

EPISTOLA LV.

Acutissimo Philosopho

B. D. S.

Versio.

Clarissime Vir,

CAUSA, cur hanc tibi scribam, est, quòd tuam de apparitionibus, & Spectris, vel Lemutibus sententiam scire desiderem, & si dentur, quid de illis tibi videatur, & quamdiu illorum dureret, eò quòd alii ea immortalia, alii verò mortalia esse opinantur. In hac meà dubitatione, an nimirum ea dari concedas, ulterius non pergam. Certum interim est Veteres eorum existentiam credidisse. Theologi, ac Philosophi hodierni ejusmodi creaturas existere hæcenus credunt, licet in eo, quænam illorum sit essentia, non concordent. Quidam ex tenuissimâ, & subtilissimâ consistere materiâ, alii ea spiritalia affirmant. Verum (ut jam dicere cepi) multum ab invicem dissentimus, quia, an largiaris ea existere, dubius sum; quamvis, uti occurrunt, tot exempla, & historiae in omni Antiquitate inveniantur, ut revera ea vel negare, vel in dubium vocare, difficile foret. Certum est, nempe quòd, si fatearis ea existere, non tamen credas, quædam eorum esse animas demortuorum, ut Romanæ fidei defensores volunt. Hic finiam, tumquæ expectabo responsum. Nihil de bello, nihil de rumoribus dicam, eò quòd in ea nostra ætas incidit tempora, &c. Vale.

14. Septemb. 1674.

EPL

EPISTOLA LVI.

Amplissimo, Prudentissimoque Virò

B. D. S.

Responso ad Præcedentem.

Versio.

Amplissime Vir,

TUA, quam heri accepi, mihi fuit acceptissima, tam quòd aliquid de te nuncium audire, desiderabam, quàm quòd te mihi penitus non oblitum esse video. Quamvis fortè alii malum esse omen putarent, vel Lemures causam ad me scribendi fuisse; ego tamen econtra majus quid in eo noto, res non tantum veras, sed & nugis, atque imaginationes mihi usui esse posse perpendo.

Verum hoc, an nimirum Spectra, phantasmata, ac imaginationes sint, seponamus; quia nempe non tantum ea negare, verum etiam de iis dubitare, adeò rarum tibi videtur, quàm ei, qui tot historiis, quas Hodierni, & Antiqui narrant, convictus est. Magna æstimatio, ac honor, in quo te habui semper, & adhuc habeo, ut contradicam, multò minus ut tibi blandiar, non patitur. Medium, quod servabo, est, ut ex tot, quas de Spectris legisti historias, unam vel alteram eligere placeat; de qua minimum dubitare licet, quæque clarissime Spectra dari colligimus. Num, ut verum fatear, nunquam fide dignum legi Auctorem, qui ea dari clarè ostenderet. Et hæcenus quid sint ignoro, nemoque mihi unquam id potuit indicare: Certum tamen est, quòd de re, quam tam clarè monstrat experientia, debemus scire quid sit; alioquin difficillimè ex aliquâ historiâ Spectra dari colligimus; colligitur quidem aliquid esse, quòd tamen nemo scit, quid sit. Si Philosophi, quæ ignoramus, Spectra nominare volunt, ea haud negabo, quia res infinitæ sunt, quæ me latent.

Bbbb 3

Deni-

Denique. Vir Amplissime, antequam me hâc in materiâ ulterius explicem: Dic quæso mihi, quamam res hæc Spectra, vel Spiritus sint. Suntne infantes, stulti, vel infani? Quia quæ de his auribus hausi, potius insipientibus conveniant, quæque, ut ea in meliorem interpretentur partem, rebus puerilibus, vel stultorum delectamentis similia sunt. Antequam finio, hoc unum tibi proponam, illud scilicet desiderium, quod plerumque homines habent, res, non ut reverâ sunt, sed ut eas desiderant, narrandi, facilius ex narrantiombus de Lemuribus, Spectricisque, ac ex aliis cognosci. Hujus rei præcipua, ut credo, ratio est, quòd, quia ejusmodi historiæ non alios habent testes, nisi earum narratores, harum inventor pro lubitu, circumstantias, quæ ei commodissimæ videntur, vel addere, vel demere potest, nec timet, ut sibi quicquam contradicat; speciatim verò eas fingit, ut metum, quem de somniis, & phantasmatis concepit, sustinet, vel etiam ut audaciam, fidem & opinionem suam stabiliat. Præter has alias adinventi rationes, quæ me ad dubitandum, si non de ipsis historiis, saltem de narratis circumstantiis, permovent, quæque quàm maxime ad conclusionem, quam ex illis historiis deducere conamur, faciunt. Hic desinam, usque dum intellexero, quamnam ex sint historiæ, quibus ita convictus es, ut tibi de his dubitare absurdum videatur, &c.

EPISTOLA LVII

Antissimo Philosopho

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Verio.

Antissime Vir,

Non aliud, quàm ad me dedisti responsum, nimirum ab amico, aliamque fovente sententiam expectabam. Posterius

non

non curo: nam amicos in rebus indifferentibus dissentire semper salvâ licitum fuit amicitia.

Exigis, ut tibi, antequam tuam promas sententiam, quamam hæc Spectra, Spiritusve sint, dicam, an sint infantes, stulti, vel infani, &c. & addis quicquid de eis audiveris, potius ab infantibus, quàm sanis profectum fuisse. Verum est proverbium, quod videlicet præoccupata opinio veritatis indagacionem impedit.

Credo igitur his de causis Spectra dari. Primum quia ad universi pulchritudinem, ac perfectionem, ut sint, pertinet. Secundo quia verissime est creatorem ea creasse, quia sibi, quàm corporeæ creaturæ, similia sunt. Tertiò quia sicuti corpus sine animâ, ita etiam anima sine corpore existit. Quarto denique quia in supremo aère, loco, vel spatio nullum obscurum corpus esse, quin suos obtineat habitatores, existimo; & per consequens, immensurabile, quod inter nos, astraque est, spatium, non vacuum, sed Spiritibus habitatoribus repletum esse; forte summi, & remotissimi veri Spiritus, infimi verò in infimo aère creaturæ sunt substantiæ subtilissimæ, & tenuissimæ, insuperque invisibiles. Opinor igitur omnis generis, sed fortassis nullos foeminâni, dari Spiritus.

Hoc ratiocinium eos, qui mundum sortituro creatum esse temere credunt, nullatenus convincet. Quotidiana insuper, his missis rationibus, Spectra dari, ostendit experientia, quorum multæ, tam novæ, quàm antiquæ historiæ, etiamnum existant. Videantur horum historiæ apud Plutarchum in libro de Viris illustribus, aliisque ejus operibus; apud Suetonium in Vitis Cæsarum, nec non apud Wierum & Lavaterum in libris de Spectris, qui de hâc materiâ prolixè egerunt, & ex omnis generis scriptoribus eas congefserunt. Cardanus, ob eruditionem suam celeberrimus, etiam de iis in libris de *Subtilitate*, *Varietate*, & de *Vita sua* loquitur, ubi ea sibi, cognatis, amicisque apparuisse experientia ostendit. Melanthon Vir prudens, & veritatis amans, & alii non pauci de suis testantur experientiis. Consul quidam Vir Doctus, & Sapiens, quiq; adhuc in vivis est, aliquando mihi narravit, de nocte ita audiri opus in Matris suæ officinâ cerevisiariâ perfici, quemadmodum illud de die, quando cerevisia coquebatur, ab-

solvo-

soluebatur; quin hoc sæpius factum esse testabatur. Idem mihi sæpiuscule contigit, quod nunquam memoriâ excidet; adeo ut his experimentis, diçisquæ rationibus Spectra dari victus sim.

Quantum ad Spiritus malos, qui miseros homines in hæc, & post hæc vitam torquent, nec non magiam attingit, ego harum rerum historias fabulas esse existimo. In Tractatibus, qui de Spiritibus agunt, circumstantiarum copiam invenies. Poteris, prætor allegatos, si placet, Plinium secundum libro septimo in Epistolâ ad Suram, ut & Suetonium in vitâ Julii Cæsaris capite trigesimo secundo, Valerium Maximum capite octavo libri primi sectione septimâ, & octavâ, & Alexandrum ab Alexandro in opere Dierum Genialium consulere: hos enim penes te esse libros mihi persuadeo. Non loquor de Monachis, & Clericis, qui tot animarum, ac malorum Spirituum apparitiones, & visiones, totque, ut sic loquar potius, Spectrorum fabulas referunt, ut, præ copiâ, tædio officiant lectorem. Thyraus Jesuita in libro de Spirituum apparitionibus talia quoque tractat. Illi autem lucri solummodò causâ, utque melius esse purgatorium probent, hæc tractant, quæ ipsis minera, unde tantam auri, ac argenti vim effodiunt, existit. Id verò in memoratis, aliisque modernis Scriptoribus nulum obtinet locum, qui sine partium studio majorem propterea mereantur fidem.

Responsionis vice ad tuam epistolam, tibi de stultis, & amen-
tibus verba facis, hic conclusionem Eruditi Lavateri, quâ librum
suum primum de Spectris, aut Lemuribus his verbis finit, pono.
*Qui tot unanimes, tam hodie, quam veteres negare audent testes,
fidem mihi indignus censetur: quemadmodum enim levitatis signum
est iis omnibus, qui se quadam vidisse spectra affirmant, proximus
credere; ita è contrario tot fide dignis Historicis, Patribus, aliis-
que magnâ præditi auctoritate temerè, & impudenter contradicere
insignis est impudentia.*

21 Septemb. 1674.

EPISTO

EPISTOLA LVIII.

Amplissimo, Prudentissimoque Vro,

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Versio.

Amplissime Vir,

EGO eo, quod in epistolâ tuâ 21 præteriti mensis dicis, nixus, scilicet amicos in re indifferenti, salvâ amicitia, dissentire posse, clarè dicam, quid de rationibus, & historiis sentiam, ex quibus *omnis generis, sed nullos fortè sæminini generis dari Lemures* concludis. Causâ, cur citius non responderim, est, quòd ii libri, quos citas, ad manum non sunt, nec præter Plinium, & Suetonium ullos reptri. Sed hi duo labore alios inquirendi me suble-
vabunt, quia mihi persuadeo, eos omnes eodem modo delirare, & historias rerum non vulgarium, quæ homines attonitos reddunt, ac in admirationem rapiunt, amare. Fateor me non parùm, non historias, quæ narrantur; sed eos, qui eas scribunt, obstupuisse. Miror Viros, ingenio, & judicio præditos, facundiam suam infumere, & eâ, ut nobis ejusmodi nugæ persuadeant, abuti.

Autores verò missos faciamus, & rem ipsam aggrediamur: primò etenim ratiocinium meum circa conclusionem tuam paulisper versabitur. Videamus, an ego, qui nego, Spectra, aut Spiritus dari, eò minus litos Scriptores, qui de hoc negotio scripserunt, intelligam; an tu, qui ea existere statuis, hos scriptores non pluris, quàm merentur, facias. Quòd ab unâ parte Spiritus dari masculini generis in dubium non voces, ab alterâ verò parte, an ii sæminini generis sint dubites, phantasia, quàm dubitationi similis videtur: nam si hæc tua esset opinio, magis ea cum vulgi
Cccc
ina-

imaginatione, qui Deum masculini, non verò foemini generis esse statuit, convenire videretur. Miror eos, qui Spectra nuda conspexere, oculos in genitalia non coniecisse, fortè præ timore, vel præ ignorantia hujus discriminis. Regeres, hoc est ridere; non autem ratiocinari; & hinc video, tuas rationes tam validas, tamque bene fundatas tibi videri, ut iis nemo (tuo saltem judicio) contradicere queat; nisi perverſe aliqui, Mundum fortuito factum esse, putaret. Hoc ipsum, antequam præcedentes tuas examino rationes, me igitur, ut breviter meam de hæc positione opinionem, an mundus fortuito sit creatus, proponam. Respondeo verò, quòd, sicuti certum est *Fortuitum* & *Necessarium* duo esse contraria, ita manifestum etiam est eum, qui mundum necessarium divinæ Naturæ effectum affirmat, omnino etiam mundum casu factum esse negare: illum autem, qui affirmat Deum potuisse creationem mundi omittere, confirmare, licet aliis verbis, eundem casu factum fuisse; quoniam à voluntate, quæ nulla esse poterat, processit. Quis verò hæc opinio, hæcque sententia penitus absurda est, vulgo unanimitè, Dei voluntatem æternam, ac nunquam indifferentem fuisse, concedunt: & propterea necessariò quoque debent largiri, (Nota bene) mundum Naturæ Divinæ necessarium esse effectum. Vocent hoc voluntatem, intellectum, vel quocunque lubet nomine, eò tamen tandem devenient, quòd unam, eandemque rem diversis nominibus expriment. Si enim eos roges, an Divina voluntas ab humana non differat, respondent priorem non nisi nomen cum posteriore commune habere: præterquam quòd plerumque Dei Voluntatem, Intellectum, Efficientiam, aut Naturam unam, eandemque rem esse, concedunt; sicuti & ego, ne Divinam Naturam cum humana confundam, Deo humana attributa, nempe Voluntatem, Intellectum, attentionem, auditum &c. non adigno. Dico igitur, ut jam modò dixi, Mundum Divinæ Naturæ necessarium effectum, eumque fortuito non esse factum.

Hoc sufficere arbitror, ut tibi persuadeam eorum opinionem, qui dicunt, (si qui tamen tales dantur) mundum fortuito factum esse, meæ omnino contrariari, & hæc nixus hypothefi, ad earum rationum

num inquisitionem, ex quibus Spectra omnis generis existere concludis, pergo. Quod in genere de iis dicere valeo est, eas magis conjecturas, quam rationes videri, meque difficillimè credere, te eas pro rationibus demonstrativis habere. Verùm videamus, si ve conjecturæ, sive rationes sunt, an eas pro fundatis assumere liceat.

Prima tua ratio est, quòd ad pulchritudinem, ac universi perfectionem ea dari pertinet. Pulchritudo, Amplissime Vir, non tam objecti, quod conspicitur est qualitas, quam in eo, qui conspicit, effectus. Si nostri oculi essent vel longiores, vel breviores, aut nostrum aliter se haberet temperamentum, ea, quæ nunc pulchra, deformia; ea verò, quæ nunc deformia, pulchra nobis apparerent. Pulcherrima manus, per microscopium conspecta, terribilis apparebit. Quædam procul visa pulchra, & è propinquo conspecta, deformia sunt: adeò ut res, in se spectatæ, vel ad Deum relatæ, nec pulchræ, nec deformes sint. Is ergo, qui ait, Deum mundum, ut pulcher esset, creasse, horum alterutrum necessariò statuere debet; nempe vel Deum mundum ad appetitum, & hominum oculos, vel appetitum, & hominum oculos ad mundum condidisse. Jam verò sive prius, sive posterius statuamus, cur Deus Spectra, & Spiritus creare debuerit, ut alterutrum horum consequeretur, non video. Perfectio, atque Imperfectio sunt denominationes; quæ non multum à denominationibus pulchritudinis & deformitatis differunt. Ego igitur, ne nimis sim prolixus, solummodo interrogo, quid magis ad ornatum, & mundi perfectionem faciat, an quod Spectra, an quod multiplicia dentur monstra, ut Centauri, Hydræ, Harpyæ, Saryri, Gryphes, Argi, & plures hujusmodi nuge? Certè mundus bene exornatus fuisset, si Deus eum pro libitu nostræ Phantasie, iisque rebus, quæ facile quivis sibi imaginatur, & somniat, nemo verò unquam intelligere potis est, ornasset, & concinasset!

Secunda ratio est, quòd, quia Spiritus magis, quam aliæ creature, Dei imaginem exprimunt, verosimile quoque sit, Deum eos creasse. Profectò me hæcenus nescire, in quo Spiritus magis, quam aliæ creature Deum expriment, fateor. Hoc scio,

inter finitum, & infinitum nullam esse proportionem: adeo ut discrimen inter maximam, & præstantissimam creaturam, atque inter Deum non aliud sit discrimen, quam quòd inter Deum, ac minimam creaturam est. Hoc ergo nihil ad rem, facit. Si tam clarum de Spectris, quam de triangulo, vel circulo, haberem ideam, nullatenus dubitarem statuere, ea à Deo creata fuisse: verum enim verò, quandoquidem idea, quam de iis habeo, omnino cum ideis convenit, quas de Harpyis, Gryphis, Hydris, &c. in meâ deprehendo imaginatione, ea non aliter, quam somnia, considerare possum, quæ à Deo tantopere, quam Ens, & non Ens, discrepant.

Tertia ratio (quæ est, quòd, quemadmodum corpus sine animâ, etiam animâ sine corpore debeat esse) æquè mihi absurda videtur. Dic, quæso, mihi, annon etiam sit verisimile, memoriam, auditum, visum, &c. sine corporibus dari, eo quòd corpora sine memoriâ, auditu, visu, &c. inveniuntur? Vel globum sine circulo, quia circulus sine globo existit?

Quarta, & ultima ratio eadem est cum primâ, ad cuius responsionem me refero. Hic loci tantum notabo, me, quinam illi supremi, & infimi sint, quos in materiâ infinitâ concipis, nescire, nisi terram universi centrum esse sentias: Si enim Sol, vel Saturnus universi sit centrum, Sol, vel Saturnus, non autem terra infima erit. Hoc ergo, & quod restat præmittens, concludo, quòd hæc, hiæque similes rationes neminem convincent, Spectra, vel Lemures omnis generis dari, quam eos, qui aures intellectui occultantes, se à Superstitione seduci patiuntur; quæ adeo rectæ rationi infesta est, ut potius, quo Philosophorum æstimationem minuat, vetulis fidem habeat.

Quantum ad historias attinet, jam in primâ meâ epistolâ dixi, me eas non omnino: sed inde deductam conclusionem negare. Huic accedit, quòd eas non adeo fide dignas habeam, ut de multis circumstantiis non dubitem, quas sæpius addunt, magis ut ornent, quam ut Historiæ veritatem, vel id, quod inde volunt, concludere, aptius efficiant. Speraveram, ut ex tot Historiis, saltem unam, aliterve proferres, de quâ minime dubitare liceret, quæque cla-

clarissimè Spectra, vel Lemures existere, ostenderet. Quòd memoratus Consul, inde, quòd in matris suæ officinâ cerevisiariâ Spectra ita de nocte laborare audivit, vult concludere, ea existere, quemadmodum de die audire assuetus erat, risu dignum mihi videtur: similiter etiam nimis longum videretur hic loci omnes, quæ de his ineptiis conscriptæ sunt, historias examinare. Ut ergo brevis sim. me ad Julium Cæsarem, refero qui, teste Suetonio, hæc ridebat, & tamen felix erat, iuxta id, quòd Suetonius de hoc Principe in vitâ ejus capite 59. narrat: & ad eum modum omnes, qui mortalium imaginationum & pathematum effectus perpendunt, talia ridere debent; quicquid etiam Lavaterus, aliique, qui cum eo hoc in negotio somniarunt, in contrarium producant.

EPISTOLA LIX.

Acutissimo Philosopho

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Vestilo.

Acutissime Vir,

Ad tuas opinione sæpius respondeo, eò quòd exiguus morbus, me studiorum, & Meditationum oblectamento orbavit, & ad te scribere impedivit. Nunc, Deo gratiam habeo, in integrum restitutus sum. In respondendo tuæ epistolæ vestigia premam, atque tuas in eos, qui de Spectris scriperunt, exclamationes transiliam.

Dico igitur me existimare, nulla sceminini generis esse Spectra, quæ eorum generationem inficiat. Quòd talis sint figura, & compositionis, quia id ad me non pertinet, omitto. Aliquid fortuito factum

ctum dicitur, quando præter authoris scopum producitur. Ubi terram ad vineam plantandum, vel puteum ad sepulchrum faciendum fodimus, & thesaurum invenimus, de quo nunquam cogitavimus, id casu fieri dicitur. Nunquam is, qui ex libero suo arbitrio ita operatur, ut possit operari, vel non, casu operari, siquidem operatur, dicitur. Hoc enim pacto omnes humane operationes casu fierent, quod absurdum est. Necessarium & Liberum; non verò Necessarium & fortuitum contraria sunt. Licet verò Dei voluntas sit æterna, non tamen sequitur mundum esse æternum, eò quòd Deus ab æterno, ut mundum crearet statuto tempore, definire potuit.

Negas porrò Dei voluntatem unquam indifferentem fuisse, quod ego inficior; nec adeò accuratè ad hoc, ut tu putas, attendere est necesse. Neque omnes dicunt, Dei voluntatem necessariam esse: hoc enim necessitatem involvit; quia is, qui alicui tribuit voluntatem, per id intelligit, cum pro sua voluntate posse operari; vel non. Si verò ei adscribimus necessitatem, necessariò debet operari.

Denique ais, te in Deo nulla humana concedere attributa, ne Divinam cum humana confunderes naturam; quod hæcenus probò: neque enim, quã ratione Deus operetur, nec, quã ratione velit, intelligat, pendat, videat, audiat, percipimus, &c. Verum enim verò, si has operationes, summasque nostras de Deo contemplationes pernegas, affirmasque, eas non esse eminenter, & metaphysicè in Deo; tuum Deum, aut quid per hanc vocem *Deum* intelligas, ignoro. Quod non percipitur, hæc negandum est. Mens, quæ spiritus, & incorporea est, non nisi cum subtilissimis corporibus, nempe humoribus operari potest. Et quænam inter Corpus, Mentemque est proportio? Quã ratione Mens cum corporibus operatur? Sine his enim illa quiescit, & illis turbatis, Mens contrarium, quàm quod debebat, operatur. Mihi, qui hoc fiat, monstra. Non poteris, ut nec ego: videmus tamen, & sentimus, Mentem operari, quod verum manet, licet, quã ratione hæc fiat operatio, non percipimus. Similiter licet, quomodò Deus operatur, non capiamus, eique humana nolimus adsignare opera;

opera; non tamen de ipso negandum, ea eminenter, & incomprehensibiliter cum nostris concordare, uti velle, intelligere, intellectu, non verò oculis, aut auribus videre, ac audire; ad eum modum quo ventus, atque aër regiones, montesque, sine manibus, aliisve instrumentis destruere, nec non evertere potest; quod tamen hominibus abque manibus, machinisque est impossibile. Si necessitatem Deo tribuis, eumque voluntate, aut liberã electione privas, dubitari poterit, numne eum, qui Ens infinitè perfectum est, instar monstri depingas, & exhibeas. Ut tuum attingas scopum, aliis, ad faciendum tuum fundamentum, opus erit rationibus; quia, meo iudicio, in allatis, nihil soliditatis reperitur; & si eas probes, aliæ adhuc supersunt, quæ fortè tuarum pondus æquabunt. Sed his missis pergamus.

Postulas, ad probandum Spiritus in mundo esse, demonstrativas probationes, quæ valde paucæ in mundo sunt, nullaque, præter Mathematicas, adeò certæ, ac quidem optamus, inveniantur: quippe probabilibus, ut & verosimilibus conjecturis sumus contenti. Si rationes, quibus res probantur, essent demonstrationes, nonnisi stulti, & perversæ invenirentur, qui eis contradicerent. Verùm, Dilectè Amice, non adeò sumus beati. In mundo minus accurati sumus, aliquatenus conjecturam facimus, & in ratiociniis defectu demonstrationum probabile assumimus. Hoc ipsum ex omnibus tam divinis, quàm humanis scientiis, controversiarum & disputationum pleniss, patet, quarum multitudine in causâ est, quòd tot diversæ apud quosvis inveniantur sententiæ. Hæc de causâ olim, ut nostri, Philosophi, Sceptici dicti, qui de omnibus dubitabant, fuerunt. Hi pro, & contra disputabant, ut probabile tantum verarum rationum defectu consequerentur, & ex iis unusquisque, quod probabilis videbatur, credebat. Luna directè infra solem est posita; & idèò Sol in quodam terræ loco obscurabitur: & si Sol non obscuraret, dum dies est, directè infra eum Luna non est posita. Hæc est probatio demonstrativa, à causâ ad effectum, & ab effectu ad causam. Ejusmodi aliquot; sed valde paucæ dantur, quæ à nullo, si eas modò percipiat, contradici possunt.

Quantum ad pulchritudinem, sunt quedam, quorum partes respectu aliarum proportionales, & melius, quàm aliæ, sunt compositæ: & Deus intellectui, & iudicio hominis convenientiam, & harmoniam cum eo, quod proportionatum est; non verò cum eo, in quo nulla est proportio, attribuit: ut in sonis consonantibus, & dissonantibus, in quibus auditus consonantiam, & dissonantiam benè distinguere novit, quia illa delectationem, hæc verò molestant adfert. Rei perfectio est etiam pulchra, quatenus nihili est deest. Huius multa existant exempla, quæ, ne prolixior sim, omitto. Mundum intueamur tantummodo, cui nomen Totius, vel Universi tribuitur. Si hoc verum est, uti reverà est, rebus incorporeis non depravatur, minuiturve. Quæ de Centauris, Hydris, Harpyis &c. dicit, hic nullum habent locum: loquimur enim de universalissimis rerum generibus, de quæ primis eorundem gradibus, quæ sub se varias, & innumerabiles comprehendunt species; scilicet de æterno, & temporali, causâ & effectû, finito & infinito, animato ac inanimato, substantiâ & accidenti, vel modo, corporali & spiritali, &c. Dico, Spiritus Deo, quia etiam spiritus est, esse similes. Tam claræ de Spiritibus, quàm de triangulo postulas ideam, quod impossibile est. Dic mihi, obsecro, quàm de Deo habeas ideam, & an ea intellectui tuo adeò sit clara, ac idea trianguli. Scio te non habere, dixique, nos tam beatos non esse, ut res probationibus demonstrativis percipiamus, & plerumque probabile in hoc mundo prævalere. Affirmo nihilominus, quod sicuti corpus sine memoriâ, &c. ità etiam memoriâ &c. sine corpore; quodque sicuti circulus sine globo, sic etiam globus sine circulo existit. Sed hoc est ab universalissimis generibus ad particulares species descendere, de quibus hoc ratiocinium non intelligitur. Dico, quod Sol sit mundi centrum, quodque stellæ fixæ longius à terrâ distent, quàm Saturnus, & hic longius, quàm Jupiter, hicque longius, quàm Mars; adeò ut in indefinito aère quedam remota à nobis, & quedam nobis propinquiora sint, quæ nos altiora, vel inferiora nominamus.

Id, qui dari Spiritus defendunt, Philosophos extra fidem non collocant: sed quidem, qui eos negant; quia omnes Philosophi

tam

tam antiqui, quàm moderni se convictos, Spiritus dari, arbitrantur. Plutarchus huius rei testis est in Tractatibus de Philosophorum sententiis, & de Socratis genio: testantur quoque omnes Stoici, Pythagorici, Platonici, Peripatetici, Empedocles, Maximus Tyrius, Apulejus, aliique. Ex modernis nemo Spectra negat. Rejice ergo tot sapientes oculos, & auritus testes, tot Philosophos, tot historicos, talia narrantes; affirma eos omnes cum vulgo stultos, ac infanos esse: licet tuæ responsiones non persuadent, sed quidem absurdæ sint, & passim scopum nostræ controversiæ non attingant, neque tu ullam quidem probationem, quæ tuam confirmet sententiam proferas. Cæsar cum Cicerone & Catone non ridet Spectra, sed omnia, & præfugia, & tamen si eo die, quo interibat, Spuriam non illulisset, ipsius hostes tot vulneribus eum non confodissent. Sed hæc hæc vice sufficiant, &c.

EPISTOLA LX.

Amplissimo, Prudentissimoque Viri

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Versio.

Amplissime Vir,

AD tuam respondere, heri mihi traditam, propero; eò quod, si longiores necesse moras, cogat responsonem diutius, quàm quidem vellem, differre. Tua me turbasset valetudo, nisi te melius habere intellexissem; & spero, te jam omnino convalescisse.

Quàm difficulter duo, qui diversa sequuntur principia, in materia, à multis aliis dependente, invicem possint convenire, & idem sentire, ex hæc Quæstione solâ, licet nulla id demonstraret ratio, pateret. Dic mihi, quæso, an aliquos Philosophos videris, aut legeris, qui in eâ fuerint sententiâ, mundum casu factum esse,

D d d d

esse,

esse, nempe eo sensu, quo tu intelligis, Deum scilicet in creando mundo scopum sibi præfixum habuisse, & tamen eum, quem decreverat, transgressum esse. Nescio tale quid unquam in ullius hominis cogitationem incidisse; similiter me latet, quibus rationibus, ut credam *Fortitium* & *Necessarium* non esse contraria, mihi persuadere conaris. Quàm primum animadverto, tres trianguli angulos duobus rectis necessariò æquales esse, nego quoque id casu fieri. Similiter, quàm primum adverto, calorem necessarium ignis esse effectum, nego quoque id casu accidere. Quod *Necessarium* ac *Liberum* duo contraria sunt, non minus absurdum, & rationi repugnans videtur: nam nemo negare potest, Deum seipsum, & cætera omnia liberè cognoscere; & tamen cuncti communi suffragio concedunt, Deum seipsum necessariò cognoscere. Quare mihi nullam inter Coactionem, vel vim, & Necessitatem differentiam constitutere videris. Quòd homo vult vivere, amare, &c. non est coactum opus, sed tamen necessarium, & multò magis, quòd Deus vult esse, cognoscere, ac operari. Si, præter dicta, animo volvis, indifferentiam non nisi ignorantiam, vel dubitationem esse, atque voluntatem semper constantem, & in omnibus determinatam, virtutem, necessariamque intellectuè esse proprietatem; videbis me verba penitus cum veritate concordare. Si affirmamus, Deum potuisse rem non velle, & non potuisse eam non intelligere, Deo diversas attribuimus libertates, alteram necessariam, alteram indifferentem: & consequenter Dei voluntatem ab essentia suâ, suoque intellectuè diversam concipiemus, & hoc pacto in aliam, ac aliam intelledus absurditatem.

Attentio, quam in præcedenti meâ exegeram, non tibi visa est necessaria; & hoc fuit in causâ, quod cogitationes tuas in præcipuum non desieris, illudque, quod quàm maximè ad rem faciebar, neglexeris.

Porro, ubi dicis, si in Deo actum videndi, audiendi, attendendi, volendi, &c. coque in eo esse eminenter nego, quòd te tum lateat qualem habeam Deum: hinc suspicor te credere, non majorem esse perfectionem, quàm quæ memoratis attributis explicari potest. Hæc non miror, quia credo, quòd triangulum, siquidem loquendi

habe-

haberet facultatem, eodem modo diceret, Deum eminenter triangularem esse, & circulus, Divinam naturam eminenti ratione circumlarem esse; & hæc ratione quilibet sua attributa Deo adscriberet, similemque se Deo redderet, reliquumque ei deforme videretur.

Epistolæ parvitas, & temporis angustia non sunt, ut meam de Divinâ naturâ, sententiam, Quæstionisque à te propositas enucleem; præterquam quòd difficultates obijcere non sit proficere rationes. Nos in mundo multa ex conjecturâ facere verum est; sed nos nostras ex conjecturâ habere Meditationes est falsum. In communi vitâ verisimillimum, in Speculationibus verò veritatem cogimur sequi. Homo siti, & fame periret, si, antequam perfectam obtinisset demonstrationem, cibum ac potum sibi prospiciat, edere aut bibere nollet: Id autem in Contemplatione locum non habet. Econtra cavendum nobis est, quicquam, atqueam verum, admittere, quòd solummodo verisimile est: ubi enim unam admittimus falsitatem, infinitæ sequuntur.

Porro hinc, quòd Divinæ, & humanæ scientiæ multis litibus, & controversiis repleta sunt, nequit concludi, ea omnia, quæ in iis tractantur, incerta esse: quoniam plurimi fuerunt, qui tanto contradicendi studio tenebantur, ut etiam demonstrationes Geometricas irriserint. Sextus Empiricus, alique Sceptici, quos citas, dicunt falsum esse, quòd totum suâ parte majus est, & sic de cæteris judicant axiomatibus.

Ut verò, prætermisso, ac concessio, nos, demonstrationum defectu, verisimilitudinibus debere esse contentos, dico, Demonstrationem verosimilem talem esse debere, ut, licet de eâ dubitare possimus, contradicere tamen nequeamus; quia id, cui potest contradicere, non verò; sed falso simile est. Si, exempli gratia, dico, Petrum in vivis esse, quia cum heri sanum confexi; verò quidem id simile est, quatenus mihi nemo contradicere potest; si autem alius dicit, se heri vidisse eum deliquium animi passum fuisse, seque credere, Petrum inde diem obisse suprenum, hic, ut mea verba falsa videantur, efficit. Tuam conjecturam de Scepticis, & Lemaribus falsam, & ne verisimilem quidem videri, tam clarè

ostendi, ut in responso tuo nihil animadversione dignum, inveniam.

Ad quaestionem tuam, an de Deo tam clarum, quam de triangulo habeam ideam, respondeo affirmando: Si me verò interroges, utrum tam clarum de Deo, quam de triangulo habeam imaginem, respondebo negando: Deum enim non imaginari; sed quidem intelligere possumus. Hic quoque notandum est, quod non dico, me Deum omnino cognoscere; sed me quædam ejus attributa; non autem omnia, neque maximam intelligere partem, & certum est, plurimorum ignorantiam, quorundam eorum habere notitiam, non impedire. Quum Euclidis elementa addiscerem, primò tres trianguli angulos duobus rectis æquari intelligebam; hæcque trianguli proprietatem clarè percipiebam, licet multarum aliarum ignarus essem.

Quod ad Spectra, vel Lemures, hæcenus nullam intelligibilem de iis auribus hausi proprietatem; sed quidem de Phantasiis, quas nemo capere potest. Quum dicis Spectra, vel Lemures hæc inferius (stylum tuum sequor, licet ignorem, materiam hæc inferius, quam superius minoris esse pretii) ex tenuissimâ, rarissimâ & subtilissimâ constare substantiâ, videris de araneorum telis, aëre, vel vaporibus loqui. Dicere eos esse invisibiles, tantum mihi valet, ac si diceret, quid non sint, non verò quid sint: nisi fortè velis indicare, quod, pro lubitu, se jam visibiles, jam invisibiles reddunt, quodque imaginatio in his, sicut & in aliis impossibilibus, inveniet difficultatem.

Non multum apud me Autoritas Platonis, Aristotelis, ac Socratici valet. Miratus fuissim si Epicurum, Democritum, Lucretium, vel aliquem ex Atomistis, atomorumque defensoribus protulisses: non enim mirandum est eos, qui Qualitates occultas, Species intentionales. Formas substantiales, ac mille alias nugas commenti sunt, Spectra, & Lemures excogitasse, & vetulis credidisse, ut Democriti auctoritatem elevarent, cujus bonæ Famae tantopere inviderunt, ut omnes ejus libros, quos tantâ cum laude ediderat, combusserint. Si iis fidem adhibere animus est, quas rationes habes ad miracula Divæ Virginis, & omnium Sanctorum negan-

negan-

negandum, quæ à tot Celeberrimis Philosophis, Theologis, ac Historicis conscripta sunt, ut horum vel centum, illorum verò vix unum producere queam? Denique, Amplissimo Vir, longius quam volebam, processi; nec te diutius iis rebus, quas, (scio) non concedes, molestias creare volo, quia alia, longe à meis diversâ, sequeris principia, &c.

EPISTOLA LXI.

Præstantissimo, Acutissimoque Philosopho

B. D. S.

Præstantissime Vir,

MIror saltem, quod eo ipso, quo demonstrant Philosophi, aliquid falsum esse, eadem ratione ostendant ejus veritatem: certitudinem enim intellectus in suæ Methodi initio Cartesius omnibus æqualem esse putat; in Meditationibus autem demonstrat. Idem illi probant, qui putant se aliquid certi demonstrare posse hæc ratione, ut pro indubitato à singulis hominibus accipiantur.

Sed his missis, experientiam provoco, & ut ad hæc accuratè attendas, submisit rogo, sic enim deprehenderetur, si ex duobus unus aliquid affirmet, alter verò neget, & ita, ut sibi ejus sint conscii, loquantur, quod licet verbis contrarii videantur; attamen perceptis eorum conceptibus, ambo (unusquisque pro suo conceptu) vera dicant. Quod quidem refero, cum immensæ sit in vita communi utilitatis, & possent hoc unico observato innumeræ controversiæ, & inde insequentis contentiones præcaveri; quamvis veritas hæc in conceptu non semper absolutè vera sit, sed positus tantum iis, quæ in intellectu supponuntur, ut vera. Quæ Regula etiam adeo est universalis, ut apud omnes homines, ne dementibus quidem,

Dddd 3

dem,

dem, ac dormientibus exceptis, reperitur: quicquid enim hi dicunt, se videre (licet nobis non ita appareat) aut vidisse, certissimum est, hæc reverà ita se habere. Quod etiam in casu proposito, de *Libero nempe Arbitrio*, clarissime conspicitur. Uterque enim tam qui pro, quam qui contra disputat, verum mihi dicere videtur, prout nimirum quilibet Libertatem concipit; Liberum enim dicit Cartesius, quod à nullà causâ cogitur. Et tu e contra, quod à nullà causâ determinatur ad aliquid. Fateor itaque tecum, nos in omnibus rebus à certâ causâ ad aliquid determinari, & sic nullum nos habere liberum arbitrium: sed contrâ quoque puto cum Cartesio in certis rebus (quod statim aperiam) nos nullatenus cogi, atque ita habere liberum arbitrium. Exemplum formabo à præfenti.

Triplex autem est Status Quæstionis: *primò*, an in res, quæ extra nos sunt, absolutè aliquam habeamus potestatem? Quod negatur. Exempli gratiâ, quòd hanc nunc exaro epistolam non est absolutè in meâ potestate, quandoquidem certè priùs scripsissem, ni vel absentia, vel amicorum præsentia impeditus fuisset. *Secundò*, an nos in motus corporis nostri, qui sequuntur, voluntate eos ad id determinante, absolutè habeamus potestatem? Respondeo limitando, si nimirum sano corpore vivamus. Si enim valeo, semper me ad scribendum applicate, vel non applicare possum. *Tertiò*, an, quando mihi meum rationis exercitium usurpare licet, eo liberri-
mè, hoc est, absolutè uti possim? Ad quod respondeo affirmativè. Quis enim mihi negaret, nisi contradicendo propriæ conscientia, quòd non possum in meis cogitationibus cogitare, me velle scribere, aut non scribere. Et quoad operationem quoque, quia hoc externæ causæ permittunt, (quod secundum concernit casum) quòd e quidem tam scribendi, quàm non scribendi facultatem habeam: fateor quidem tecum, dari causas, quæ me ad id determinant: quòd jam scribo, quia scilicet primò mihi scripsisti, eademque operâ postulavisti, ut prima occasione rescriberem, & quia impræsentiarum datur occasio, eam non libenter amitterem. Pro certo etiam affirmo, teste conscientia, cum Cartesio, istiusmodi res me propterea non cogere, meque reverà (quod negatu
vide-

videtur impossibile) id nihilominus omittere posse, non obstantibus his rationibus. Si quoque cogere mur à rebus externis, cui possibile est habitum virtutis acquirere? imò hoc posito omnis malitia excusabilis esset. Sed quot modis non fit, ut, si à rebus externis ad aliquid determinemur, obfirmato tamen, ac constanti ei resistamus animo?

Ut itaque superioris Regulæ clariorem dem explicationem. Ambo equidem verum dicitis proprium juxta conceptum: si autem absolutam veritatem spectemus, hæc tantum competit sententiæ Cartesii. Supponis enim in conceptu, ut certum, libertatis essentiam in eo consistere, quòd à nullà re determinamur. Hoc sic posito, utrumque verum erit; veruntamen cum essentia cujuslibet rei in eo consistat, sine quo ne quidem concipi possit; & clarè sanè concipiatur libertas, licet ab externis causis in nostris actionibus ad aliquid determinemur; sive licet semper causæ sint, quæ incitamento nobis sunt, ut actiones nostras tali modo dirigamus, cùm tamen id planè non efficiant; verum nullatenus, posito quòd cogamur. Vide præterea Cartesii I. Tom. Epist. 8. & 9. item II. Tom. pag. 4. Sed hæc sufficiant. Rogo, ut ad has difficultates respondeas, &c.

1. Octob. 1674.

EPISTOLA LXII.

Vro Doctissimo, atque Expertissimo.

B. D. S.

Responsio ad præcedentem.

Expertissime Domine,

Misit mihi amicus noster J. R. literas, quas ad me dignatus es scribere, unâ cum judicio tui amici de meâ, & Cartesii de libero arbitrio sententiâ, quæ mihi gratissima fuerunt. Et, quamvis

vis in præsentia, præterquam quòd valetudinem non satis firmam habeam, aliis rebus admodum distrahar, tamen vel singularis tua humanitas, vel quòd ego præcipuum puto, veritatis studium, quo teneris, me cogit, ut tuo desiderio pro mei ingenii tenuitate, satisfaciam. Etenim quid tuus amicus velit, antequam experientiam provocat, & accuratam attentionem perit, nescio. Quòd deinde addit, *Si quando inter duos alter de re quâpiam quâ affirmat, alter autem neget &c.* Verum est, si intelligit illos duos, quantumvis isdem utantur vocabulis, de rebus tamen diversis cogitare, cujus rei exempla aliquot amico J. R. olim mihi, cui jam scribo, ut tibi eadem communicet.

Transeo igitur ad illam Libertatis definitionem, quam meam esse ait; sed nescio, unde illam sumpserit. Ego eam rem liberam esse dico, quæ ex solâ suæ naturæ necessitate existit, & agit; Coactam autem, quæ ab alio determinatur, ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione. Ex. gr. Deus, tamen si necessariò, liberè tamen existit, quia ex solâ suæ naturæ necessitate existit. Sic etiam Deus se, & absolutè omnia liberè intelligit, quia ex solâ ipsius naturæ necessitate sequitur, ut omnia intelligat. Vides igitur me libertatem non in libero decreto; sed in liberâ necessitate ponere.

Sed ad res creatas descendamus, quæ omnes à causis externis determinantur ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione. Quòd ut clarè intelligatur, rem simplicissimam concipiamus. Ex. gr. Lapis à causâ externâ, ipsùm impellente, certam motus quantitatem accipit, quâ postea, cessante causâ externâ impulsu, moveri necessariò perget. Hæc igitur lapidis in motu permanentia coacta est, non quia necessaria; sed quia impulsu causæ externæ definitur; & quòd hic de lapide, id de quâcumque re singulari, quantumvis illa composita, & ad plurima apta esse concipiatur, intelligendum est, quòd scilicet unaquæque res necessariò à causâ externâ aliquâ determinatur ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione.

Porro, concipe jam, si placet, lapidem, dum moveri pergit, cogitare, & scire, se, quantum potest, conari, ut moveri per-

gat.

gat. Hic sanè lapis, quandoquidem sui tantummodò contentus est conficius, & minimè indifferens; se liberum esse, & nullâ aliâ de causâ in motu perseverare credit, quàm quia vult. Atque hæc humana illa libertas est, quem omnes habere jactant, & quæ in hoc solo consistit, quòd homines sui appetitûs sint conscii, & causarum, à quibus determinantur, ignari. Sic infans se lac liberè appetere credit; puer autem iratus vindictam velle, & timidus fugam. Ebrius deinde credit, se ex libero mentis decreto ea loqui, quæ postea sobrius tacuisse vellet. Sic delirans, garrulus, & hujus farinae plurimi se ex libero mentis decreto agere, non autem impetu ferri credunt. Et quia hoc præjudicium omnibus hominibus innatum est, non ita faciliè eodem liberantur. Nam quàmvis experientia satis superque doceat, homines nihil minis posse, quàm appetitûs moderari suos, & quòd sæpe, dum contrariis affectibus conflantur, meliora videant, & deteriora sequantur, se tamen liberos esse credunt, idque propterea, quòd res quædam leviter appetant, & quarum appetitus faciliè potest contrahi memoria alterius rei, cujus frequenter recordamur.

His, quantum mea de liberâ, & coactâ necessitate, deque sicâ humanâ libertate sit sententia, satis, si fallor, explicui; ex quibus faciliè ad tui amici objectiones respondetur. Nam, quòd cum Cartesio ait, illum liberum esse, qui à nullâ causâ externâ cogitur, si per hominem coactum intelligit eum, qui invitus agit, concedo nos quibusdam in rebus nullatenus cogi, hocque respectu habere liberum arbitrium; Sed si per coactum intelligit, qui quamvis non invitus, necessariò tamen agit, (ut supra explicui) nego nos aliquâ in te liberos esse.

At Amicus tuus contrâ affirmat; *nos rationis exercitio liberime, hoc est, absolute uti posse, quâ in te satis, sic etiam nimis considerenter peritat. Quis enim, ait, nisi propriâ contradicendo conscientia, negaret, me cogitationibus meis cogitare posse, quòd vellem, & quòd non vellem scribere.* Pervelim scire, quam ille conscientiam, præter illam, quam supra exemplo lapidis explicui, narrat: Ego sanè, ne meæ conscientia; hoc est, ne rationi, & experientia contradicam, & ne præjudicia, & ignorantiam

Eccc

foveam,

foveam, nego, me ullâ absolutâ cogitandi potentiâ cogitare posse, quod vellem, & quod non vellem scribere. Sed ipsius conscientiam appello, qui sine dubio expertus est, se in somnis non habere potestatem cogitandi, quod vellet & quod non vellet scribere; nec cum somniat se vellet scribere, potestatem habet, non somnians se vellet scribere; nec minus expertum illum esse credo, quod mens non semper æquæ apta sit ad cogitandum de eodem objecto; sed prout corpus aptius est, ut in eo hujus, vel illius objecti imago excitetur, ita mens aptior est ad hoc, vel illud objectum contemplandum.

Cum præterea addit, quod causæ, cur animum ad scribendum applicuerit, ipsum quidem ad scribendum impulerint; sed non coegerint, nihil aliud significat, (si rem æquo pondere examinare velis) quàm quod ipsius animus ita tum erat constitutus, ut causæ, quæ ipsum alias, cum scilicet magno aliquo affectu conflicaretur, non potuissent, nunc facile potuerunt flectere, hoc est, causæ, quæ ipsum alias non potuissent cogere, coegerunt jam, non ut invitum scriberet; sed ut necessario scribendi esset cupidus.

Quod porro statuit: *quod si à causis externis cogeremur, virtutis habitum acquirere possit nemo*; Nescio, quis ipsi dixerit, non posse ex fatali necessitate; sed tantummodo ex libero Mentis decreto, fieri, ut firmato, & constanti simus animo.

Et quod denique addit: *quod hoc posito omnis malitia excusabilis esset*. Quid inde? Nam homines mali non minus timendi sunt, nec minus perniciosi, quando necessario mali sunt. Sed de his si placet, vide meæ Appendicis ad Cartesii Principiorum lib. I. & II. ordinæ Geometrico demonstratos Partis II. Caput VIII.

Denique tuus amicus, qui hæc mihi objicit, vellem, ut mihi responderet, quâ ratione ille humanam virtutem, quæ ex libero Mentis decreto oritur, simul concipiat cum Dei præordinatione. Quod si cum Cartesio fatetur, se hæc nescire conciliare, ergo tolum, quo ipse transiit jam est, in me vibrare conatur. Sed frustra. Nam si meam sententiam attento animo examinare velis, omnia congruere videbis, &c.

EPISTO

EPISTOLA LXIII.

Præstantissimo, atque Acutissimo Philosopho

B. D. S.

Præstantissime Vir,

Methodum tuam rectè regendæ rationis in acquirendâ veritatum incognitarum cognitione, ut & Generalia in Physicis quando impetrabimus? Novi te jam modò magno in iis fecisse progressus. Prius jam mihi innotuit, & posterius noscitur ex Lemmaribus Partis secundæ Ethicæ adjectis: quibus multæ difficultates in Physicis facile solvuntur. Si otium, & occasio finit, à te submisisse peto, veram Motûs Definitionem, ut & ejus explicationem, atque quâ ratione, cum extensio, quatenus per se concipitur, indivisibilis, immutabilis, &c. sit, à priori deducere possimus rot, ramque multas ortiri posse varietates, & per consequens existentiam figuræ in particulis alicujus corporis, quæ tamen in quovis corpore variæ, & diversæ sunt à figuris partium, quæ alterius corporis formam constituunt? Præfens mihi indicasti methodum, quâ uteris in indagandis necdum cognitâs veritatibus. Experior eam Methodum valdè esse præcellentem, & tamen valdè facilem, quantum ego de eâ concepi; & possum affirmare hæc unicâ observatione magno me in Mathematicis fecisse progressus: optem idcirco, ut mihi veram traderes definitionem ideæ adæquate, veræ, falsæ, fictæ, & dubiæ. Differentiam inter ideam veram, & adæquatam quæsi, huc usque tamen nil aliud rescire potui, quàm quum rem inquisivi, & certum conceptum, vel ideam, quod, inquam, (ut porro explicarer, an hæc idea vera etiam alicujus rei adæquata esset) ex me quæsi verim, quæ sit causa hujus ideæ, aut conceptûs; quâ cognitâ denuò interrogavi, quæ sit rursus causa hujus conceptûs, & sic semper in causas causarum idearum inquirendo per-

Eccc 2

per-

perrexi, usque dum talem causam nanciscerer, cujus aliam causam rursus videre non possem, quam quòd inter omnes ideas possibiles, quas penes me habeo, hæc una quoque ex ipsidem existat. Si, exempli causâ, inquirimus, in quo consistat vera nostrorum Errorum origo; Cartesius respondebit, quòd assensum præbeamus rebus nondum clarè perceptis; verùm licet hæc vera idea hujus rei sit, nondum tamen potero omnia circa hæc scitu necessaria determinare, nisi quoque hujus rei adæquatam ideam habuerò, quam ut assequar, denuo in causam hujus conceptus inquirò, quare nimirum fiat, ut assensum præbeamus rebus non clarè intellectis, & respondeo hoc fieri ex defectu cognitionis; sed hinc rursus ulterius inquirere non licet, quænam sit causâ, ut quædam ignoremus; ac proinde video me adæquatam ideam nostrorum errorum detexisse. Hic interim à te requiro, an, quia constat, multas res infinitis modis expressas habere adæquatam sui ideam, & ex quâvis adæquatâ ideâ omnia ea, quæ de re sciri possunt, educi possent, quamvis facilius ex hac, quam ex illâ ideâ, eliciantur, an, inquam, sit medium, quo noscatur, utra præ aliâ usurpanda sit. Sic, exempli gratiâ, adæquata idea circuli consistit in radiorum æqualitate, eadem quoque consistit in infinitis reâctangulis sibi invicem æqualibus, factis à segmentis duarum linearum, atque sic porò infinitas habet expressiones, quarum unaquæque adæquatam circuli naturam explicat; & quamvis ex unaquâque harum omnia alia deducere liceat, quæ de circulo sciri possunt, id ipsum tamen multò facilius fit ex unâ harum, quam ex alterâ. Sic quoque, qui applicatas Curvarum considerat, multa deducet, quæ ad dimensionem harum spectant, sed majori facilitate, si consideremus Tangentes, &c. Et itâ indicare volui, quò usque hæc in Disquisitione progressus sum: Cujus perfectionem, vel si alicubi erro emendationem, nec non desideratam Definitionem exspecto. Vale.

E P

EPISTOLA LXIV.

Nobilissimo, ac Doctissimo Virò,

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Nobilissime Vir,

INter ideam veram & adæquatam nullam aliam differentiam agnosco, quam quòd nomen veri respiciat tantummodò convenientiam ideæ cum suo ideato; Nomen adæquati autem naturam ideæ in se ipsâ; itâ ut reverâ nulla detur differentia inter ideam veram, & adæquatam præter relationem illam extrinsecam. Jam autem, ut scire possim, ex quâ rei ideâ ex multis omnes subjecti proprietates possint deduci, unicum tantum observo, ut ea rei idea, sive definitio causam efficientem exprimat. Exempli gratiâ, ad circuli proprietates investigandas inquirò, an ex hac ideâ circuli, quòd scilicet constat ex infinitis reâctangulis, possim omnes ejus proprietates deducere, inquirò, inquam, an hæc idea causam circuli efficientem involvat, quòd cum non fiat, aliam quaero: nempe quòd circulus sit spatium, quod describitur à lineâ, cujus unum punctum est fixum, alterum mobile: cum hæc Definitio jam causam efficientem exprimat, scio me omnes inde posse circuli proprietates deducere, &c. Sic quoque cum Deum definitio esse Ens summè perfectum, cumque ea definitio non exprimat causam efficientem, (intelligo enim causam efficientem tam internam, quam externam) non potero inde omnes Dei proprietates exprimere; at quidem cum definitio Deum esse *Ens*, &c. vide Definit. VI. Part. I. Ethics.

Cæterum de reliquis, nimirum de motu, quæque ad Methodum spectant, quia nondum ordine conscripta sunt, in aliam occasionem refero.

Eccè 3

Circa

Circa illa, quæ ais, quòd ille, qui considerat applicatas Curvarum, multa deducet, quæ ad dimensionem earum spectant; sed majori facilitate, considerando Tangentes, &c. Ego contrarium puto, quòd etiam considerando Tangentes multa alia difficilius deducuntur, quàm considerando ordinatim applicatas, & absolute statuo, quòd ex quibusdã proprietatibus alicujus rei (quæcumque datã ideã) alia facilius, alia difficilius (quæ tamen omnia ad Naturam illius rei spectant) inveniri possint; sed hoc tantum observandum existimo, ideam talem esse inquirendam, ex quã omnia elici queant, ut suprà dictum. Omnia enim ex ali-quã re possibilia deducuntur, necessariò sequitur ultima prioribus difficiliora fore, &c.

EPISTOLA LXV.

Præstantissimo, Acutissimoque Philosopho

B. D. S.

Præstantissime Vir,

Serò abs te peto, ut dubitationes hïc motas solvere, tuamque ad eas responsonem mittere placeat. Sir, rogo, demonstratio ea offensiva; non verò ad impossibile deducens, num scilicet primò nos plura de Deo attributa, quàm Cogitationem, Extensionemque possimus cognoscere? Porò num inde sequatur creaturas, aliis constantes attributis, nullam posse concipere extensionem? Unde sequeretur tot constituendos esse mundos, quot dantur Dei attributa. Quanta ex gr. extensionis noster existeret mundus, tanta quoque extensionis mundi, aliis affecti attributis, essent: quemadmodum verò, præter cogitationem, non nisi extensionem percipimus, ita etiam istius mundi creaturæ, non nisi sui mundi attributa, atque cogitationem perciperent.

Secundò, quoniam Dei intellectus tam essentia, quàm existentiã

sententiã nostro differt intellectu; nihil ergo cum nostro commune habebit; ac proinde (per 3 Ethic. Prop. part. 1.) Dei intellectus nostri causã esse nequit.

Tertiò, in Schol. 10. Prop. part. 1. Ethic. ais *nihil in naturã clarius esse, quàm quòd unumquodque ens sub aliquo attributo debeat concipi*; (quod optimè capio) & *quò plus realitatis, aut esse habeat, eò plura ei competant attributa*. Hinc sequi videtur, dari entia, quæ tria, quatuor, aliaque plura habent attributa, licet ex demonstratis colligere licerit, unumquodque ens duobus tantum constare attributis, nimirum certo quodam Dei attributo, eisdemque attributi ideã.

Quartò, eorum, quæ à Deo immediatè producta sunt, quæque mediante infinitã quãdam modificatione producuntur, exempla desiderarem. Prioris generis cogitatio, ac extensio; posterioris verò intellectus in cogitatione, motus in extensione esse videntur.

Hæc sunt, quæ abs te, siquidem tempus aliquod tibi sit reliquum, peto. Vale, &c.

25 Julii. 1675.

EPISTOLA LXVI.

Doctissimo, Expertissimoque Viro

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Expertissime Vir,

Gaudeo, quòd tandem occasio tibi oblata fuerit, ut me tuis literis, mihi semper gratissimis, recreares, quod ut frequenter facias, enixè rogo, &c.

Ad dubia pergo, & quidem ad primum dico, Mentem humanam

nam illa tantummodo posse cognitione assequi, quæ idea corporis actu existentis involvit, vel quod ex hæc ipsâ idea potest concludi. Nam cuiuscunque rei potentia solâ ejus essentiâ definitur, (per Prop. 7. p. 3. Ethices) Mentis autem essentiâ (per Prop. 13. p. 2.) in hoc solo consistit, quòd sit idea Corporis actu existentis, ac proinde Mentis intelligendi potentia ad ea tantum se extendit, quæ hæc idea Corporis in se continet, vel quæ ex eadem sequuntur. At hæc Corporis idea nulla alia Dei attributa involvit, neque exprimit, quàm Extensionem, & Cogitationem. Nam ejus ideatum, nempe Corpus (per Prop. 6. p. 2.) Deum pro causâ habet, quatenus sub attributo Extensionis, & non quatenus sub ullo alio consideratur, atque adeò (per Axiom. 6. p. 1.) hæc Corporis idea Dei cognitionem involvit, quatenus tantummodo sub Extensionis attributo consideratur. Deinde hæc idea, quatenus cogitandi modus est, Deum etiam (per eandem Prop.) pro causâ habet, quatenus res est cogitans, & non quatenus sub alio attributo consideratur; adeoque (per idem Axiom.) hujus ideæ idea Dei cognitionem involvit, quatenus sub Cogitationis, & non quatenus sub alio attributo consideratur. Apparet itaque Mentem humanam, sive Corporis humani ideam præter hæc duo nulla alia Dei attributa involvere, neque exprimere. Cæterum ex his duobus attributis, vel eorumdem affectionibus nullum aliud Dei attributum (per Prop. 10. p. 1.) concludi, neque concipi potest. Atque adeò concludo Mentem humanam nullum Dei attributum præter hæc posse cognitione assequi, ut fuit propositum. Quòd autem addis, an ergo tot mundi constituendi sunt, quod dantur attributa? vide Schol. Prop. 7. p. 2. Ethices. Posset præterea hæc Propositio facilius demonstrari, deducendo rem ad absurdum; quod quidem demonstrandi genus, quando Propositio negativa est, præ altero eligere soleo, quia cum naturâ similitum magis convenit. Sed quia positivum tantummodo petis, ad alterum transiæo, quòd est, an id possit ab alio prodire, in quo tam essentiâ, quàm existentia discrepat: nam quæ ab invicem ita differunt nihil commune habere videntur. Sed cùm omnia singularia, præter illa, quæ à suis similibus producantur, differant à suis

suis causis, tam essentiâ, quàm existentia, nullam hæc dubitandi rationem video.

Quo autem ego sensu intelligam, quòd Deus sit causâ efficiens rerum, tam essentiâ, quàm existentia, credo me satis explicuisse in Schol. & Coroll. Prop. 25. p. 1. Ethic.

Axioma Scholii Prop. 10. p. 1. ut in fine ejusd. Scholii innui, formamus ex idea, quam habemus Entis absolute infiniti, & non ex eo, quòd datur, aut possint dari entia, quæ tria, quatuor, &c. attributa habeant.

Denique exempla, quæ petis, primi generis sunt in Cogitatione, intellectus absolute infinitus; in Extensione autem motus & quies; secundi autem, facies totius Universi, quæ quamvis infinitis modis variet, manet tamen semper eadem, de quo vide Schol. 7. Lemmatis ante Prop. 14. p. 2.

His, Vir præstantissime, ad tuas, nostrique amici objectiones respondisse me credo, si tamen scrupulum adhuc remanere existimas, rogo, ut mihi significare non graveris, ut cum etiam, si possim, evellam. Vale, &c.

Hæc Com. 20 Julii, 1675.

EPISTOLA LXVII.

Acutissimo, ac Doctissimo Philosopho,

B. D. S.

Vir Clarissime,

ABs te peto Demonstrationem ejus, quòd dicis; nempe quòd anima non possit plura attributa Dei, quàm Extensionem, & Cogitationem percipere. Quòd quidem licet evidenter videam, contrarium tamen ex Schol. Prop. 7. part. 2. Ethices posse deduci, mihi videtur, fortè non aliam ob causam, quàm quia sensum hujus

fff

Scholii

Scholii non satis rectè percipio. Constitui ergo, hæc quæ ratione deducam, exponere, te, Vir Cl. obnixè rogans, ut mihi velis, ubicunque sensum tuum non rectè assequor, solità tuâ humanitate succurrere. Ea autem sic sese habent. Quòd, licet inde colligam, mundum utriusque unicum esse, id tamen exinde non minus quoque clarum est, eum ipsum infinitis modis expressum; ac proinde unamquamque rem singularem infinitis modis expressam esse. Unde videtur sequi, quòd Modificatio illa, quæ Mentem meam constituit; ac Modificatio illa, quæ Corpus meum exprimit, licet una, & eadem sit Modificatio, ea tamen infinitis modis sit expressa, uno modo per Cogitationem, altero per Extensionem, tertio per attributum Dei mihi incognitum, atque sic porro in infinitum, quia infinita dantur Attribute Dei, & Ordo, & Connexio Modificationum videtur esse eadem in omnibus. Hinc jam Quæstio oritur, quare Mens, quæ certam Modificationem repræsentat, & quæ eadem Modificatio non solum Extensione, sed infinitis aliis modis est expressa; quare, inquam, tantum Modificationem illam per Extensionem expressam, hoc est, Corpus humanum, & nullam aliam expressionem per alia attributa percipiat. Sed tempus mihi non permittit, ut ea prolixius prosequar, forte hæc dubia omnia crebrioribus Meditationibus eximentur.

Londoni, 12. Augusti. 1675.

EPISTOLA LXVIII.

Nobilissimo, ac Doctissimo Viri,

B. D. S.

Responsio ad præcedentem.

Nobilissime Vir,

CÆterum, ad tuam Objectionem ut respondeam, dico, quòd quàmvis unaqueque res infinitis modis expressa sit in infinito Dei

Dei intellectu, illæ tamen infinitæ idæ, quibus exprimitur, unam eandemque rei singularis Mentem constituere nequeunt; sed infinitas: quandoquidem unaqueque harum infinitarum idæarum nullam connexionem cum invicem habent, ut in eodem Scholio Propositionis 7. Part. 2. Ethicæ explicui, & ex Prop. 10. Part. 1. patet. Ad hæc si aliquantulum attendas, nihil difficultatis superesse videbis, &c.

Hagæ 18 Augusti. 1675.

EPISTOLA LXIX.

Acutissimo, atque Doctissimo Philosopho,

B. D. S.

Vir Clarissime,

Primò difficulter admodum concipere queo, qui à priori corporum existentia demonstraretur, quæ motus, & figuras habent; cum in Extensione, absolute rem considerando, nil tale occurrat. Secundo erudiri abs te vellem, quomodo intelligendum sit, cujus meministi Epistolâ de Infinito his verbis. *Nez enim concludunt talia omnem numerum superare ex partium multitudine.* Nam revera omnes Mathematici mihi videntur circa talia infinita semper demonstrare, quòd partium numerus sit tam magnus, ut omnem assignabilem numerum superent, & in exemplo, de duobus circulis ibidem allato, non hoc ipsum declarare videris, quòd tamen susceperas. Ibi enim tantum ostendis, quòd non hoc ipsum concludunt ex nimia spatii interpositi magnitudine, & quòd ejus maximum & minimum non habeamus; sed non demonstras prout volebas, quòd id non concludant ex partium multitudine, &c.

2. Maji. 1676.

Ffff 2

Epi.

EPISTOLA LXX.

Nobilissimo, atque Doctissimo Viri,

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Nobilissime Vir,

Quod in Epistola de Infinito dixi, quod partium infinitatem ex earum multitudine non concludant, hinc patet, quod, si ea ex earum multitudine concluderetur, non possemus majorem partium multitudine concipere; sed earum multitudo, quavis datâ, deberet esse major, quod falsum est: nam in toto spatio, inter duos circulos, diversa centra habentes, duplo majorem partium multitudine concipimus, quam in ejusdem dimidio, & tamen partium numerus, tam dimidii, quam totius spatii omni assignabili numero major est. Porro ex Extensione, ut eam Cartesius concipit, molem scilicet quiescentem, corporum existentiam demonstrare non tantum difficile, ut ais; sed omnino impossibile est. Materia enim quiescens, quantum in se est, in suâ quiete perseverabit, nec ad motum concitabitur, nisi à causâ potentiori externâ; & hæc de causâ non dubitavi olim affirmare; rerum naturalium principia Cartesiana inutilia esse, ne dicam absurda.

Hæge; Maji, 1676.

E P I

EPISTOLA LXXI.

Acutissimo, Doctissimoque Philosopho,

B. D. S.

Doctissime Vir,

Velim, ut hæc in re mihi gratificeris, indicando, qui ex conceptu Extensionis secundum tuas meditationes varietas rerum à priori possit ostendi, quandoquidem meministi opinionis Cartesii, in qua Cartesius statuit, se eam ex Extensione nullo alio modo deducere posse, quam supponendo motu à Deo excitato hoc effectum fuisse in Extensione: deducit ergo juxta meam opinionem corporum existentiam non ex quiescente materia, nisi fortè suppositionem motoris Dei pro nihilo haberes; quandoquidem, qui illud ex essentia Dei à priori necessario sequi debeat, abs te non sit ostensum; id quod Cartesius ostensus captum humanum superare credebat. Quare à te hanc rem requiro, sciens bene, te alias cogitationes habere, nisi alia fontica subsit fortè causâ, quare illud hæcenus manifestum facere nolueris; & si hoc, de quo non dubito, non opus fuisset, tale quid obscure indicares. Sed certò tibi persuasum habeas, quod sive candidè mihi aliquid indices, sive celes, meus tamen erga te affectus immutatus maneat.

Rationes tamen, cur illud specialiter desiderem, hæc sunt, quod in Mathematicis semper observarim, quòd nos ex quavis re in se considerata, hoc est, ex definitione cujusque rei, unicam saltem proprietatem deducere valeamus; quòd si autem plures proprietates desideremus, necesse esse, ut rem definitam ad alia referamus: tunc siquidem ex conjunctione definitionum harum rerum novæ proprietates resultant. Ex. gr. Si circuli peripheriam considerem solam, nihil aliud concludere potero, quam quòd ubique sibi similis, sive uniformis existat, quâ quidem proprietate ab omni-

F i f f 3

bus

bus aliis curvis essentialiter differet, nec ulla alias unquam potero deducere. Verùm si ad alia referam, nimirum ad radios ex centro deductos, ad duas lineas sese intersecantes, aut plures quoque, plures utique hinc proprietates deducere valebo; quæ quidem aliquo modo videntur advesari Prop. 16. Ethices, quæ præcipua ferè est 1 lib. tui Tractatus: In quâ tanquam notum assumitur, posse ex datâ cujuscunque rei definitione plures proprietates deduci, quod mihi videtur impossibile, si non ad alia referamus rem definitam; & quod porro effecit, ut non possim videre, quâ ratione ex Attributo aliquo solo considerato, ex gr. Extensione infinitâ corporum varietas exurgere possit, vel si existimas hoc quoque non posse concludi ex unico solo considerato; sed omnibus simul sumptis, vellem hoc edoceri abs te, & quâ ratione hoc concipiendum foret. Vale &c.

Parisii, 23 Jun. 1676.

EPISTOLA LXXIII.

Nobilissimo, atque Doctissimo Viro,

B. D. S.

Responsio ad Præcedentem.

Nobilissime Vir,

Quod petis, an ex solo Extensionis conceptu rerum varietas à priori possit demonstrari, credo me jam satis clarè ostendisse, id impossibile esse; ideoque materiam à Cartesio malè definiti per Extensionem; sed eam necessariò debere explicari per attributum, quod æternam, & infinitam essentiam exprimat. Sed de his forsitan aliquando, si vita suppetit, clariùs tecum agam. Nam huc usque nihil de his ordine disponere mihi licuit.

Quòd autem addis, nos ex definitione cujuscunque rei, in se consideratæ,

deratæ, unicam tantùm proprietatem deducere valere, locum forsitan habet in rebus simplicissimis, vel entibus rationis, (ad quæ figuras etiam refero) at non in realibus. Nam ex hoc solo, quòd Deum definitio esse Ens ad cuius essentiam pertinet existentia, plures ejus proprietates concludo: nempe quòd necessariò existit, quòd sit unicus, immutabilis, infinitus, &c. & ad hunc modum plura alia exempla adferre possem, quæ impræsentiarum omitto. Denique rogo, ut inquiras, an Tractatus D. Huet, (nempe contra Tractatum Theologo-Politicum) de quo antea scripsisti, lucem jam viderit, & an mihi exemplar transmittere poteris, deinde an jam noveris, quænam ea sint, quæ de Refractione noviter inventa sint. Hisce vale, Nobilissime Vir, & amare perge, &c.

Hagæ Com. 11 Julii. 1676.

EPISTOLA LXXIII.

Doctissimo, & Acutissimo Viro,

B. D. S.

ALBERTUS BURGH

S. P.

Promissi tibi scribere ex Patriâ discedens, nimirum si quid digni mihi in itinere occurreret: hæc autem occasio cum mihi data sit, maximique quidem momenti, debitum meum persolvo, tibi significans, me per Infinitam Dei Misericordiam in Ecclesiam Catholicam redactum, ejusdemque membrum effectum esse; quod quomodo acciderit, ex scripto, quod Clarissimum, Expertissimoque Viro D. Craeneno, Professore Leidensi mihi, particulariùs intelligere tibi licebit, jamque hinc, ad tuam quæ spectant utilitatem, brevibus subjungam.

Quò magis te antea aliquando præ subtilitate, & acumine tui ingenii admiratus sum, eò magis te nunc desico, & deploro; quo-

quoniam, homo cum sis ingeniosissimus, & præclaris dotibus mentem à Deo ornatum nactus, veritatisque amans, imò avidus sis, te tamen à misero, & superbissimo illo Spirituum scelestorum Principe circumduci, & decipi patiaris. Tota enim tua Philosophia quid est, nisi mera illusio, & Chymara? & tamen non solum illi tranquillitatem mentis tuæ in hac vitâ; sed & salutem æternam animæ tuæ committis. Vide quàm misero omnia tua innitantur fundamento. Te veram Philosophiam demum invenisse præsumis. Quomodo scis, tuam Philosophiam optimam esse inter illas omnes, quæ unquam in mundo doctæ fuerunt, etiamnum docentur, aut unquam imposterum docebuntur? An, ut de excogitatione futurarum taceam, omnes illas Philosophias tam antiquas, quàm novas, quæ hîc, & in Indiâ, & ubique per totum terrarum orbem docentur, examinasti? & quamvis illas ritè examinaveris, quomodo scis te optimam elegisse? Dices, mea Philosophia rationi rectè congrua est, cæteræ eidem repugnant: sed omnes reliqui Philosophi præter tuos discipulos à te dissentiant, ac eodem jure idem, quod tu de tuâ, ipsi de se, suâque Philosophiâ prædicant, teque, sicut tu illos, falsitatis, errorisque arguunt. Manifestum igitur est, à te, ut veritas tuæ Philosophiæ eluceat, proponendas esse rationes, quæ reliquis Philosophiis non sunt communes, sed soli tuæ applicari possunt; aut tuam Philosophiam æquè incertam, & nugatoriam esse, ac alias reliquas, fatendum est.

Jam autem me ad librum tuum, cui titulum istum impium præfixisti, restringens, confundensque Philosophiam tuam cum tuâ Theologiâ; quoniam tu ipse illas reverè confundis, quamvis astutia Diabolica unam ab alterâ separatam esse, & diversa principia habere, statuere obtendas, sic ulterius pergo.

Dices itaque forsân: alii S. Scripturam toties non legerunt, quàm ego, & ex illâ ipsâ S. Scripturâ, cujus agnitio autoritatis differentiam inter Christianos, & reliquos totius mundi populos constituit, probo mea placita. Sed quomodo? applicando textus claros obscurioribus S. Scripturam explico, & ex illâ meâ interpretatione Dogmata mea compono, vel jam antea in cerebro meo consista

consista confirmo. Sed obsecro, ut reflectas seriò ad hoc, quod dicis: quomodo enim scis te bene dictam istam applicationem facere, & deinde istam applicationem ritè factam interpretationi S. Scripturæ sufficientem esse, sicque te bene ejusdem S. Scripturæ interpretationem insituere? præsertim cum Catholici dicant, & verissimum sit, Verbum Dei univèrsum non esse scriptis traditum, & sic S. Scripturam per S. Scripturam solum non posse explicari, non dicam ab uno homine; sed ne quidem ab ipsâ Ecclesiâ, quæ sola est S. Scripturæ interpres: Traditiones enim Apostolicæ etiam consulendæ sunt, quod ex ipsâ S. Scripturâ, & Sanctorum Patrum testimonio probatur, nec non rationi rectè pariter, ac experientie consentaneum est. Atque ita falsissimum cum sit tuum principium, & in exitum ducens; ubi tota tua doctrina, huic falso fundamento innixa, & superædificata, remanebit?

Sic igitur, si in Christum crucifixum credis, agnosce pessimam tuam hæresin, respicias à pervertione tuæ naturæ, & cum Ecclesiâ reconciliator.

Quid enim alio modo tua probas, quàm omnes Hæretici, qui unquam ex Ecclesiâ Dei exierunt, etiamnum exeunt, aut unquam imposterum exibunt, fecerunt, faciunt, aut facient? Omnes enim, sicut & tu, eodem principio, scilicet solâ S. Scripturâ ad sua dogmata conflanda, & stabilienda utuntur.

Neque tibi ablandiatur, quod fortè Calvinistæ, seu Reformati dicti, neque Lutherani, neque Menonitæ, neque Sociniani, &c. tuam Doctrinam resellere possint: omnes enim isti, ut jam dictum est, æquè miseri sunt, ac tu es, & pariter tecum in umbra mortis sedent.

Si verò in Christum non credis, miserior es, quàm effari possum, remedium tamen facile est: respice enim à peccatis tuis, animadvertens arrogantiam exitialem miserè, & insani tui ratiocinii. In Christum non credis: quare? Dices, quia principis meis Doctrina, & vita Christi, nec non Christianorum de ipso Christo Doctrina meæ Doctrinæ minimè convenit. Sed iterum dico, tunc te majorem cogitare audes omnibus is, qui unquam in Civitate, vel Ecclesiâ Dei surrexerunt, Patriarchis, Prophetis, Apostolis,

Martyribus, Doctõribus, Confessoribus, & Virginibus, Sanctis innumeris, imò per blasphemiam ipso Domino Jesu Christo? Tune illis solus doctrinã, vivendi modo, in omnibus denique antecellis? Tune miser homuncio, vilis terræ vermiculus, imò cinis, vermium esca, te ipsum Incarnatã Sapientiã Infinita Æterni Patris, blasphemiam ineffabili, præferre gesses? Tune solus prudentiorem, & majorem te ipsum reputabis omnibus iis, qui unquam ab initio mundi in Ecclesiã Dei fuerunt, & in Christum venturum, aut jam ventum crediderunt, aut etiamnum credunt? Quo fundamento innititur hæc tua temeraria, infana, deplorabilis, & execranda arrogantia?

Negas Christum filium Dei vivi, Verbum æternæ sapientiæ Patris, manifestatum in carne, & pro genere humano passum, & crucifixum esse: Quare? quia principiis tuis illud omne non respondet: sed ultra quod probatum jam sit, te vera principia non habere; sed falsã, temeraria, absurda, nunc plus dico, nimirum quòd, etiamsi veris principiis innixus fueris, & iisdem omnia superstrueres, nihilo magis tamen per eadem, illa omnia, quæ in mundo sunt, evenerunt, aut eveniunt, explicare posses, neque auctacter asserere tibi liceret, cum aliquid ipsis principiis videtur repugnare, illud idcirco reverã impossibile esse, aut falsum. Quamplurima enim sunt, imò innumera, quæ, si aliquid certi cognosci datur in rebus naturalibus, explicare tamen minimè poteris, sed neque quidem apparentem talium Phænomenorum contradictionem cum reliquorum tuis explicationibus, à te pro certissimis habitis, auferre. Nullum penitus ex tuis principiis explicabis eorum, quæ in fascinatione, & præcantationibus verborum certorum solã pronunciatione, aut simplicii illorum, aut characterum in quicunque materiã expressorum gestatione efficiuntur, nec non Phænomenorum stupendorum à Dæmoniis obsessorum, quorum omnium ego ipse varia exempla vidi, & innumerorum talium certissima testimonia quamplurimum personarum fide dignissimarum, & uno ore loquentium intellexi. Quid poteris judicare de rerum omnium essentia, concessio, quòd ideã aliquæ, quas in mente habes, rerum istarum essentia, quarum ideã sunt adæquatæ. con-

veniant,

veniant? cum securus nunquam esse possis, an omnium rerum creaturarum ideã in mente humanã habeantur naturaliter, an verò multæ, si non omnes in eadem produci possint, & reverã producantur ab objectis externis, ac etiam per suggestionem spirituum bonorum, malorumve, Divinamque revelationem evidentem. Quomodo itaque non consulens aliorum hominum testimonia, & rerum experientiam, ne jam dicam de subijciendo tuo judicio omnipotentia Divinæ, ex tuis principiis definire præcise poteris, stabilireque pro certo existentiam actualem, aut non existentiam, possibilitatem, aut impossibilitatem existendi harum ex. gr. sequentium rerum, (scilicet illas vel dari actualiter, vel non dari, aut posse dari, vel non posse dari in rerum natura) uti sunt, virga probatoria ad detegendum metalla, & aquas subterraneas; lapis, quem quærant Alchymistæ; potentia verborum, & characterum; apparitiones spirituum variorum tam bonorum, quàm malorum, eorundemque potentia, scientia, & occupatio; repræsentatio plantarum, & florum in Phialã vitreã post illarum combustionem; Syrenes; homunculi in mineris sæpius sese, ut fertur, ostendentes; Antipathiz, & Sympathiz rerum quamplurimarum; Impenetrabilitas corporis humani, &c? Nihil proferas, mi Philosophæ, etiamsi milies subtiliore, & acutiore, quàm polles ingenio prævaleres, horum dictorum poteris determinare: & si soli intellectui tuo in hisce, & similibus dijudicandis confidis, certè eodem modo jam cogitas de illis, quæ tibi incognita, aut incerta sunt, ac proinde impossibilia habentur; sed reverã incerta tantum, donec testimonio quamplurimum fide dignorum testium convictus fueris, debent videri; sicut Julius Cæsar, uti mihi imaginor, judicaretur fuisset, aliquo ipsi dicente, pulvis aliquis componi potest, & posterioribus sacculis communis reddetur, cuius potentia tam erit efficax, ut castella, civitates integras, imò montes ipsos in aëra prostrare faciat, & in quovis loco conclusus, subito post accensionem suam se mirum in modum dilatans, omne, quod actionem ejus impedit, dirumpat: hoc enim Julius Cæsar nullo modo credidisset; sed plenis cachinnis irrisisset hunc hominem, utpote violentem ipsi persuadere rem

Gggg 2

judi-

judicio ipsius, ac experientiae, summæque scientiae militari contrariam.

Sed in viam redeamus: Si hæc prædicta igitur non cognoscis, neque dijudicare potes, quid superbiâ Diabolicâ tumidus miser homo judicabis temerario de Mysteriis tremendis vitæ, & Passionis Christi, quæ ipsi Catholici docentes incomprehensibilia prædicant? Quid potro infânes, nugatorie, & futiliter garriendo de Miraculis innumeris, & signis, quæ post Christum Apostoli, & Discipuli ejus, & deinceps aliquot millia Sanctorum in testimonium, & confirmationem veritatis Fidei Catholice per omnipotentem Dei virtutem ediderunt, ac per eandem Dei omnipotentem Misericordiam, & Bonitatem etiamnum diebus nostris sine numero per totum terrarum orbem fiunt? Et si hisce contradicere non potes, ut certe minimè poteris, quid plus obstitis? Manum da, & resistis ab erroribus, & à peccatis tuis; humilitatem indue, & regenerator.

Verum præterea ad veritatem facti, sicut reverâ est fundamentum Religionis Christianæ, descendere libet. Quomodo audebis negare, si rectè attendas, efficaciam consensus tot myriadum hominum, quorum aliquot millia doctrinâ, eruditione, & verâ subtili soliditate, vitæque perfectione te multis parafangis antecellere, ac antecellunt, qui omnes unanimiter, & uno ore affirmant, Christum Filium Dei vivi incarnatum esse passum, & crucifixum, mortuumque esse pro peccatis generis humani, resurrexisse, transfiguratum esse, regnare in cœlis cum Patre aeterno in unitate Spiritus Sancti Deum, & reliqua, quæ huc spectant, ab eodem Domino Jesu, & in nomine ejus postea ab Apostolis, reliquisque Sanctis per virtutem Divinam, & Omnipotentem miracula innumera, captum humanum non tantum excedentia, sed & sensui communi repugnantia in Ecclesiâ Dei facta fuisse, (quorumque in hunc diem usque indicia materialia innumera, & longè lateque per orbem terrarum diffusa visibilia signa supersunt) ac etiamnum fieri? An non eodem modo liceret mihi negare, Romanos antiquos unquam in mundo fuisse, Imperatoremque Julium Cæsarem oppressâ Reip. Libertate illorum regimen in Mon-

narchiam mutasse? nihil videlicet curanti tot monumenta omnibus obvia, quæ de Romanorum potentia nobis tempus reliquit, nec non contra testimonium gravissimorum illorum authorum, qui unquam Historias Romanæ Reip. & Monarchiæ, particulatim ibi plurima de Julio Cæsare narrantes, conscripserunt, & judicium tot hominum millium, qui aut dicta monumenta ipsi viderunt, aut iis (utpote quæ ab innumeris existere affirmantur) pariter, ac dictis historiis fidem unquam adhibuerunt, ac etiamnum adhibent; hoc cum fundamento, nimirum quòd hæc nocte præteritâ somniassem, monumenta, quæ de Romanis restant, non esse res actuales, sed meras illusiones; similiter & illa, quæ de Romanis dicuntur, paria esse cum iis, quæ libri isti, quos Romanos vocant, de Amadis de Gallis, & similibus Heroibus pueriliter narrant; nec non Julium Cæsarem, aut unquam in mundo fuisse, aut si extitit, hominem fuisse Atrabilarium, qui non reverâ Romanorum Libertatem conculcavit, seipsum super Majestatis Imperatoriæ Thronum erigens; sed ad credendum se hæc magna perfecisse suâ propriâ stultâ imaginatione, vel amicorum ipsi blandientium persuasione, inductus fuit? Annon profus eodem modo liceret mihi negare, regnum Chinx à Tartaris occupatum; Constantinopolin sedem Imperii Turcarum esse, & similia innumera? Verum an ullus me hæc negantem mentis haberet compotentem, ac infaniam deplorandâ excusaret? Quoniam omnia hæc communi aliquot millium hominum consensu inniuntur, ac idcirco eorum certitudo est evidentissima, quia impossibile est, ut omnes talia, imò quamplurima alia afferentes, seipsos fefellerint, aut fallere alios voluerint per tot sæculorum, imò in quamplurimis à primis mundi annis, usque in hunc diem successione.

Considera secundò Ecclesiam Dei ab initio mundi ad hunc usque diem non interruptâ successione propagatam, immotam, ac solidam persistere; cum omnes aliæ Religiones Paganæ, aut Hæreticæ initium saltem postea, si non & jam finem habuerint, idemque de regnorum Monarchiis, & Philosophorum quorumvis opinionibus dici debeat.

Considera deinde tertio Ecclesiam Dei per adventum Christi in carne

carne à cultu Veteris ad Novi Testamenti cultum redactam, & ab ipso Christo Filio Dei vivi fundatam, propagatam deinceps fuisse ab Apostolis, & eorum Discipulis, & successoribus, hominibus, secundum mundum, indoctis; qui tamen Philosophos omnes confuderunt, quamvis Doctrinam Christianam, quæ sensui communi repugnat, & omne humanum ratiocinium excedit, & transcendit, docuerint: hominibus, secundum mundum, abjectis, viliibus, & ignobilibus, quos non adjuvit potentia Regum, aut Principum terrenorum; sed qui contra ab eisdem omni tribulatione persecuti, & reliquis mundi adversitates perpessi sunt, quorumque opus, quo magis Potentissimi Imperatores Romani illud impedire, imò opprimere nitentur, quot poterant Christianos omnis generis martyrio interficientes, tanto plus incrementi cepit; atque hoc pacto brevi temporis spatio per totum terrarum orbem diffusam esse Christi Ecclesiam, ac tandem ad fidem Christianam conversis ipso Romano Imperatore, & Regibus, Principibusque Europæ in illam Potentiæ vastitatem excrevisse Hierarchiam Ecclesiasticam, sicut illam hodie admirari licet; idque omne effectum per charitatem, manufactudinem, patientiam, fiduciam in Deo, & reliquis Christianas virtutes, (non armorum strepitu, exercituum numerosorum vi, & devastatione Regionum, sicuti Principes mundani limites suos extendunt) nihil adversus Ecclesiam prevalentibus Inferi portis, ut ei promissit Christus. Hic etiam perpende terribile, & ineffabiliter severum supplicium, quo Judæi ad ultimum miseræ, & calamitatis gradum depressi sunt, quia Christum crucifigendi auctores fuerunt. Percurre, solve, ac revolve omnium temporum Historias, & nihil simile quid in aliâ quavis Societate accidisse, ne per somnium quidem, illic invenies.

Animadvertè quartò in essentiâ Catholicæ Ecclesiæ includi, & reverè ejusdem Ecclesiæ inseparabiles esse proprietates, nimirum *Aniquitatem*, quâ succedens in locum Religionis Judaicæ, quæ tunc temporis vera erat, initium suum à Christo ante sexdecim, & dimidium secula numerat, & per quam nunquam interruptè successione suorum Pastorum seriem ducit, quaque sit, ut illa sola

sola libros Sacros, Divinosque puros, & incorruptos, unâ cum traditione Verbi Dei non scripti atque certâ, ac inimitatâ, possideat; *Immutabilitatem*, quâ Doctrina ejus, & administratio Sacramentorum, prout ab ipso Christo, & Apostolis statuta est, inviolata, atque, uti convenit, in suo vigore conservatur; *Infallibilitatem*, quâ omnia ad fidem pertinentia summâ cum autoritate, securitate, & veritate determinat, & decidit secundum potestatem ipsi à Christo hunc in finem largitam, & Spiritus Sancti, cujus Ecclesia Sponsa est, directionem? *Irreformabilitatem*, quâ corrumpi, & falli, fallereque cum non possit, nunquam egere constat; *Unitatem*, quâ omnia ejus membra idem credunt, idem quoad fidem docent, unum, idemque altare, & omnia Sacramenta communia habent, ac tandem in unum, eundemque finem conspirant, sibi mutuo obediunt; *Nullius anima*, sub quocunque demum prætextu, *ab ipsâ Separabilitatem*, quin simul incurrat æternam damnationem, nisi ante mortem eidem iterum per penitentiam fuerit unita: quâ patet, omnes hæreses ex illâ extisse, dum illa semper, sibi eadem constans, & stabiliter firma, utpote Petræ inædificata, permanet; *Extensionem Vastissimam*, quâ per totum mundum sese, idque visibiliter, diffundit; quod de nullâ aliâ Societate Schismaticâ, aut Hæreticâ, aut Paganâ, neque de ullo Politico Regimine, diffundit; quod de nullâ aliâ Societate convenit, aut convenire potest; ac tandem *Perpetuitatem usque ad finem mundi*, de quâ securam ipsam reddidit ipsa Via, Veritas & Vita, quamque experientia omnium dictarum proprietatum, similiter ipsi ab eodem Christo per Spiritum Sanctum promissarum, ac datarum, manifestè etiam demonstrat.

Collige quintò, ordinem admirabilem, quo dirigitur, ac gubernatur Ecclesia, tanta molis corpus, indicare manifestè, illam admodum particulariter à Dei Providentiâ dependere, & à Spiritu Sancto mirabiliter disponi, protegi, ac dirigi ejus administrationem; sicut harmonia, quæ in cunctis rebus hujus universi perspicitur, Omnipotentiam, Sapientiam, & Providentiam Infinitam, quæ omnia creavit, & etiamnum conservat, indigitat: in nullâ enim

enim aliâ societate talis ordo, tam pulcher, & strictus, & sine interruptione servatur.

Cogita sexto, Catholicos, ultra quod innumeri utriusque sexus (quorum adhuc hodie multi superiunt, aliquos ipsemet vidi, & novi) admirabiliter, & sanctissimè vixerint, & per virtutem Dei omnipotentem in Nomine adorando Jesu Christi multa miracula fecerint, nec non quotidie adhuc fiant conversiones momentaneæ quamplurimorum à pessimâ ad meliorem, verè Christianam, & sanctam vitam, universos in genere, quò sanctiores, & perfectiores eò humiliores esse, seque magis indignos reputare, & alius cedere laudem Sanctioris vitæ; peccatores autem vel maximos semper nihilominus respectum debitum in Sacra retinere, confiteri suam propriam malignitatem, accusare propria vitia, & imperfectiones, & ab illis velle liberari, & sic emendari: ita ut possit dici, perfectissimum Hæreticum, aut Philosophum, qui unquam fuit, vix inter imperfectissimos Catholicos mereri ut consideretur. Ex quibus etiam liquet, & evidentissimè sequitur, Doctrinam Catholicam sapientissimam, & profunditate admirabilem esse, uno verbo, omnes reliquas Doctrinas hujus mundi antecellere; siquidem homines meliores cæteris aliis cujusvis Societatis efficiat, illosque viam securam ad tranquillitatem mentis in hæc vitâ, & salutem animæ æternam post eandem consequendam doceat, ac tradat.

Septimò respice serio ad multorum Hæreticorum obstinatione induratum, & gravissimorum Philosophorum confessionem publicam, nimirum quòd, post receptam ab ipsis fidem Catholicam, demum viderint, cognoverintque, se antea miseros, cæcos, ignorantés, imò stultos, & insanos fuisse, dum præ superbiâ tumidi, & arrogantia vento inflati, se supra cæteros doctrinæ, eruditionis, & vitæ perfectione longè erectos esse sibi falso persuadebant; & quorum deinde aliqui vitam sanctissimè traduxerunt, & innumerosum miraculorum memoriam post se reliquerunt, alii martyrio alacriter, & summo cum júbilo obviam ierunt; nonnulli etiam, inter quos Divus Augustinus, subtilissimi, profundissimi, sapientissimi, ac proinde utilissimi Ecclesiæ Doctores, imò sicut columnæ effecti sunt.

Et

Et respice tandem ultimò ad miserrimam, & inquietam vitam Atheorum, quamvis præ se ferant aliquando magnam mentis hilaritatem, & jucundè, ac cum summâ internâ animi pacè vitam traducere velint videri; præcipuè verò infelicissimam, & horrendam eorumdem mortem intueri, quorum aliqua exempla ipsemet vidi, quamplurima, imò innuenera ex relatione aliorum, & ex Historiâ æquè certo scio: Et discè horum exemplo in tempore sapere.

Atque sic igitur vides, aut saltem te videre spero, quàm temerarie te ipsum committas opinionibus tui cerebri; (si enim Christus verus Deus est, & homo simul, ut certissimum est, vide, quò redactus sis: perseverans enim in tuis abominandis erroribus, & gravissimis peccatis, quid aliud tibi expectare licet, quàm damnationem æternam? quod quàm horrendum sit ipse recogites) quàm parùm argumenti habeas irridendi totum mundum præter tuos miseros adoratores; quàm stultè superbus, & inflatus evadas cogitatione excellentiæ tui ingenii, & admiratione vanissimæ, imò falsissimæ, & impiissimæ tuæ doctrinæ; quàm turpiter te ipsum miseriorem facias ipsis belluis, tollendo tibi ipsi libertatem voluntatis, quàm tamen, si reverè non experieris, neque agnosceres, quomodo tibi posses illudere, cogitando tua esse summâ laude, imò & exactissimâ imitatione digna.

Si nolis, (quod abis cogitare) ut Deus tui misereatur, aut Proximus tuus, tu ipsemet saltem miserere tui ipsius miseriæ, quâ miserentem te ipsum, quàm nunc es, aut minus miserum, quàm si ita contumaveris, futurus es, studes efficere.

Respicce, homo Philosophè, agnosce stultitiam tuam sapientem, & sapientiam tuam insanam; ex superbo devenito humilis, & factus eris. Adora Christum in sanctissimâ Trinitate, ut dignetur misereri tuæ miseriæ, & excipiet te. Lege Sanctos Patres, & Doctores Ecclesiæ, & instruent te deis, quæ tibi faciendæ sunt, ut ne pereas; sed habeas vitam æternam. Consule Catholicos homines, fidem suam profundè edoctos, & bonæ vitæ, & tibi multa dicent, quæ nunquam scivisti, & quibus obstupesces.

Atque ego quidem hanc Epistolam tibi prescripsi cum intentione

H h h h

verè

verè Christianâ, primò ut cognoscas amorem, quem erga te, quamvis Gentilem, habeo; ac deinde, ut rogarem te, ne persequereres alios etiam pervertere.

Concludam sic igitur: Deus animam tuam vult ab æternâ damnatione eripere, modò tu velis. Ne dubites Domino obedire, qui te vocavit tam sæpe per alios, jam iterum, & fortè ultimâ vice te vocat per me, qui gratiam hanc ab ineffabili ipsius Dei Misericordiâ consecutus, eandem tibi ex toto animo precor. Ne renuas: si enim jam non aures Deum te vocantem, ipsius Domini ira contra te accendetur, & periculum est, ne ab ejus Misericordiâ infinitâ derelinquaris, & Justitiæ Divinæ omnia in irâ consummentis misera evadas victima: quod Omnipotens Deus avertat ad majorem Nominis sui gloriam, & animæ tuæ Salutem, nec non in multorum infelicissimorum tui Idololatrarum salutiferum, & sequendum exemplum, per Dominum, & Salvatorem nostrum Jesum Christum, qui cum Æterno Patre vivit, & regnat in unitate Spiritûs Sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Florentiæ III. Non. Sept. C13 15 CXXV.

EPISTOLA LXXIV.

Nobilissimo Juveni

ALBERTO BURGH

B. D. S.

S. D.

Responsio ad Præcedentem.

Quod, ab aliis mihi relatum, credere vix potueram, ex tuis tandem literis intellexi; nimirum te non tantum Romanæ Ecclesiæ membrum effectum, ut ais; sed & ejus acerrimum propugnatores esse; jamque maledicere, & petulanter in tuos adversarios debacchari didicisse. Ad eandem nihil respondere proposueram,

ram, certus tibi magis opus esset temporis usu, quàm ratione, ut ad te, tuosque restituaris; ut jam taceam alias causas, quas tu olim probasti, quando de Stenonio (cujus nunc vestigia sequeris) sermo inter nos fuit. Sed amici quidam, qui ex egregiâ tuâ indole magnam spem mecum conceperant, me summo opere rogârunt, ne amici officio dessem, & id potius cogitarem, quod nuper fueris, quàm quod nunc sis, & alia hujusmodi; quibus tandem adductus sum hæc pauca tibi scribere, entè rogans, ut eadem æquo animo legere digneris.

Neque hic Sacerdotum, & Pontificum vitia, ut Ecclesiæ Romanæ adversari solent, narrabo, quò te ab iisdem avertam. Solent enim hæc sæpe malo ex affectu vulgari, & magis ad irritandum, quàm ad docendum adduci. Imò concedam in Romanâ plures reperiri magnæ eruditionis viros, & probate vitæ, quàm in aliâ quâcunque Ecclesiâ Christianâ: plures enim hujus Ecclesiæ membra cum sint, plures etiam cujuscunque conditionis viri in eadem reperiuntur. Hoc tamen negare minimè poteris, nisi fortè cum ratione memoriæ etiam amissisti, in quâcunque Ecclesiâ plures dari viros honestissimos, qui Deum justitiâ, & charitate colunt; plures enim hujus generis inter Lutheranos, Reformatos, Mennonitas, & Enthusiastas novimus, &, ut alios taceam, patentes tuos nosti, qui tempore Ducis Albani pari animi constantiâ, ac libertate omnium tormentorum genera propter Religionem passi sunt; ac proinde concedere debes vitæ sanctitatem non esse Romanæ Ecclesiæ propriam; sed omnibus communem. Et quia per hoc novimus (ut cum Apostolo Joh. 1. Epist. cap. 4. vers. 13. loquar) quòd in Deo manemus, & Deus manet in nobis, sequitur, quicquid Romana Ecclesiâ ab aliis distinguit, superfluum omnino esse, & consequenter ex solâ superstitione institutum. Est enim, ut cum Johanne dixi, justitiâ, & charitas, unicum & certissimum veræ fidei Catholicæ signum, & veri Spiritûs Sancti fructus, & ubicunque hæc reperiuntur ibi Christus reverè est, & ubicunque desunt, desit Christus. Solo namque Christi Spiritu duci possumus in amorem justitiæ, & charitatis. Hæc si tecum rectè voluisses pendere, nec te perdidisses, nec tuos patentes

H h h 2

centes

rentes in acerbum marorem coniecisses, qui tuam fortunam nunc miserè deslent.

Sed ad tuam Epistolam revertor, in qua primò desles, quòd me à scelerorum Spirituum Principe circumduci patiar. Sed quò bono animo sis, atque ad te redi. Cùm mentis compos eras, Deum infinitum, ni fallor, adorabas, cuius virtute omnia absolute fiunt, & conservantur: jam verò Principem Dei hostem somnias, qui invito Deo homines plerosque (rari quippe boni) circumducit, & decipit, quos propterea Deus huic scelerum magistro in æternum cruciandos tradit. Patitur ergo divina iustitia, ut Diabolus homines impunè decipiat; at minimè homines miserè ab ipso Diabolo deceptos, & circumductos, manere impunes.

Atque hæc absurdà toleranda adhuc essent, si Deum adorares infinitum, & æternum, non illum, quem Chastillon in oppido Tienen, sic à Belgis nuncupato, equis comedendum impune dedit. Et me desles miser? meamque Philosophiam, quam nunquam vidisti, chymæram vocas? O mente destitute juvenis, quis te fascinavit, ut summum illud, & æternum te devorare, & in infernis habere credas?

Ratione tamen velle uti videris, meque rogas, quomodo sciam meam Philosophiam optimam esse inter illas omnes, que unquam in mundo doctæ fuerunt, etiamnum docentur, aut unquam imposterum docebuntur? quod profectò longè meliori iure te rogarè possim. Nam ego non præsumo, nec optimam invenisse Philosophiam; sed veram me intelligere scio. Quomodo autem id sciam, si roges, respondebo, eodem modo, ac tu seis tres Angulos Trianguli æquales esse duobus reëdis, & hoc sufficere negabit nemo, cui sanum est cerebrum, nec spiritus immundos somniat, qui nobis ideas falsas inspirant nec similes: est enim verum index sui, & falsi.

At tu, qui denum optimam Religionem, vel potius optimos viros invenisse præsumis, quibus credulitatem tuam addidisti, qui seis, eos optimos esse inter omnes, qui alias Religiones docuerunt, etiamnum docent, aut imposterum docebunt? an omnes illas religiones tam antiquas quàm novas, quæ hic, & in Indiâ, & ubique per

totum

totum terrarum orbem docentur, examinâsti? & quamvis illas ritè examinaveris, quomodo seis te optimam elegisse: quandoquidem tuæ fidei rationem nullam dare potes. At dices, te in interno Spiritu Dei testimonio acquiescere, reliquos autem à scelerorum Spirituum Principe circumduci, ac decipi; sed omnes qui extra Ecclesiam Romanam sunt eodem iure id, quod tu de tua, ipsi de sua prædicant.

Quòd autem addis de communi hominum myriadum consensu, deque interruptâ Ecclesiæ successione, &c. ipsissima Pharisaorum cantilena est. Hi namque non minori confidentiâ, quàm Ecclesiæ Romanæ addicti resiliunt myriadas exhibent, qui æquali, ac Romanorum testes, pertinaciâ audita, tanquam ab ipsis experta, referunt. Stirpem deinde suam ad Adamum usque proferunt. Eorum Ecclesiam in hunc usque diem propagatam, immotam, & solidam invito hostili Ethnicorum, & Christianorum odio permanere, pari arrogantia jactant. Antiquitate omnium maximè defenduntur. Traditiones ab ipso Deo acceptas, sequè solos Verbum Dei scriptum, & non scriptum servare, uno ore clamant. Omnes hæreses ex iis exiisse, ipsos autem constantes aliquot annorum millia absque ullo imperio cogente, sed solo superstitionis efficaciam mansisse, negare nemo potest. Miracula, quæ narrant, de laesione valent mille loquaces. Sed, quo sese maxime efferunt, est, quòd longè plures, quàm ulla natio, martyres numerent, & numerum quotidie augeant eorum, qui pro fide, quam profitentur, singulari animi constantiâ passi sunt, neque hoc mendacio: ipse enim inter alios quendam Judam, quem fidum appellant, novi, qui in mediis flammis, cum jam mortuus crederetur, hymnum, qui incipit, *Tibi Deus animam meam offero*, canere incepit, & in medio cantu expiravit.

Ordinem Romanæ Ecclesiæ, quem tantopere laudas, politicum, & plurimis lucrosum esse fateor; nec ad decipiendam plebem, & hominum animos coerendum commodiorem isto crederem, ni ordo Mahumedane Ecclesiæ esset, qui longè eundem artecellat. Nam à quo tempore hæc superstitio incepit, nulla in eorum Ecclesiâ schismata orta sunt.

Hhhh 3

Si

Si igitur rectè calculum inecas, id solum, quod tertio loco notas, pro Christianis esse videbis, quod scilicet viri indocti, & viles totum ferè orbem ad Christi fidem convertere poterint. Sed hæc ratio non pro Romanâ Ecclesiâ; sed pro omnibus, qui Christi nomen profitentur, militat.

At pone, omnes, quas adfers, rationes solum Romanæ Ecclesiæ esse. Putasne te iidem quædam Ecclesiæ auctoritatem mathematicè demonstrare? quod cum longè absit, cur ergo vis, ut credam meas demonstrationes à seculorum Spirituum Principe; tuas autem à Deo inspirari, præsertim cum videam, & tuæ literæ clarè indicent, te hujus Ecclesiæ mancipium factum, non tam amore Dei ductum, quam inferorum metu, qui superstitionis est unica causa. Est ne hæc tua humilitas, ut nihil tibi, sed ut aliis, qui à plurimis damnantur, credas? an arrogantia, & superbiæ ducis, quod ratione utar, & in hoc vero Dei Verbo, quod in mente est, quodque nunquam depravari, nec corrumpi potest, acquiescam? Apage hanc exitiabilem superstitionem, & quam tibi Deus dedit, rationem agnosce, tamque cole, nisi inter bruta haberi velis. Desine, inquam, absurdos errores mysteria appellare, nec turpiter confunde illa, quæ nobis incognita, vel nondum reperta sunt, cum iis, quæ absurda esse demonstrantur, uti sunt hujus Ecclesiæ horribilia secreta, quæ, quò magis rectæ rationi repugnant, eò ipsâ intellectum transcendere credis.

Cæterum Tractatus Theologo-Politici fundamentum, quod scilicet Scriptura per solam Scripturam debeat exponi, quodque tam protevè abique ullâ ratione falsum esse clamas, non tantum supponitur; sed ipsum verum, seu firmum esse apodicticè demonstratur, præcipue cap. 7. ubi etiam adversariorum opinioniones confutantur; quibus adde, quod in fine cap. 15. demonstrantur. Ad hæc si attendere velis, & insuper Ecclesiæ Historias (quarum te ignatissimum video) examinare, ut videas, quam falso Pontificii plurima tradunt, & quo fato, quibusque artibus ipse Romanus Pontifex post sexcentos dæmon annos à Christo nato Ecclesiæ principatum adeptus est, non dubito, quin tandem respicias; Quod ut fiat tibi ex animo opto. Vale, &c.

F I N I S.

INDEX RERUM.

Numerus paginam indicat.

A.		In mente quæ talis sit.	75.
A	<i>Byssis</i> quid sit.	Ea veritatis, inadæquata falsitatis est	75.
	Ea opponitur Superbiæ.	causa.	79.
		Circuli in quo.	188.
		Inter hæc, & inadæquatam differen-	189.
	Est rarissima.	<i>Adequata</i> communita toti & parti consoci-	189.
	Facile corrigitur.	pimus.	74.
	Ei falsa inest Pietas.	Dei essentiam noscimus.	116.
	<i>Aphæci</i> ad Invidiam sunt proni.	<i>Amalatio</i> quid, & unde.	116.
	Superbis tibi proximi.	Jungitur Invidiæ.	116.
	<i>Aphæci</i> ad concipiendos quid inferat.	Disserit ab Inimitatione.	<i>ibid.</i>
	<i>Academia</i> & <i>Schola</i> , sumptibus Reip.	<i>Aequalitas</i> inter <i>Cives</i> servanda quomodo	111.
	fundata, nonne sunt.	tollitur.	111.
	<i>Accidens</i> quid sit.	<i>Astrarii Tribuni</i> in Aristocratia ex plebe	319.
	Reale non datur.	eligendi.	2.
	<i>Accidens</i> clarè, cognitis essentia, intelligitur.	<i>Astronomia</i> quid sit.	2.
	<i>Acquisitio</i> in se ipsâ esse lætitia.	Ad naturam Substantiæ per tinet.	20.
	135. 138. 151.	Non habet <i>quædam</i> , ante & post.	31.
	Quæ oritur ex ratione, est summa.	Dei omnibus nota est.	84.
	204. 205.	Est Infinita, & disserit à Duratione.	205.
	Laudibus roboratur.	<i>Astrum</i> quid sit.	21.
	<i>Aliquis humanæ</i> à Voluntate non pendet.	Non habet partes.	511.
	73.	<i>Astr</i> omnis generis particulis constat.	428.
	Quid sint.	Ubique se insinuat: melius, quam aqua, calcem Nitri solvit.	<i>ibid.</i>
	Nostri potentiam indicant.	Ejus impulsio lateralis, & perpendicularis quâ machinâ inquirenda.	445.
	In se considerate, nec bonæ, nec malæ.	<i>Admiratio</i> quid, & unde.	136. 147.
	Mentis ex ideis adequatis oriuntur.	Non est Affectus.	148.
	100. seq.	Quando dicitur Contermatio: Veneratio: Horror: Devotio.	156.
	Ad eas rationes determinari possunt.	Ei Contemptum opponitur, & quare.	157.
	Quomodo contrariæ esse desinant.	<i>Adulatio</i> Concordiam pignit: eâ Superbi capiantur.	128.
	237.	In Amicitia perniciosissima.	428.
	<i>Adensus</i> an potuerit labi.	<i>Affectus</i> Substantiæ tantum in Deo sunt.	27.
	Fuit affectus obnoxias.	Corporis sunt modi.	69.
	<i>ibid.</i>	<i>Affectus</i> quid significent.	95. 170. 175.
	Ejus consilium examinatur.		Eorum.
	An cum Legge Dei pugnaret.		
	Quæstus fieri malum.		
	Cur ei Deus ex arbore edere prohiberet.		
	In quo hoc edicium consisteret.		
	<i>Adequata</i> idea quid sit.		

INDEX RERUM.

Eorum natura quomodo sit scrutanda. 94
 Ut res naturales sunt considerandi. 93
 Omnis ex affectu moderatur. 99
 110.
 Contrarii ex una causa. *ibid.*
 Eorum natura quomodo sit explicanda. 140.
 Primarii sunt tantum tres. 105, 118, 119.
 Tot sunt, quot obiectorum species. 140. 136. seq.
 Eorum innumerae variationes sunt. 145.
 Animalium quomodo ab hominum affectibus differant. 143.
 Ab invicem ut differant affectus. 142.
 Affectus erga alium unde oriatur. 116.
 Erga rem existentem, & possibilem interior, erga coexistentem, quam prateritam remissior est. 171. 172.
 Eorum definitio generalis. 119.
 Sunt ideae consensitae. 169.
 Affectus erga rem cito assecuram, & necessarium interior est. 173.
 Affectu furtoze, & costrario coequeitur. 170. 151.
 Nihil positivum habet. 167. 171.
 Ejus species quot, ejus essentia unde debeat desiniri. 187.
 Erga rem futuram remissior est. 176.
 Ut plurimum excessus habent, sunt supra pertinetas. 151.
 Malos Generositas declinat. 151.
 Affectus, que passio est, quo pacto delectat, & fit magis in nostra potestate. 118.
 Ejus remedium proflantissimum. 219.
 210.
 Erga simplicem rem qui fit maximum. 200.
 Ejus clarum possumus formare conceptum. 218.
 Eam coequeendi qualis in nobis fit potestas. 219.
 Ex ratione orti qui sint potentiores. 241.

Quo referendi. *ibid.*
 Affectus malos quo pacto vitemus. 141.
 Quid proficiat is, qui eos ex amore libertatis moderatur. 141.
 Affectus quis sit major, minus notius, & quatenus malus. 141.
 Magni qui dicantur. 149.
 Quinam is minus conficiantur. 161.
 Contrarii. 165.
 Ut proprietates sunt considerandi. 164.
 Is homines necessarii sunt obnoxii. 265.
 Sunt contentiorum causa. *ibid.*
 Affectus humanos qui Deo affingant. 9.
 Agere quando dicantur. 91.
 Ea conamur, que homines letitiam afficiunt. 118. 109.
 Agri & Domus in Imperio Monarchico sunt juris publici. 194. 109.
 Albus quid dicatur. 493.
 Alibi labor. 411.
 Amore sine causa rem possumus. 108.
 Et odium. 109.
 Amata pre aliis imaginamur. 111.
 Letitia afficiunt. 111.
 Quando odium habeamus. *ibid.*
 Amores sunt inconstantes. 111.
 Ambros quid sit. 118. 120. 119.
 Seditionis est causa. 119.
 Vix superatur. 118.
 Non multum à Superbia differt. 119.
 Ambrosius quis dicatur. 111.
 Gloriam maxime cupit. 116.
 Est intemperans. 119.
 Quibus cogitationibus fit maxime affligat. 244.
 Ratione non utitur. 239.
 Amor non est sine idea rei amate. 21.
 Ejus Vulgaris definitio essentiam non explicat. 26.
 Qualis sit letitia. 107. 119. 121. 131. 140. 198.
 Erga alium unde. 113. 116.
 Constantior unde. 110.
 Eriam alios ad amorem incitat. *ibid.*
 Reciprocus. 111. 111. 118.
 Erga

INDEX RERUM.

Erga feminas qualis. 113.
 Fiant aboleri potest. 125.
 Aliis benevolent. *ibid.*
 Odio & amore consistuntur. 117. 119.
 Relatus ad externa gloriam significant. 119.
 Odium delect. 119. 119.
 Ex praevio odio major evadit. 110.
 Erga Nationem unde. 131.
 Quomodo destruat. 131. 137. 139.
 Erga rem liberam, quam erga necessariam major est. 133.
 Quando fit homines majore prosequatur. *ibid.*
 Excelsum habere potest. 198.
 Quos felices reddat. 201.
 Et conciliando que inferiant. 126.
 Meretricis facile in odium transit. 227.
 In pereuntia quid secum trahat. 159.
 Erga veritatis amantes summas habet utilitates. 477.
 Amor Dei Mentem maxime occupat. 146.
 Est summum bonum: nihil ei contrariatur: quomodo fovetur: Dei in homines, & vicissim idem est: meritis in Deum est pars infiniti amoris Dei. 248.
 Est constantissimus. 249.
 Semper crescit. 210.
 Amor Dei intellectualis oritur ex tertio. 210.
 Cognitionis genere: est tantummodo aeternus. 216. 217.
 Eo se ipsam Deus amat. 218.
 Tolli nequit. 219.
 Anima (vos) facit, ut eam corpoream imaginetur. 174.
 Animam Stoici, ut subtile corpus imaginabuntur. 180.
 Est quasi autema spirituale. 184.
 Animalia sentiunt. 141.
 Animi impotentis est se ipsam occidere. 178. 180.
 Aegritudo ex nimio amore erga rem variatibus obnoxiam oritur. 250.
 Amore vincuntur. 251.
 Animatus qualis sit Cupiditas. 144. 118.
 Ad eam Temperantia, Sobrietas, & referuntur. *ibid.*
 Animatus fortiter pericula subit. 118.
 Animatus quid Auctori, quid aliis debeat. 108. seq.
 Per eam quandam sine causa cognita amamus, aut odimus. *ibid.*
 Appetitus quid. 101.
 Inter eum, & Cupiditatem differentia, & convenientia. 104. 146.
 Quatenus hominis fit essentia. 146.
 Eum homines moderari nequeunt. 99.
 Quo modo fomentetur. 181.
 Et coequeitur. 124.
 Ex Applicatis curvatur, quam ex Tangentibus proprietates melius eliciunt. 590.
 Aqua quatenus generatur, quatenus non. 16.
 Quaqueversum movetur. 414.
 Constat partibus magis homogeneis, quam aër. 418.
 Cur in Phisicâ, exhausto aëre, suspendatur. 411.
 Ejus pressio, & subfusio. 516.
 Quantus. 518.
 Aristoteli liberum nullum est. 272.
 Vile Libertas & Liber. 16.
 Aristoteli quid. 276. 117.
 Eius fundamenta. 320.
 A Monarchia differentia. 119. seq.
 In ea Patriocorum servanda est aequalitas. 124.
 Lex prima de Numero Patriocorum. 124.
 Eius tribunal differt à tribunal Monarchiae. 114.
 Plurium, & unius Urbis differentia, & praesentia. 140. seq.
 Cur melior plurium Urbium. 141. seq.
 Quo pacto dissolvatur. 147.
 Et emendetur, & quando hoc faciendum. 147. seq.
 In ea quod fit Patriocorum Vitium. 151.
 Arraganti Regem petunt. 111.
 Jus

I N D E X R E R U M .

Jus Concilii Regi appositum. *ibid.*
 Rex Don Pedro jus Regem eligendi
 ad Conclo recidit. 316.
 Qui tamen condicione. *ibid.*
 Hos Philippus II. Hiip. Rex oppres-
 sit. 317.
 Tantam libertatis nomen jam retine-
 runt. 317.
 Atque honores & divitias quaerunt. 318.
Astrubum quid sit. 1. 7. 20. 197. 404.
 Per se concipitur. 7.
 Uum ab alio produci nequit. 8.
 Esse substantiae exprimit. 8.
 Substantiam non dividit. 11.
 Dei est Extensio & Cognitio. 12. 13.
 41. 492.
 Quomodo concipiatur, quidque in-
 volvat. 45.
Atributa infinita Deo competunt. 7. 8.
 16.
 E jusque essentiam expriment. 16. 20.
 Sunt altera. 238.
 Diversa non constituunt diversas Sub-
 stantias. 8. 460.
 Plura Dei essentiam ponunt. 461.
 Eorum existentia ab essentia non dif-
 fert. 464.
 Humana Deo non competunt. 411.
 Duo Cogitatio, & Extensio. 490.
Avaritia quid. 158.
 Quare in Civibus agenda. 350.
Avarus quis. 126. 130.
 Aliena petit. 159.
Avarus quid. 149.
Avidus quid. 157.
 Ea quanta praedit dicantur. 135.
Astus Regis ab omni officio secludendus.
 300.
Astrum Hæge Com. factum. 535.
Axiomata ad infinita se extendunt. 386.

B.

B *Acotis de Verulmio* errores Philoso-
 phi notantur. 398. seq.
Beatitudo in quo sita sit. 223. 227.
 Neque in aeterno Dei amore. 259. 499.

Est ipsa virtus. 265.
 Abique Sapientia non acquiritur. 410.
 In Dei cognitione sita est. 457. 499.
Bellum pacis causa faciendum. 100.
 Bella, seditiones &c. Imperio malo
 impatanda. 289.
Bovifera ignavorum homo liber declinat.
 219.
 Quomodo se in his accipiendis gerit
 liber. *ibid.*
 Ingratis data tristitiam operantur.
 119.
 In quos conferre conemur. 125. 126.
 514.
Benevolentia, appetitus beneficiendi. 106.
 de oritur. 117. 116.
Bonitati fons, & origo. 104. 126.
Bonum quid. 37. 126. 164. 165. 171.
 181.
 Boni, & mali cognitio affectus non
 coërcet. 175.
 Summum virtutis sectatoribus est
 commune. 198.
 Est modus cogitandi. 164.
 Majus petimus. 211.
 Quando id constantius amamus. 212.
 Majus futurum petimus. 216.
 Quid id sit, quisque judicat. 219.
 Nobis quid. 186.
 Verum, & fumentum quid. 157. 160.
 Bonum, & malum sunt respectiva
ibid.
 Summum est Dei cognitio. 184. 190.
 Summum vulgo tria sunt. 157.
 Vulgi bona sunt sæpe causa interitus
 eorum. 159.
Bona ignorant, eorum affectus à nostris
 affectibus differunt. 191.

C.

C *Alcali* in electione alienius Mistris
 usurpandi. 218.
 His suffragia ferenda. 219.
 His in parvis Conciliis suffragia non
 sunt ferenda. 241.
Carissu de Affectibus opinio rejicitur.
 94. 211.
 Stoics

I N D E X R E R U M .

Stoics favet. 233.
 De Glandia pineali sententia recen-
 detur, & improbat. 414.
 Regula motus sexta falsa est. 441.
 Ignoravit tria: Mentis veram natu-
 ram, primam causam, & rerum
 originem, denique errorum cau-
 sam veram. 398.
 Axioma corrigitur. 514.
 Praecipitanda de Saturni Planetis. 416.
 De Libero arbitrio sententia. 582. 585.
 De radiis ocalum intrantibus opinio.
 514.
 Principia instilla, & absurda. 595.
 Definitio Materie per Extensionem
 rejicitur. 598.
Casus non est passio, opponitur Libe-
 dini. 141.
 Mentis potentiam indicat. *ibid.* & 119.
Causa sui quid. 142.
 Libera est Deus, per se, & prima.
 Immanens rerum Deus est. 19. 20.
 Efficiens omnium est Deus. 16. 24.
 33. 46.
 Etiam idea. 26.
 Etiam modorum. 25.
 Et quidem proxima. 25.
 Singularum. *ibid.*
 Perfectionis, & imperfectiōnis an
 Dei sit Voluntas. 31.
 Remota rerum Deus non est. 26.
 Unde determinatur. 21.
 Finalis est signum. 34.
 Eam maxime homines inquirunt. 36.
 seq.
 Finalis quatenus sit humanus appeti-
 tus. 161.
 Adequata, & inadequata quid. 91.
 Quatenus mens sit, adequata aliquos
 effectibus. 96.
 Externa res solum destruit. 101.
 Efficiens est duplex. 59.
Causarum ignorantia confusionem pa-
 rat. 5.
 Earum ordo idem cum rerum ordine.
 48.

Cervinus est quid positivum. 87.
 Hæc ex auditu à scientiis secluden-
 da. 584.
 Est tantum essentia objectiva, ejus
 signum. 565.
 Summa quid sit. 449.
 Revelationis nititur Doctrina Sapien-
 tia. 449.
Charitas erga proximum nullius imperio
 subijci potest; summum ejus execre-
 cium quod sit. 282.
Chastitas Deum Posteriorum opinio e-
 dendum imponit dedit. 612.
Christi discipuli in quo gloriantur sint. 450.
 Quibus Christus apparuit. 451.
 An in caelum, & quomodo ascendit:
 rit: à mortuis resurrexerit; quoco-
 nati Discipulos à mortuis suscitavit.
 454.
 Fuit Dei templum, & quomodo. 451.
 Ejus mors, passio, & sepultura lita-
 riter sumenda, sed resurrectione al-
 legoricè. 458.
 Secundum spiritum tantum noceodum.
 468. 418.
 Unde Iustitia & Charitas est, idem Chri-
 stus est. 611.
Christiani unde dignoscantur. 450.
Circuli existentia unde testatur. 9.
 Circulus quadratus cur non existat
ibid.
 Circulus, quævisque idea idem. 46.
 In eo infinita rektangula sequantur. 47.
 589.
 Definitio. 187. seq.
 Idea adequata in quo. 588.
 Optima Definitio quid sit. 589.
 Figura in telescopis formata est
 optima. 511. 515.
 Cui quid sit. 194. 278.
 Et Civitatis sira interpretari non hæc;
 quas sibi optime considerat. 279.
 Non licet et ex ingenio vivere. *ibid.*
 Civitatis membra esquisq; tenentur.
 282.
 In Imperio Monarchico nulla bona
 pectent. 291.
 Cui quomodo sint gubernandi. 292.
 291.

INDEX RERUM.

Sint in Monarchiâ milites, & qui-
 293. 395.
 Dividuntur in familias, notatis eorum
 nominibus. 399.
 Regem non adant. 296.
 Sunt augendi. 409.
 Regis mandatis obtemperant. 301.
 Potiores qui sint. 308.
 Eorum Æqualitas servanda. 310. 341.
 Cur in Aristocratiâ plurimum Urbium
 minus timendi. 346.
Civitas status quis. 278.
 Ejus, & Naturalis differentia. 279.
 An rationi repugnet; cur instituat. 280.
 Quis à naturali minus differat. 289.
Civitas quid sit. 294.
 Earum gubernationem experientia
 docuit. 268.
 Ut ea destruat. 279.
 Potens quanam. 281.
 Ad ejus jura que non pertineant.
 281. seq.
 Quando fit minus sui juris. 281.
 Quatenus sui, aut alterius sit juris. 283.
 Quæ plus potest, plus jura habet.
ibid.
 Cui jus belli competat; confederate
 quænam. 284.
 Quæcumque factus solvere potest. *ibid.*
 Quando peccet. 286. seq.
 Quando sit maxime sui juris. 287.
 Quando dissolvatur. 288.
 Potentissima quæ. 289.
 Virtutes, & Vicia quomodo ei im-
 pentur. *ibid.*
 Solutum jure quænam sit dicenda. 290.
 Civitas dicoritur non dissolvitur. 291.
 Magis à civibus periculatur. 293.
 Eius in Monarchiâ utilitates. 309.
 Cur Urbes vicinæ in Aristocratiâ jure
 civitatis donantur. 317.
Elementis est Generositatis species. 317.
 Crudelitati opponitur, & animi po-
 tentia est. 317.
Conthum quid sit, & quis dicatur. 319.
Cognatio est Dei attributum. 32. 32. 41.
 64.

Dei est infinita. 27.
 Immutabilis. 32. 42.
 Singularis Dei Naturam qui exprimat.
 43.
 Vera à falsâ intrinsecè distinguitur.
 47.
 Vera forma. 378.
 Unde debeat pendere, & deluci.
 379.
 Quomodo eas Mens formet; sint ex
 necessariò veræ. *ibid.*
 In iis ordinandis quid semper atten-
 dendum. 344.
 Cogitandi potentiam quod volumus
 non semper habemus. 386.
Cognitio corporis nostri est confusa. 51.
 Adequata corporum quatenus in Deo.
 69.
 Essentia Dei adequata est. 83. seq.
 In tres species dividitur. 74.
 Boni, & mali quid. 171. 179.
 Boni, & mali nullam affectum coe-
 cet. 171.
 Sed excitat. 175.
 Dei est summum bonum. 184.
 Dei adequata pertinet ad mentis ef-
 festiam. 191.
 Mali est inadéquata. 211.
 Boni, & mali est universalis. 211.
 Eius tertium genus quid in affectu
 queat. 210.
 Et quomodo illi procedat. 212.
 Unde hæc oriatur. 213.
 Et pendat. 215.
 Et delectat. 215.
 Singularium est melior universalium
 cognatione. 219.
 Cognitio essentia rei adequata in verâ
 Methodo requiritur. 264.
 Effectus quid. 286.
Coherenti parsium quid. 309.
 Vera Natura ignoratur. *ibid.*
**Callositas cum hominibus quomodo ha-
 benda.** 239.
**Callusorum jors ex expectatio quomodo
 subsolvenda.** 320. seq.
Compassio quid. 116. 151.
 Circa que veretur. 113.
 Com-

INDEX RERUM.

Constantium alium liberandi includit; in
 odium non mutatur. 117. 121.
 Mala est fugienda. 203.
Conatus est rei actualis essentia. 202.
 Quando dicitur Voluntas, quando
 Appetitus rei indefinitum tempus
 involvit. 204.
 Mentis præcipuus quis. 101.
 Nollet Tristitia minuit. 124.
 Seise conservandi est primum Virtutis
 fundamentum. 181.
Concensatio in memoria quomodo fiat.
 61.
**Conceptus Vox Mentis Actionem deno-
 tat.** 41.
**Concilium Regis ex quibus, quando,
 quomodo & in quantum tempus
 eligendum, ejus officium.** 291. 297.
 Legatos, epistolâs, &c. accipit, si-
 hos curat; hujus Candidati; quan-
 do aliquid concludit. 296.
 Quoties anexasit convocatur. 297.
 Ejus emolumenta. 299.
 Nadebit paci. 304. seq.
 Numerum numeribus corrupitur. 304.
 Numerus non minuitur. *ibid.*
 Subordinatum in Monarchiâ. 299.
**Concilia sapient in Aristocratiâ funda-
 menta.** 122. seq.
 Officium; principem non creet. 121.
 Phium urbium quomodo instituen-
 dum. 341.
 Et quando convocandum. 342. 344.
 Quar ad id deferenda. 329.
 Ordo. 344.
Concilia sunt æterna. 319.
**Conciliatores ex plebe lecti Senatoribus
 subordinantur.** 319.
Conclusio optima unde procedat. 386.
Concordia ex metu infida est. 388.
 Eam Julistia, &c. gignunt. *ibid.* &
 391. seq.
Conjunctio ordo præfatur ab hominibus.
 38.
 Ea nulla est in Natura Origio. 381.
 Ejus notabilis causa. 385.

Origo, & quo pacto evanescat. 376.
Connectio rerum & causarum est eadem.
 48.
Conjunctio à Concilio accendi sunt.
 385.
Conscientia mortis quid. 123. 151.
**Constituta quedam, & an semper sint ce-
 lenda.** 309.
Constituti Regii sunt necessarij. 314.
Quales, & cujus ætatis esse debeant.
 321.
 Cur callidi debeat esse. 328.
 Ad vitam non eligendi. 329.
 Sint Duces belli. 329.
Constitutionis quid. 127. 136.
 Oritur ex duplici timore. 157.
**Consulatus in Aristocratiâ qui dicantur, eor-
 um numerus; & officium.** 331.
 Urbium à Patricijs eligendi, eorum
 numerus. 344.
Contemptus quid. 148.
 Causa. 136. seq.
 Tristitiam auget. *ibid.*
Contingens nullum est. 26.
 Quid. 30. 161.
 Quo respectu dicitur. 170.
 Existentiam præsentem fecidit. 174.
Contingensia. 41.
 Quomodo ea contemplantur. 81.
Contractus quando violandus. 288.
Contractus origo. 85.
 Estan inter Philosophos. 77.
 Corpus non est Deus. 31.
 Quid sit. 40.
 Quid indicet. 40.
 Essentia est Mentis objectum. 51. 61.
 Nolrum confusè cognoscimus. 51.
 Motum, aut quietem quandiu in eo
 statu perleveret. 54.
 Modi ejus unde. 55.
 Durum, molle, fluidum quid. 56.
 Humanum unde componatur; pluri-
 bus modis asicitur. 58.
 Humanum externa corpora pluri-
 bus modis asicit. 59.
 Continuo regeneratur. 58. 64.
 Sann existere, quomodo Mens co-
 gnoscatur. 63. 64.

INDEX RERUM.

Corpus, & Mens unum, & idem sint. 65. 92.
Ejus partes quatenus ad essentiam corporis pertinent. 66.
Partes ejus motus alii communicare possunt. 67.
Partes sint compositae, & individuae. 68.
Corpus extensum quatenus Deus tangit. 67.
Suum quando Mens nocet. 70.
Duracionem ejus Deus indagaat scire. 71.
Multum mutatur. 91.
Mentem ad Cogitandum non determinat. 97.
Ab alio corpore determinatur. 104.
An ex nutu Mentis agat. 98.
Ejus vires nemo determinavit. 98. seq.
Ejus potentia quando minuitur. 106.
Ex diversis componitur, & diversimodum afficitur. 110.
Puerorum quasi in aequalitate est. 121.
Mente affecta simul afficitur. 121.
Forma ejus in quo. 191.
Quatenus moriatur. 196.
Alimenta diversis indiget. 230. 230.
Ad plurima aptum nobis utile est. 261.
Nostrum qui sit. sub altitudo potestatis. 274.
Corpus humanum est pars Naturae. 411.
Modificatum, ut pars, consideratur. 412.
Corpora infinita variant. 58. 441.
Ratione Substantiae ab Invenis non distinguuntur. 53. 56.
In quibus conveniant. 54.
Unita quae sint. 56.
Unde ad motum, vel quietem determinatur. 54. seq.
Sunt res singulares. 40. 54.
Ratione in infinitum dividuntur. 411.
Eorum existentia ex Extensione demonstrari requirit. 596.
Creatae & conservatae an sint idem. 475.
Creatae existentiam non involvunt. 231.
Creditas quid. 219. 177.

Cupiditas definitur. 104. seq. 146. 187.
Ea ad Naturam naturarum pertinet. 27.
Que, & quotenus major sit. 124. 199.
Appetitus, & cupiditatis differentia. 104.
Ea est cujusque affectus essentia. 142. 191.
Quomodo à se ipsa differat. 142.
Omnis est bona, & mali cognitio. 176.
Ergo fatuum cupiditate praesentis laavis coarctetur. 176. 214.
Ex letitia est fortior. 177.
Contingentium praesentibus coarctatur. 181.
Quae excessum habere. 198.
Quae non habere possit. 212.
Ex passione orta cur caeca dicatur. 211.
Est hominis essentia. 211.
Quae bona, aut mala. 210.
Ex ratione orta bonum directè quaerit. 214.
Quatenus sit virtus. 219.
Cupiditates majores quae sint; eorum vis ut determinanda. 176.
Ex ratione Naturae quomodo sequuntur. 222.
Ex adequatis ideis ad Mentem referuntur. 212.
Quatenus excessum habere nequeant. 119.
Ex inadequatis ideis orta tantum Passiones sunt. 119.

D.

Davidus Achitophel maxime terret. 307.
Sua passibus invenis. 38.
Deoptio maxima circa fictionem fit. 180.
Decretum noster quid. 99. seq.
An ex libero suo decreto loquamur. 181.
Dignitas trianguli quid exprimat. 6.
Vera quid involvat. 6. 119.
Ex ea proprietates plures educantur. 16. 699.
Per-

INDEX RERUM.

Perfecta condiciones. 186.
Debet esse affirmativa. 187.
Res creata, & increata requirit; casuali optima. 187.
Definitio diu generantur. 419. 460. seq.
Vera res, ut est extra intellectum, explicat. 462.
Eorum, & axiomatum convergentia, & differentia. 462.
Vera multitudine excludit. 419.
Dei quid includat. 480.
Substantia. 463.
Ejus cum alia conjunctio novas producit proprietates. 597.
De Deo trahitur. 554. 589.
Dilectio rei petitur cum omnibus sit circumstantibus. 121.
Dilectio in quantum fructum. 361.
Dilectum quid. 376.
Ejus causa. 472.
Ejus species. 499.
Quando homines dicatur esse. 481.
Democritus quid. 476.
Ejus mala. 291.
Ab ea Peregrini excludendi, ut & Servi, & Mulieres. 351.
Ab Aristocratia differt. 351.
In ea omnes jus suffragii habent. 481.
Democritus laudatur; ejus Fortuna. 480.
Democritus verosimilis qualis esse debet. 579.
Ad impossibile deducens, quando usurpanda. 592.
Dilectio quid. 134.
Lettitiae oppositur. 141. seq.
Narratio res, ut eas volent homines, ex hisloria de spectris patet. 566.
Dilectio quid. 116. 151. seq.
Desperatio quid. 111.
Unde. 150.
Determinatio quid sit. 100.
Determinatio quid. 124.
Extensio determinata concepti requirit. 181.
Desio quid. 136. seq. 149.
In amorem degenerat. 181.

Deus definitur. 1. 8. 184. 397. 404. 589. 599. 2.
Est absolute infinitus. 8. seq.
Necessario existit. 8. seq.
Omnia comprehendit. 12.
Est unicus. 11. 29. 404.
Improprie unus dicitur. 120. 147. seq.
Est incorporeus. 121.
Infinita habet attributa. 16.
Ex legibus suae Naturae agit. 17.
Non cogitur ab alio. 17.
Est causa per se, & prima. 17.
Ex perfectione sua incitatur ad agendum. 17.
Sola est causa libera. 17. 27. 32.
Et solus res determinat. 24. seq.
Est eternus. 25. 11.
Causa immanens omnium rerum. 19. 38. 46. 49. 449. 512.
Immutabilis. 21.
Est causa efficiens essentiae, & essentiae rerum. 16. 21. 24. 591.
Est causa rerum singularium productionum absolute proxima. 26.
Et quomodo. 24.
Non est res contingens. 26.
Quatenus causa Modorum, quatenus immediate producat. 27. 449.
Est Natura Naturans. 27. 449.
Quo ordine, & modo res producat. 29.
Non est ante sua decreta. 31.
Nec ea mutat. 31.
Omnia praedeterminavit, & quomodo. 31.
Cur intras ab hominibus frugatur. 31.
Non agit ex libertate voluntatis. 29.
Ad certum finem, & hominum usum an omnia dirigat. 34. 35.
Et operatur. 34. 36.
Omnia perfectissime creat. 30. 32.
A quo fano subjiectur falsis. 41.
Est causae sui & rerum: Harmonia non delectatur. 38.
Est res extensa. 38.
Cogitat. 38.
Et

INDEX RERUM.

Et causa cogitandi est.	97.	Modi attributorum sunt Natura Na-	
Necessario agit.	44.	turata.	27.
Ideas, & unde formet.	43. 44.	Intellectus, & Voluntas ut se ha-	
Est causa ideae.	46.	beant.	29.
Uniuscujusque resideam habet.	51.	Essentia Voluntatem renuit.	31.
Deus, Dei intellectus, & res intel-		Voluntas an sit causa perfectionis, &	
lecta sunt idem.	46.	imperfectiois rerum; essentia est	
Quatenus humanam, & ejus partes,		imperfectiois rerum; essentia est	
& quatenus corpora externa cognos-		imperfectiois rerum; essentia est	
cat.	64. 69.	imperfectiois rerum; essentia est	
Corpus externum quatenus adequatè		imperfectiois rerum; essentia est	
cognoscit.	67.	imperfectiois rerum; essentia est	
Adequatè nostri constitutionem, &		imperfectiois rerum; essentia est	
corporis nostri durationem novit.		imperfectiois rerum; essentia est	
	71.	imperfectiois rerum; essentia est	
Aliarum Mentes in se continet: men-		imperfectiois rerum; essentia est	
tis essentiam constituit.	66. 96.	imperfectiois rerum; essentia est	
Eadem, quæ exiit necessitate, agit;		imperfectiois rerum; essentia est	
Non sine causa operatur.	161.	imperfectiois rerum; essentia est	
Nullum amat.	247.	imperfectiois rerum; essentia est	
Nullum odit.	<i>ibid.</i>	imperfectiois rerum; essentia est	
An trinitas sit causa.	248.	imperfectiois rerum; essentia est	
Quæ ratione existat, ac operetur.		imperfectiois rerum; essentia est	
	273.	imperfectiois rerum; essentia est	
Seipsum amore intellectuali intelligit.		imperfectiois rerum; essentia est	
	218.	imperfectiois rerum; essentia est	
Secundum essentiam ubique est.	414.	imperfectiois rerum; essentia est	
Quomodo dicatur in peccatoribus irasci.		imperfectiois rerum; essentia est	
	418.	imperfectiois rerum; essentia est	
An ullà re delectetur.	514.	imperfectiois rerum; essentia est	
Abstrahè res non novit.	480.	imperfectiois rerum; essentia est	
Libèrè existit.	384.	imperfectiois rerum; essentia est	
Totus omnino non cognoscitur.	380.	imperfectiois rerum; essentia est	
Non habet diversas libertates.	378.	imperfectiois rerum; essentia est	
Dei essentia est certissima.	100.	imperfectiois rerum; essentia est	
Essentia absolutam perfectionem in-		imperfectiois rerum; essentia est	
volvitur.	<i>ibid.</i>	imperfectiois rerum; essentia est	
Attributa sunt Extensio, & Cogita-		imperfectiois rerum; essentia est	
tio.	12. 13. 191.	imperfectiois rerum; essentia est	
Potestas.	17.	imperfectiois rerum; essentia est	
Omnipotencia quomodo concipienda.		imperfectiois rerum; essentia est	
	18.	imperfectiois rerum; essentia est	
Intellectus, voluntas, & potentia i-		imperfectiois rerum; essentia est	
dem sunt.	18. 19.	imperfectiois rerum; essentia est	
Intellectus à nostro differt, & est cau-		imperfectiois rerum; essentia est	
sa rerum.	19.	imperfectiois rerum; essentia est	
Essentia non differt ab essentia.	20.	imperfectiois rerum; essentia est	
Cogitatio est istinita.	21.	imperfectiois rerum; essentia est	

INDEX RERUM.

Cur apud Romanos creatus: ejus Po-			
testas periculosa est.	148.		
Disordia formam Civitatum mutant.	291.		
Distantiam temporis ad certum limitem			
imaginamur.	166.		
Distinctionis realis rota.	15.		
Diversitas substantiarum unde liqueat.	8.		
Divina Natura ante omnia contemplan-			
da.	49.		
Quando de eà participemus.	200.		
Divinus Philosophus abluat.	317.		
Eæ latinam ascendunt.	318.		
Mentem distrahunt.	<i>ibid.</i>		
Cur ex querantur.	318.		
Earum mala, & unde.	319.		
Quatenus profint.	360.		
Quantæ sint comparandæ.	361.		
Divinus in statu Naturali nullus est.	194.		
Dolor quid indicet.	101.		
Ejus Vis quomodo definitur: habet			
infinitas gradus.	198.		
Quatenus bonus.	<i>ibid.</i>		
Dubitatio differt à Fluctuatione.	109.		
Ejus in animâ origo.	181.		
Per rem ipsam in animâ non datur.			
	<i>ibid.</i>		
Quomodo tollatur.	182.		
De Deo quando accidit.	<i>ibid.</i>		
Ejus Definitio.	182.		
Dux illi in quantum tempus eligendus:			
in Monarchiâ ex Consularibus.	294.		
	109.		
In Aristocratia ad annum ex Patriciis			
legendus.	121.		
Subinde Remp. opprimit.	122.		
Dulcia quæ.	18.		
Dura quæ.	38. 56.		
Duratio quid.	41. 466.		
Cur indefinita.	41.		
Eam singularium inadæquatè scimus.			
	213.		
Corporis unde pendet.	70. 71.		
Rerum ab essentia non determinatur.			
	161.		
Quomodo est determinamus.	466.		
Es momenti non compositur.	468.		

E.

E Britia quid.	318.
Ebullitio in Nitro unde.	411.
Eclipsa. Vide Romana Ecclesia.	
Efectus unde sequatur.	2.
Ejus cognitio.	386.
Essentialissimus.	36.
Ellipsis variè formatur.	391.
Est infinitum quomodo definiendum.	8.
Quid exprimat.	<i>ibid.</i>
Quodam sit.	42.
Cogitans quando plus habet realita-	
tis.	42.
Infinitum concipimus.	<i>ibid.</i>
Necessario existens est indivisibile.	
	52. 54.
Unicum.	<i>ibid.</i>
Meram exprimit perfectionem.	<i>ibid.</i>
Ejus proprietates.	521.
Entia imaginatitia.	39.
Entia rationis pro habitu definitur.	
	387.
Error quid.	62. 73. 176.
Circa solis distantiam in quo.	71.
Quatenus non sit in imaginatione.	92.
Quomodo contingat.	90.
Plerumque origo.	84.
Orti ab imaginatione qui sint.	385.
Juxta Cartesium quid sint.	399.
Eorum causas.	588.
Ejusvis, potentia, & existentia idem	
sunt.	10. 20. 12. seq.
Creaturarum excludit existentiam.	13.
Essentia Dei non competit voluntati.	11.
Ad essentiam rei quid pertinet.	40.
	49. 10.
Homini.	48. 49.
Dei est abstracta.	41.
Quatenus partes essentiam corporis	
constituat.	66.
Imaginum in quo.	88.
Essentia Dei cognitio est adæquata.	
	83. 84.
Mentis in quo.	101.
Rei quædam profert.	102.

INDEX RERUM.

Durationem non determinat. 165.
 Mentis conficitur in cognitione. 191.
 Rei ex aliâ inadæquatè concluditur. 362. seq.
 Ex auditu non percipitur. 364.
 Rei adæquata cognitio est necessaria. 365.
 Intima unde petenda. 389.
Existentiæ, & non existentie causa danda est. 7. 8.
 Existentiæ circuli unde sequatur. 9.
 Necessaria cui comparatur. 9.
 Dei à priori, & posteriori probatur. 9.
 Rei unde. 9. 10.
 Perfectionem involvit. 10.
 In creatis ab essentia differt. 13.
 Rei definitæ unde sequatur. 30. 40. 41.
 Singularibus cur tribuatur. 81.
 Eam ponit res necessaria. 173.
 Rei ex pluribus attributis sequitur. 463.
 Generaliâ concepta confusio est. 372.
Existens est potentia. 9. 10.
Existens quid. 116. 151.
 Semper mala est. 203.
 Hominem superbum reddit. 161.
Experimenti homines gubernare docuit. 268.
 Vaga quid. 361.
 Vagæ fructus. 161.
 Ab Intellectu determinanda est. 161.
 Docet tantum accidentia. 161.
 Cui inserviat, & quid doceat. 464.
Essentiæ Dei attributum est. 12. 13. 42. 126.
 Non terminatur Cognitione. 403.
 Parte materiæ annihilata evanescit. 404.
 Ex eâ corporum existentia demonstrari nequit. 196.

F.

Falsitas sic dicitur in Mente nullæ fuit. 85. 86.
 Sunt Notiones universales. 86.

Facultas iudicandi quatenus sub alterius sit potestate. 274.
 Voluntas, & sentiendi quodammodo infinita. 89.
Falsitas idearum. 72.
 In quâ cognitionis privatione sita. 72.
 Eius causa. 78. 80.
 Eius forma non est quid positivum. 91.
 In quo. 87. 167. 179.
 Idearum se ipsam dregit. 389.
Falsam à vero quomodo distinguatur. 79.
 An ex falsis verum sequatur. 419.
Falsitas quid. 145.
 Inanis inflexibile est. 416.
 Qui Deum fato subjiciant. 31.
Falsitas necessitas quomodo sit intelligenda. 411. seq.
 Favor quid. 151. 204.
 Cum ratione convenit. 204.
 Circa que veretur. 113.
Favore quâ ratione sunt sub Viri potestate. 351.
 A Regimine excludenda. 354.
 Cum Viris quo aequali non habent. 354.
Felicitas in quo. 178. 223. 360.
 Nostra est in Dei cognitione. 91.
 Quibus adscribitur. 261.
Ferdinandus, Catholici dicitur, ad Concilium respectio. 316.
Fictio circa que veretur. 372.
 De Deo heri nequit: nec de æternis veritatibus. 372.
 Circa Quæstiones: circa essentias quid faciat. 373.
 Circa impossibile nulla est: apud vulgum: cum rei necessitas excludit. 373.
 An fictio fictionem terminet? 373.
 In re bene percepta nulla est. 376.
 Non est simplex: non multum à somno differt. 376.
 Cum veris ideis non confundenda. 377.
 Eius potentia quando major, aut minor sit. 374.
 Eius precipitantia quando evanescit. 376.
Fides quamdiu maneat constant. 174. 366.
 An

INDEX RERUM.

An eam servare oporteat. 181.
Figura est negatio in determinatis tantum locum habet. 118.
 Sunt cutia rationalis. 199.
Figura à Dei cognitionem nihil juvant. 50.
Finis est duplex: de eo doctrina naturam evertit, & Dei perfectionem tollit. 36.
 De eo Doctrina homines ad ignorantiam deduct. 37.
 Quid sit. 166.
 In scientiis est unicus. 361.
Finitas esse quid sit. 1. 25.
 Rei finitæ determinatio unde. 25.
 Finita Voluntas unde determinetur. 28.
Flamma quomodo excitetur. 415.
Fluctuatio quid. 109. 110.
 A dubitatione differt. 109.
 Quando ea in nobis fiat. 110.
Fluida corpora. 56. 413.
 Eorum Natura. 415.
Formæ Subsistentes, qualitates &c. reijciuntur. 419. 432. 434.
Formæ idearum. 44.
 Esse rerum quomodo ex divinis Naturis sequatur. 415.
Fortis qui dicatur. 221.
 Eius Virtutes, & proprietates. 221.
Fortitudo quid. 144.
Fortium & Necessarium sunt contraria. 570. 578.

G.

Galison quid. 111. 151.
 A gaulio differt. 145.
Gentilis quid. 144.
 Affectus malos declinat. 201.
 Injarias propulstat. 244.
Geographi ex Peregrinis iudices male legunt. 111.
Glandula pinealis an sedes animæ. 234.
 An in medio cerebro. 236.
 Eius motus gradus. 161.
Gloria quid. 112. 151.
 Unde. 202.

Nimitis quomodo sedanda. 244.
 A Ratione que oriatur: vana quæ. 209.
 Eius qui sint maxime cupidi. 244.
 In Sacris literis quid significet. 110.
Gloriosus facile superbit. 110.
Gravido quid. 128. 166.
Gravissimus qui sint. 119.

H.

Hæreticus quis habeatur. 37.
Hæres Regni sanguine proximus. 100.
Hilarius quid. 105.
 Excessum nequit habere. 197.
Hollandarum Risp. ex provincia Nomen habet. 318.
 Interitus. 338. 346.
 Qualis fuerit. 346.
Homo propter finem agit, & causas finales inquiri. 34.
 Causarum ignarus nascitur. 34.
 Numquam iratum sentit. 11.
 An ejus causa omnia fiant. 37. seq.
 Ità est creatus, ut ratione gubernetur. 39.
 Mente, & corpore consistat. 11.
 Ab uno objecto diversimodè afficitur. 114.
 Sæpe lætitiæ, & tristitiæ sui est causa. 131.
 Quatenus se cognoscit. 137.
 Quid conetur, & cupiat. 139.
 A causis externis multimodò agitur. 141.
 An minus iusto de se sentire possit. 144.
 Necessario, & maximas patitur mutationes. 168. 169. 196.
 Passionibus necessario est obnoxius. 169. 269.
 Quid appetat, fugiatque. 179. 189.
 Quis agit ex virtute. 181. 189.
 Quis patitur. 181.
 Nequit cosari, ut non existat. 181.
 Impotens se interficit. 181.
 Quatenus intelligit, agit. 181.
 K k k k a Saum

I N D E X R E R U M.

Suum esse conservare conatur. 181.
 Homo homini utilissimus. 179. 189.
 190. 218. 224.
 Cur varius, & inconstans. 187.
 Quid iure agat, & iudicet. 191.
 Et quid utile, & noxium. 191.
 Liber semper cum fide agit. 200.
 Liber quis sit. 216. 273. 274.
 Liber vitam meditatur. 217.
 Liber nullum boni, aut mali format conceptum. 217.
 Liber ignorantum beneficia declinat. 219.
 Liber potius in Civitate vivit. 221.
 Primus qui libertatem amiserit. 218.
 Homini quid iuterit. 216.
 An perisidii se à morte liberare debeat. 220.
 Ut educandus. 225.
 Se conservare studet. 272. seq.
 Semper iuxta Regulas Naturæ agit. 271.
 An contra Dei decretum, & quatenus peccet. 278.
Homo Politicus tractatus est pessimus. 519
Humanis essentia à quibus constituitur. 49. 50.
 Liberi finis ultimas. 225.
 Vis existendi est limitata. 168.
 Potentia unde determinetur. 184. seq.
 Ut juvenet. 214.
 In ejus potestate non est ratione semper uti. 273.
 Definitio, quod fit animal rationale, quatenus conceditur. 275.
Homines cur invicem sint coarctati & molesti. 188. 193. 219. 225.
 Quomodo concorditer vivant. 194.
 In libertate jura habent. 193.
 Variare possunt. 193.
 Fidei, iustitiam, honestatem. 179.
 Cur opinione magis moveantur. 177.
 Quatenus conveniunt. 188. 169.
 Quatenus agunt. 189.
 Naturæ passionibus obnoxii non conveniunt. 186.
 Largitate vincuntur. 217.

Mentis æternitatis sunt concilii. 257.
 Extra Societatem vivere sequuntur. 268. 291.
 Qui sint magis timendi. 275.
 Naturæ hostes sunt. *ibid.*
 Non nisi generantur. 404.
 Cur sint coram Deo inexcusabiles. 413.
Honsum quid dicatur. 192.
 ab **Honori** Philosophus abstinere debet. 357.
 Honor Latitiae est causa. 358.
 Eum qui ambit, vulgum captare debet: eo Mens maxime dilatatior. 358.
 Ejus Mala, & eorum origo. 359.
 Quatenus proficit. 360.
Horrer quid. 116.
Hostes imperii qui sint. 282.
 Qui marceant. 284.
Humanitas quid. 118. 158.
Humilitas quid. 152. 154. 155.
 Non est Virtus. 205.
Hypothesis qui fiat, quid de in sententiam. 374.

I.

Idea vera cum ideato convenit. 27.
 Est Mentis conceptus. 26.
 Adequata vere ideæ proprietates habet. 44.
 In Deo datur omnium, quæ ex ejus essentia sequuntur. 43.
 Dei est unica. 44.
 Circuli, & circulus idem sunt. 46.
 Rectanguli in circulo cum eo existit. 166.
 Rei singularis Deum pro causa habet. 47.
 Rei singularis est modus cogitandi. 48.
 Rei existentis esse humanæ Mentis consistit. *ibid.*
 Cuiuscunque rei est in Deo. 50.
 Meritis humanæ ex plurimis ideis componitur. 59.
 Meritis humanæ datur in Deo. 64.
 Cor.

I N D E X R E R U M.

Corporis, & Corpus idem sunt. 65.
 Mentis Mens, ut Mens Corpori, unita est. 65.
 Mentis, & Mens idem. *ibid.*
 Ideæ quid. 65. 80.
 Mentis, & Corporis eodem modo ad Deum referuntur. 66.
 Affectionis Corporis humani externi adequatum cognitionem non involvit. 67.
 Ideæ affectionis Corporis humani Mentis adequatum cognitionem non involvit. 69.
 Adequata est vera. 71.
 Adequata quando in Mente sit. 72.
 Vera dubitationem excludit. 79. 80.
 Adequata veritatis; inadéquata falsitatis causa est. 79.
 Veram habere est rem optimè scire. 80.
 Vere, & falsæ differentia. *ibid.*
 Rei singularis essentiam infinitam involvit. 81.
 Falsæ certitudinem excludit. 87.
 Quatenus ideæ affirmationem, aut negationem includit. 88.
 Cogitationem involvit. *ibid.*
 Una aliæ est perfectior. 89.
 Adequata necessariò effectum producit. 96.
 Corporis existentiam excludens in Mente dari sequit. 104.
 Ideæ quæ ratio est contraria. 104.
 Ideæ vera differat ab ideato: quoad essentiam formalem potest esse obiectum alterius essentiaæ objective. 166.
 Vera à cæteris perceptionibus esse distinguenda. 170. 171.
 Simplissima est clara, & distincta. 176.
 Falsæ est co-falsa. *ibid.*
 Falsæ præsens à falsâ differat. 177.
 Falsâ referunt ad existentiam rei, cuius essentia nota est. *ibid.*
 Vera quando cum consensu misceatur. 180.
 Vera est simplex, aut ex veris composita. 184.

Falsâ, ficta, &c. ab imaginatione oritur. *ibid.*
 Dubia in dubium non pertrahit. 181.
 Specialior est clarior. 188.
 Dei Auctori est clara. 180.
 Ex quâ omnes circuli proprietates educuntur, à causa efficiente petenda. 189.
Idea Deum, quatenus cogitat, pro causa habet. 44.
 Quâ plus realitatis habet, præstantiores sunt. 51. 163. 191.
 De corporibus externis nostri Corporis consulationem magis indicant. 60.
 160.
Idearum, & causarum ordo, concessioque est eadem. 64. 45.
Affectionum Corporis à Mente percipiuntur. 65.
Affectionum corporis corporis Naturam involvunt. 66.
Affectionum corporis quatenus confusæ. 69.
 Omnes quatenus vere: falsitatem mutuatæ involvunt. 69.
 Adequata ex adequatis sequuntur. 79. 528.
 Sunt cogitationis conceptus. 86.
 Ab imaginatione distinguuntur. 87.
 A verbis, & imaginibus distinguenda. 87. 88.
 Sunt adequata, & inadéquata. 96.
 Adequata certitudinem includunt. 184.
 Invicem commercium habentes aliæ ex aliis deducuntur. 163.
 Clara, & distincta nunquam queunt esse falsæ. 178.
 In eis reale quid est, per quod vere à falsâ distinguuntur. *ibid.*
 Inadéquata unde in nobis oriuntur. 180.
 Ad Normam vere ideæ cogitationes examinandas. 180.
 Vere in dubium vocari nequeunt. 182.
 Clara, & distincta quomodo acquiritur. *ibid.*
 A rebus Physicis sunt deducende. 188.
 K k k k ;
 Ex

I N D E X R E R U M.

Ex aliis formata Mens multis modis determinat. 391.
 Positivus prius format. *ibid.*
 Determinata. *ibid.*
 Absoluta infinitatem exprimit. *ibid.*
 Falsa, ac ficta nihil positivi habent. 392.
 Vera, & adaequate differentia. 399.
 Ignorantia quiescentia vera caecet. 264.
 An ordinem Naturae perturbet. 371.
 Ignorantia agitata vulgo est Dei voluntas. 371.
 Imaginatio Deo indigna est: eam infinita superat. 38.
 Adaequatam corporis externi cognitionem excludit. 68.
 Fit dum Mens corpora contemplantur. *ibid.*
 Est cognitionis primam genus. 78.
 Per eam res, ut contingens, contemplantur. 81. seq.
 Ut fluctuetur. 82. 87.
 Errorum non involvit. 90.
 Intentioni quae sit. 172.
 Perit. 167. 172.
 Per eam partitur. 262. *ibid.*
 Veri praesentia non evanescit. 168.
 Corporearum, & singularium est. 183.
 Ab ea omnia partitur: quaedam sub imaginationem non cadunt. *ibid.*
 Verba sunt pars imaginationis. 185.
 Ejus Vires. 471.
 Ex languore tenaci qualis: ab animae constitutione determinatur: ejus Effectus omnia esse possunt. 472.
 Imagines rerum sunt corporis humani affectiones, & cur confunduntur. 26.
 Earum essentia a solis motibus corporis constituitur. 88.
 Rei praesentis, ac praeteritae hominem eodem modo attingit. 110.
 Debilior quando reddatur. 172.
 Ad plures res relata mente magis occupat. 245.

Quibus imaginibus facilius jungantur. 245. seq.
 Ad Dei ideam Mens referre potest. 146.
 Imagines, ut triumphi &c. servitutis positivae sunt signa. 310.
 Impejctum in rebus nulla est. 479.
 Quodlibet. 321.
 Est tantum denominatio. 371.
 Impejctum vulgo quod dicitur. 161. seq.
 Est tantum modus cogitandi. 161.
 Impejctum ut habilitat. 269.
 Ejus Virtus est securitas. *ibid.*
 Fundamenta unde petenda. *ibid.*
 Quis tenet. 276.
 Hostes ejus qui sunt. 282.
 Id affectare non licet. 288.
 Tenens Legum est interpretis. 288.
 Optimum quoddam. 289. seq.
 Quomodo sit institutum: Democratici mala. 291.
 Monarchicum praxi est Aristocraticum. *ibid.*
 Monarchicum qui stabilendum. 293.
 Monarchici fundamenta. 293.
 Regium sit indivisibile. 312.
 Imperii potentia ex civibus estimanda. 309.
 Monarchici optima forma. 315.
 Aristocraticum. 317.
 Aristocraticum absolutum ferè est. 318. 319.
 Ut in aliud mutatur. 318. 319.
 Aristocraticum vitiosum quomodo emendetur. 147.
 Aristocratici ruina unde. 149.
 An imperium possit esse aeternum. 151.
 Romanorum cur interierit. *ibid.*
 Impius vulgo quis habeatur. 37.
 De eo quid, & quomodo Fictio fiat. 44. 45.
 Impetus quis dicitur. 373. 374.
 Impius probis deteriores. 180.
 Qui sint, & a probis differant. 481.
 Indifferencia est meta ignorancia. 578.
 Indignatio est odii species. 113. 151.
 Est necessarii mala. 234.
 Male

I N D E X R E R U M.

Male aequitatem prius se fert. 128.
 Individuum, forma. 36.
 Naturam quomodo retinet. 37.
 Compositum. 38.
 Unum est tota Natura. *ibid.*
 Infinitum est absolutum affirmativum existentiae Naturae. 5. 22. 24.
 Illa vox variè sumitur. 465.
 Quale in nullas partes dividatur: quale alio infinito majus sit. 466.
 Abstrahit quidam negantur. 468. 470.
 Inter finitum, & infinitum non est proportio. 572.
 In infinitum, quatenus procedere liceat. 574.
 Infinita ex Dei Naturà sequuntur. 165.
 31. 39. 44.
 Quaedam sunt sua Naturà, quaedam vi causa. 465. 469.
 Infinitum intellectus Dei attributa comprehendit. 44.
 Infinita ex partium multitudine non concluduntur. 596.
 Ingratitudo, non est affectus: est turpis, & cur. 220.
 Inobediens quis. 201.
 Invidia aequo animo ferenda. 226.
 Invidiosus in statu Naturali nihil est. 194.
 Est notio extrinseca. 195.
 Quis injustus dicitur. 278.
 Instrumenta unata intellectus. 366. 390.
 Quomodo crescunt. 369.
 In Jove Eclipsis observata. 436.
 Intellectus Dei, Voluntas & Potentia quem sint: a nostro differ: Dei est verum causa. 19. 87. 88. 89.
 Actu finitus, aut infinitus Dei attributa tu solum comprehendere debet: ad Naturam naturatam pertinet. 27.
 Potentials non datur. 44. 45.
 Est certus cogitandi modus. 28. 31. *ibid.*
 Ad Dei Naturam fe habet, ut quies, & motus. 29.
 Dei est invariabilis, & ab essentia non differt. 31.
 An laetior Volentate. 88.
 Est purgandus. 361.

Instrumenta sibi fabricat. 366. 368.
 Et non competit memoria. 381.
 Memoriam corroborat. *ibid.*
 Proprietates habet octo: ejus definitio ut tractetur. 390.
 Et solo multa intelligimus. 468.
 Causus non est obnoxius: differt ab imaginatione. 528.
 Immo definitio. 114. 119. 151.
 In eos, quibus bene est, fertur. 121. 126.
 Jungitur Amalato. 126.
 A Naturà hominibus ineit. 219.
 Ira definitio. 128. 126.
 Oritur ex injuriis. 244.
 Quomodo superetur. *ibid.*
 Irratio definitio. 149.
 Ex ea orta heritica solida non est. *ibid.*
 Ex concepitur rei excolit oritur. 117.
 Judicium suspendere quod significat, & illud suspendere nequimus. 88. 90.
 Ejus inconsistentia unde. 131.
 Judicium in Monarchia numerus. 298.
 In Aristocratica numerus, & officium. 310. 335.
 Unde li legendi, tormentis crimina non extorqueant. 316.
 Quomodo in Aristocratica plurium Urbium eligendi. 341.
 Jus in breva homines habent. 391.
 Quisque potentia definitur. 270.
 Quomodo fe extendat: cur ratione non desinat. 271.
 Naturae nihil prohibet. 273.
 Quomodo cuiusque mimatur. 275.
 Et aequatur. 279.
 Quamvis nullam sit. *ibid.*
 Imperii est Naturae jus. 278.
 Naturae in Statu Civili non cessat. 179.
 Civitatis multitudinis potentia definitur. 282.
 Summarum Potestatum. 283. seq.
 Regia. 304.
 Civile est Regis voluntas. 312.
 Summae Potestatis in Aristocratica. 321.
 Jus alterius quamvis sumus. 274.
 Quamvis nostri. 275.
 Flures

INDEX RERUM.

Plures plus simul habent. 275.
Jura belli uniuscujusque Civitatis sunt. 284.
 Ad *jura* Civitatis quae non pertinent. 281. seq.
 Tam firmanda, ut vel Rex ea solvere nequeat. 301.
Juramentum in Aristocratiâ quale esse debeat. 340.
Justus quis dicatur. 278. 314.
Justitia & injustitia in Statu Naturali locum non habent. 198.
 Quomodo in Monarchiâ administranda. 298.
Justitia & Charitas est signum veritatis. 611.

L.

Læ in sanguine humano reperitur. 443. seq.
Læus quid. 119.
 Lætitiam fovet. 317.
Lætitia Mentem perfectiorem reddit. 105. 112. 242. 208. 112. 217.
 Eâ affici quid. 105. 112. 242.
 Res quævis ejus per accidens potest esse causa. 107. seq.
 Ex rei amata conversatione ostiatur. 111.
 Ex rei exotice destructione. 112. 113.
 Rei lætæ existentiam ponit. 112.
 Minus solida que sit. 114.
 Imaginaria que fit. 119.
 Quis se cum lætitiâ contempletur. 119.
 Agendi potentiam auget. 114.
 Ejus augmentum. 112.
 Amoris lætitiâ homo retinere conatur. 115.
 Renovatio ejus unde. 112.
 Mentis ex contemplatione potest agendi. 117.
 Ex iritione non est solida. 149.
 Ex pravâ actionibus unde. 111.
 Directæ est bona. 197. 210.
 Habet excessum. 211.

Ex honoribus, & opibus augetur. 318.
Legati in Monarchiâ ex Nobilibus leguntur. 300.
 di. 319.
 Eos in Aristocratiâ Concilium supremum legat. 329. 342.
Leges circulares laudantur. 191.
Lex de non eiu carnium vana est. 192.
 169.
 Civitas eas interpretatur, fert, abrogat. 287. seq.
 Aristocratiæ lex primaria. 334.
 Leges in Aristocratiâ non mutantur. 342.
 Frustrâ leges Sumptuarie conduntur. 349.
 Justa Naturæ leges omnia sunt. 175.
 Leges media salutis Prophetis dicuntur. 480.
 Legis Divinæ summa est Dei amor. 516.
 Supra legem sunt Virtuosî. 482.
Libera nulla est in Mente. 96.
 Summa est Virtus. 92.
 In libertate Mentis non est recordatio rerum. 200.
 Quomodo eam Adam amiserit. 218.
 Agendi potentiam ponit. 274.
 In Rep. quare periret. 346.
 Animæ an competat. 371.
 Juxta Cartesium que sit. 182.
 Ejus essentia in liberâ necessitate sita. 200.
 Vulgo que sit. 581.
Libri homo ex rationis distamine vitit. 217. 274. 277.
 Adæquatus tantum habet ideas vitam, non mortem meditat. *ibid.*
 Est gratissimus: amicitias jungit. 219.
 Liber homo non est. 73. 273. 169.
 Quando fiat. 504.
 Vulgo quis dicatur. 265.
 Cur se homo pretet. 85. 99.
Libera res per se est concipienda. 111.
 Multitudo majori spe ducitur. 299.
Librum decretum est signum tam 85. 108.
Libri jure Civili Parentum hæredes sunt. 112.
 Libri

INDEX RERUM.

Libri que se agere homines credant. 99.
Libido quid. 318.
 Contrarium non habet. *ibid.*
 Est mala. 319.
 Mentem turbat, & habet at: eamque sequitur trinitas. 358.
Linea ex punctis non componitur. 41.
 467.
Lumen intellectûs Deus incorrupte servat. 498.
Luxuria quid. 318.
 Contrarium non habet affectum. *ibid.*

M.

Machiavellicus notatur, & laudatur. 290. 291.
Majestatis res in Aristocratiâ quis fit habet. 318.
Malum dicitur Imperior. 316.
Malum dicitur Ecclesiæ ordo consistantissimus est. 613.
Malum vulgus nominat, quod ad valentiam & cultum Dei non conducit. 37. 38.
 In se consideratum est tantum modus cogitandi. 164.
 Philosopho quid sit. 161.
 Est trinitas tantum affectus. 126. 171.
 Cum nostrâ naturâ commune quid debet habere. 184.
 Quatenus tale, est nobis contrarium. 185.
 Malum inferendi conatus est ira. 148.
 Quid dicatur. 195. 211.
 Ejus cognitio est inadæquata. 112. 171.
 Ex rationis ductu minus sequimur. *ibid.*
 Id à nobis arcemus. 224.
 In Adami actu erat tantum privationis Status. 479.
 Absolutum nullum est. 484.
 Essentiam rei ejusdem non exprimit. 512.
Materia partestantum modaliter distinguuntur. 15.
 A materiâ subtilissimâ an oriatur calor. 457.
 Indefinita nullam habet figuram. 558.

Machius finem non spectat, sed versatur circa figurarum essentias, & proprietates. 31.
Machius cum ratione convenit. 127.
 Regi cum extraneâ ire ob periculum non licet. 312.
Mechanica tractanda. 361.
Medicina excolenda est. 361.
*Melancho*lia partes omnes affectus indicat. 197.
 Est semper mala. 197.
Memoria qualium idearum sit concatenatio. 61. 181.
 Ope intellectûs corroboratur: differt ab intellectu: est corpora, & singularis: nulla datur, quæ sit pure mentis. 383.
 Quomodo coöcreatur. 112.
Mens humana constituitur ex ideâ rei singularis existentis. 50.
 Est pars intellectûs Dei. 81. 441.
 Quomodo percipiat. 50. 51.
 Est corpori unita. 351.
 Cur unionem nemo adæquate percipiat. 51. 61.
 Ejus objectum est corpus existens. 14.
 Inadæquate quando percipiat. *ibid.*
 Una aliâ præstantior est. 53. 75.
 Ad plurima percipiendum que aptior sit. 51. 59. 204.
 Percipit, quæ in corpore nunt. 59.
 Aliorum, & sui corporis Naturam percipit. 60.
 Quæ corpora externa, ut præsentia, contempletur. 61.
 Quando imaginatur non errat. 62.
 Quando errat. 167.
 Quid recitat. 62.
 Per ideas affectionum corporis ipsum existere novit. 63. seq.
 Propter concatenationem ex unâ in aliam incidit cogitationem. 63. 147.
 Ejus in Deo datur idea. 64.
 Ejus idea, & mens unum sunt. 61.
 Corporis affectiones, harumque ideas percipit. 61.
 Quatenus se ipsam non cognoscit. 66.
 L III Pat-

INDEX RERUM

Partes corporis sui Inadequatè cognoscit. 66.
 Per ideas affectionem sui corporis externam corpus exitum percipit. 68.
 81.
 Imaginari quando dicitur. *ibid.*
 Quando inadequate, & adequatè res percipit. 70.
 Tot corpora, quot in suo corpore imagines dantur, distinctè imaginatur. 77.
 Imaginibus confusus confusè omnia imaginatur. *ibid.*
 Quando res adequatè concipit. 75.
 Adequatè Dei essentiam novit. 84.
 In Mente non est libera Voluntas. 81.
 Est determinatus cogitans modus. 162. *ibid.*
 Ejus volitio quid involvat. 86.
 Quatenus adequatas habet ideas, agit, quatenus non habet, patitur. 96.
 144.
 Mens, & Corpus idem sunt. 97.
 Corpus ad motum determinare requirit. 97.
 Mens aptiore corpore ad meditandum aptior est. 98. 110.
 Ejus decreta quæ dicantur. 99.
 In mentis libertate non est recordatio. 100.
 Ações ejus ex adequatis ideis tantum oriuntur. 100. 101.
 Essentia in quo. 101. 103. 104. seq.
 Quatenus in suo esse perseverare coarctatur. 103.
 Mentis cogitandi potentiam quid augeat, vel minuat: magnas patitur mutationes. 104.
 Ejus existentia unde perdeat. 105.
 Potentia unde pendeat: ejus existentia quomodo tollatur. 105.
 Quæ corporis potentiam augent imaginari conatur. 106. 111. 118. 160.
 Quæ contra avertatur. 107.
 Conatum ejus quæ juvent, vel coercant. 112. 114.
 Lata imaginari conatur. 115.
 Ejus lætitiæ causa. 117. 143.

Ex impotentia sua trahitur. 118.
 Ejus potentia quomodo determinetur. 142.
 Quando ad majorem, aut minorem perfectionem transit. 160.
 Ejus cogitandi potentiam augeri, vel minui quid indicet. *ibid.*
 Ad affecta corpora simul afficitur. 170.
 Quod ad intelligendum conducit, utile sibi judicat. 183.
 Dei cognitio summa ejus est Virtus: Quatenus ideas adequatas habet certitudinem habet. 184.
 Ejus essentia est in cognitione. 191.
 217. 219. 292.
 Quicquid dicitur ratione concipit, sub necessitatibus specie concipit. 213.
 Adequatas tantum ideas si habet, nullam mali format ideam. 215.
 Mens acquirere quando debeat. 212.
 Intelligit, res omnes esse necessarias: & ideò minas patitur. 240.
 Ejus potentia intelligentiæ definitur. 240.
 216. 249.
 Eam Dei Amor maximè occupat. 246.
 Ejus in affectibus potentia in quinque rebus consistit. 249.
 Durante corpore imaginatur. 250.
 Nequit absolutè, utpote æterna, destrui. 251. seq. 255.
 Ejus summa virtus est res adequatè nôsse. 252. seq.
 Ejus acquiescentia ex tertio cognitionis genere oritur. 253. 259.
 Beatior quamquam. 256.
 Durante corpore affectibus est obnoxia. 257.
 Maximam partem æterna est. 260.
 261.
 Quando mortem minis timet. 260.
 Ejus imaginatio perit. 261.
 Quò magis beatitudine gaudet, eò plus intelligit, & libidinis coarctat. 264.
 Mens ratione utens sui juris est. 282.
 Honore, & Divitiis à Philosophia distrahitur. 315.
 Intel-

INDEX RERUM

Intelligendo plura acquirit instrumenta. 368.
 Facili fictionis falsitatem detegit. 371.
 369.
 Quà potentia ideas simplices formet. 379.
 Est pars Natura. 441.
 Ad cogitandum de eodem subiecto non semper est apta. 486.
 Tantum novit Cogitationem, & Extensionem. 492.
 Mens se est modus cogitandi. 467.
 Nequit esse infinita. 468.
 In *Mitibus* verò non datur progressus in infinitum. 395. 397.
 Debet agere de Ratiocinatione. 367. 369.
 Est cognitio reflexiva. 367. 370.
 Bona quæ sit, & perfectissima quæ. 368. 390.
 Definitiones format. 386.
 Ejus pars præcipua est vires intellectus intelligere. 390. 318.
 Modis destruit. 111.
 Ex eo oritur Desperatio. *ibid.*
 Causa res quævis potest esse per accidens. 111.
 Non est sine spe. 116.
 Est Superstitionis origo. 114.
 Eo ratione utens non ducitur. 114.
 Ex animi impotentia oritur. 326.
 Animositate deponitur. 344.
 Solitudinis omnibus inest. 391.
 Defectus cognitionis arguit. 202.
 Quatenus malus sit. 202.
Mitibus in Morarchiâ ex civibus formanda. 291. 303.
 Quomodo dividenda. 194.
 In Aristocratiâ ex subditis formanda. 181.
 Cur in Monarchiâ sine stipendio vivere debeat. 122.
 In Aristocratiâ sit stipendiarius. *ibid.*
 Extranea in Aristocratiâ non debet esse. 321.
 Stipendiarius civis terminat. 314.
Mitibus, & ignorantia idem sunt. 449.
 452. 413. 456.

Per causas Naturales sunt explicanda. 414.
 Sanctorum rejiciuntur. 414.
 Phantasmata eadem cum miraculis Pontificiorum. 613.
 In Religio propagantur. 253.
Mitibus. 112.
 Eæ opponitur Invidia. *ibid.* 111.
 Pauci ea tanguntur. 226.
Mitibus est species Generositatis. 145.
 Est species Ambitionis. 118.
 Ex ratione ad Pietatem refertur. 229.
 Modus definitur. 1. 6.
 Est in substantiâ. 18. 22.
 Insuper ex aliquo Dei attributo sequitur. 23.
 Modus, & substantia tantum dantur. 25.
 Est Dei attributorum affectus. *ibid.*
 Ex Divini Naturæ necessitate sequitur. 25.
 Attributorum Dei est Natura Naturata. 27.
 Extensionis, ejusque idea idem sunt. 45.
 Non involvit existentiam. 466.
Mitibus se ipse non adeterminant. 26.
 Imaginandi variis sunt. 37. 38.
 Corporis unde. 55. 60.
 Substantiæ quando intelligi nequeant. 468.
 Monarchia malis absolute eligitur. 301.
 Monarchia. 276.
 Quomodo stabilitur. 322.
 Mortem mens tertio cognitionis genere prædicit minimètime. 260. 261.
Mitibus in historiâ de primo homine quid innuat. 219.
 Ex *Mitibus* infinita sequuntur. 29.
 An Motus cælestes harmoniam componant. 38.
 Ejus idea quantitatem involvit. 395.
 197. 308.
 Regula motus Cartesii sexta est falsa. 417. 411.
Mitibus fortitudo non est creata. 570.
 578.
 An plures dentur. 192.
 LIII a *Natura*

INDEX RERUM.

N.

Natura tantum Substantias, earumque affectiones continet. 4
 Est Naturalis, vel Naturata. 17. 46. 71
 Quid a utranque referendum. 27
 Ejus ordo est invariabilis. 29. seq.
 An frustra quid agat. 15. 94. 102. seq.
 Sibi non prefigit finem. 16. 162.
 Divina ante omnia est spectanda. 49.
 Tota est unum indivisibile, quod infinitum modis variat. 18.
 Ejus ordinem an homines perturbent. 18.
 Quomodo explicanda. 94.
 Ex ea infinita sequuntur. 99.
 Homines passionibus obnoxii naturam dissentiant. 186. seq.
 Infinitis legibus continentur. 273.
 Omnibus ejus origo quomodo concipienda. 181.
 Ejus pars quomodo cum toto conveniat. 416.
 Nec est palcra, nec deformis &c. 419.
 Universalis est infinita. 441.
Necessaria Divise Nature omnia determinat. 265.
 Rerum Leges, & Jura non tollit. 411.
 Inevitabili necessitate omnia sunt. 154.
Necessaria rei existentiam ponit. 173.
 Dabus de causis talis dicitur. 30.
 Est Deus. 31.
Necessaria & liberum non sunt contraria. 178.
Negatio quod inferat. 100.
Negatio in Monarchia qui debeant tractare. 298.
 Quomodo celeriter absolvenda. 125.
Natura an sit heterogeneum. 406. 428.
 Differt a suo Spiritu. 406. 428.
 Ejus Redintegratio. 407. 424. 416.
 Ejus sal fixum quos poros habeat. 407.
 Cur sit frigilium. 408.

Ejus partes in fumum abeuntes sunt nitium. *ibid.*
 A suo Spiritu sapore differt: cur inflammabilis: Spiritus cur non inflammabilis. 408. 410.
 Ejus fixces sunt partes fixae: delectationem volatilis est. 409.
 Ejus spiritus partes cur celeribus moventur: ejus equalitatis. 411.
 Spiritus ingrediens in chartam eam reddit friabilem: sed corium contrahit. 414.
 Spiritus non est purus. 428.
Nobiles in Monarchia. 294. 310.
 Matrimonio cur arcendi. 310.
 An vulgo meliores. 311.
Nationes communes. 71.
 Earum causas. 76.
 Secundae, transcendentes. *ibid.*
 Universales. 77.
 Variè formantur. *ibid.* & 78.
 Sunt fundamenta rationis. 82.
 Quas vulgus facit, Naturam non explicat. 412. 468.
Naturus est modus cogitandi. 467.
 Multa sunt, quae nullo numero explicari possunt, nec adaequari. 468. seq.

O.

*O*bjectum idem potest esse causa contrarium affectionum. 110.
 Unum homines diversimodè afficiuntur. 114.
 Quodam die, vel non die contemplanur. 115. seq.
 Quot objectorum, tot affectionum sunt species. 104. seq.
 Quomodo totum intueamur. 111.
Odium qualis sit tristitia. 207.
 Ad objecta externa refertur. 119. 112.
 Rei existentiam conaturcludere. 112.
 Ego alium uide. 119. 116.
 Etiam alios ad odium incitat. 120.
 Cur est, quando erga rem amatum odio afficiamur. 122. 121.
 Alteri

INDEX RERUM.

Alteri malum inferre conatur. 125.
 Odio, & amore coruscatur. 127.
 Odii, & amoris conflictus. 129.
 Ex odio oritur, & crescit. 121. 110.
 129. 131. 201.
 Odium erga rem similem uide. 111.
 Illud sibi semio optat. 130.
 In amorem potest transire. *ibid.*
 In Nationem. 131.
 Quando destruat. 132.
 Erga rem liberam majas est, quam erga necessariam. 131.
 Ad illam naturam sumus proclives. 139.
 Semper est malum. 199. 201.
 Quomodo facile superetur. 144. 237.
 219. 201.
 Quos miseros, quos lietos reddat. 201.
Odiosus potissimum sine causa. 108.
 Quid sit. 109. 126. 130.
 Et Amare potissimum. 109.
Odiosus quis dicatur. 102.
Odiositas quae dicatur. 18.
Omnia bona & mala quae dicantur. 131.
 114. 427.
Omnipotentia Dei ab aeterno actu haurit. 18.
 Quinam eam negare valeantur. *ibid.*
Ordo Naturae mutari, & res alio modo prodici nequit. 29. 31. 12.
 Causarum non latet. 30.
 In rebus nullus est. *ibid.*
 Quare confusio praefertur. *ibid.*
 Ordo, & connexio idearum, & rerum idem est. 41. 48. 97.

P.

*P*assionum coherencia vera ignoratur. 419.
 Indicat leges unius partis se ad alias accommodare. *ibid.*
Passiones pluribus mens, inadaequatas habens ideas, obnoxia est. 97. 111.
 Quatenus eae ad Mentem referantur. 101.
 Earum Vis, & incrementum quo pacto definitur. 170. 222.

Ex impotentiam nostram indicant. 222.
 Deus omnium passionum espers est. 247.
Pari quatenus dicatur. 95. 140.
 Eatenus patitur, quatenus Naturae sumus pars. 168.
Pars quatenus pars sit. 472.
 Ejus anima idealiter de his, quae essentiali filii sequuntur participat. 473.
Passiones per Spiritum Christi libertatem recuperantur. 218.
Passus in Aristocratia, qui dicantur. 117.
 Plures esse debent, & quot. 118. 122.
 Inter eos aequalitas sit. 125. 121.
 Debet nosse artem militare. *ibid.*
 Aliquando à belli Ducibus opprimuntur. 122.
 Non eligendi ex certis familiis. 124.
 Non sunt hereditarii: status temporibus debent convenire. *ibid.*
 Legibus adstringendi. 125.
 Syndicis noviti summam annuncient magnam. 126.
 In spe Senatoria fovendi. 130.
 Sicut Religiosis syndices: Velle singularem incedant. 139.
 Honore, si bona dilapidarint, indigni habeantur. 140. 155.
Patriciorum plurium arbitrium jus, & auctoritas. 142.
 In Aristocratia vitium commune. 151.
Pax quid. 290. 292.
 In Monarchia quo pacto levetur. 305.
 Ejus jura contrahentium sunt. 284.
 Vitia pacis indolentè prohibenda. 150.
Precatus an sit causa hominis impotentiam. 272.
 Est actio, quae jure fieri requirit. 276.
 Non nisi in Imperio concipi potest. 276.
 In statu Naturali non datur. *ibid.* & 275.
 Ejus vox diversimodè considerata: an sit actio contra rationem. 277. seq.
 104.

I N D E X R E R U M.

Impropriè id in Deum committimus. 478.
 Est negativum. 478. 481.
Precepti (vox) passionem innuit. 460.
 Eius modi quatuor recensentur. 462.
 Ex his modis quartus eligendus, & cur. 461.
 Ea vel est rei, vel essentia. 471.
 Eius defectum ideè mutilatè mortificant. 480.
 Clara alterius clarè causâ. 318.
Præsentia eius laudatur. 310.
Peregrini quâ ratione in Monarchiâ tradandi. 299.
 A Democratiâ excludendi. 311.
Persius (Aut.) laudatur. 308.
Persiculum quid innuat. 218.
Perfectio res existentiam ponit. 10. 124.
 Rei perfectio causæ externæ debetur. *ibid.*
 Rerum ex solâ earum Naturâ assignanda. 36. 39.
 Perfectio, & realitas idem sunt. 41.
 Est modus cogitandi. 161. 161.
 Omnia eam includunt. 478.
 Se eò siquæ excedit, quò rei se extendit essentia. *ibid.*
Perfectionis idè vera. 72.
Periculum vulgo quid dicatur, & cur. 161.
 Perfectum quid vocetur. 161.
 Perfectum, & imperfectum respectiva sunt. 160.
Perfectionis effectus à Deo immediatè producitur. 16.
Pharisei Ecclesiæ Romanæ prædecessores. 613.
Philantia quid, est causâ invalida. 119.
 Letitiam unde producat. *ibid.*
Philosophi Vulgares affectus ut vitia concipiunt. 267.
 Loco Ethicæ Satyam quare scripserint. *ibid.*
Pii Vide Probi.
Pianus definitur. 192. 219.
 Ex ratione orta ad Religionem refertur. 191.

Ignoratâ licet mentis aternitate, tamen esset colenda. 161.
 Non est unus. 161.
Plebeis ad Syndicos appellare licet in Aristocratiâ. 117.
 A iure Suffragiorum, & à Consilio arcedi. 118.
Poëta Hispanus morbo memoriam omnem perdidit. 196.
Poliici à vulgo ut assumentur. 267.
 De Politia melius, quam Philopoli, scripserunt. 268.
Politica Auctoritas, & Hobbeii discrimen. 557.
Pœnitentia quid, est tristitia. 119. 157.
 Non est Virtus. 206.
 Cur sit nimis damnosa, à Prophetis commendata est. 206.
Pompeius Romanus Vicariam Christi apud Arragones quomodò se gesserit. 311.
Positum quæ res dicatur. 30.
 Inter eam, & contingentem differentia. 161.
Potentia, Voluntas & Intellectus Dei unam & idem sunt. 19.
 Et essentia Dei idem sunt. 32. 11.
 Dei est causa rerum. 11.
 Est Dei actiua Essentia. 43.
 Dei vulgò quid: Deum Regum potentia male comparatur. 41. 44.
 Dei cogitandi æquatur actuali potentia agendi. 45.
 Hominis cogitandi quid augeat, minuatve. 104.
 Hominis est pars infinitæ Dei potentia. 169.
 Alterius rei singularis potentia determinatur. 184.
 Limitata à potentia causarum externarum infinitè operatur. 211.
 In affectus in quique rebus consistit. 249.
Mentis cognitione definitur. *ibid.* 274.
Reymus & Dei eadem est. 270.
 In *Potestas* Dei esse quid innuat. 17.
 In hominis potentia quatenus sit, ut ab affectibus nimis paratur. 210. 210.

I N D E X R E R U M.

Sub alterius potestate quid esse dicatur. 274.
 Pacis interit, ut omnis potestas in unum non differatur. 291.
Præjudicia multa recensentur, & eorum ortus ostendantur. 34. 35. 37.
 Naturæ inquisitionem impediunt. 169.
Præses Syndicorum ad sex mentes eligatur, ejus jus, ac manus. 319.
Præses sunt utiles, & quomobrem. 101.
Privatio non est quid positivum, & quare respectu nostrâ ita vocetur. 480. 500.
 Sita est in rerum Comparatione. 100.
Probi, quia Deum cognoscunt, servi Dei sunt: cum improbis nullatenus comparandi. 481.
 Deum colendo perfectiores fiunt. 499.
 Clarum Dei habent ideam. 513.
Proconsul in Provincias mittendi ex Senatu in Aristocratiâ legendi. 337.
 hoc axioma *Progressus casarum in Infinitum* explicatur. 470.
Propheta quid commendârit populo? 206.
 Deum, ut Regem, descriperunt. 480.
 Deum affectibus obnoxium expresserunt. 481.
Proprietas ex re, plus realitatis habente, plures fiunt. 16.
 Rei est Definitione eliciendi. 187. 187.
 Ignotis essentis ignorantur. *ibid.*
 Entis necessariò existentis sex enumerantur. 511.
Probi est tristitia. 119.
 Rarus est. 217.
 Eius, & Veremissæ differentia. 156.
 Licet non sit Virtus, bonus tamen aliquo modo est. 209.
 Ad rationem non spectat. 157.
Psittacismus Audacis opponitur. 157.
Pulchra quæ vulgo dicantur. 38.
 Naturâ non sunt res. 419. 171.
Pulsivudo est ponis in eo, qui objecta spectat, effectus. 171.

Q
Quantitas infinita ex partibus non constitatur: est indivisibilis. 14.
 In imaginatione est divisibilis, finita, ex partibus conflata; in intellectu infinita, &c. 15.
 Eius partes modaliter distinguuntur. *ibid.*
 Vel ut Substantia, vel abstrahè concipiuntur. 467. 15.
 Eius ideam mens format absolute. 191.
 ex *Quiete*, ut ex motu, infinita sequuntur. 29.

R.

R
Ratio res non, ut contingentes, sed ut necessarias contemplantur. 81.
 Et aternas. 81.
 Eius fundamenta sunt notiones sub specie aternitatis concipiende. *ibid.*
 Sui ipsius amorem, suum utile, & sui conservationem docet, &c. 178.
 Ex eâ conatur intelligere. 183.
 Ex ratione agere quid sit. 210.
 Qui metu agit, ratione non ducitur. 214.
 Ex ratione orta Cupiditas bonum directè sequitur. *ibid.*
 Majus bonum sequitur, minus vitium. 211.
 In ejus perfectione summa beatitudo consistit. 213.
 Rationis ope corpora dividiuntur. 413.
 An eâ liberrimè uti queamus. 183.
 Ratio in mente est verum Dei verbum. 614.
Realis distinctionis signum. 15.
Realitas & perfectio idem sunt. 41. 161.
 Vide Perfectio. 161.
Rectangula infinita in circulo æquantur. 47. 589.
 Non

I N D E X R E R U M.

- Non nisi cum circulo existunt; nec eorum idea, nisi cum circuli idea. 47.
Regulam proportionis varii varietate sciunt. 78. 164.
Regula Vitae quaedam utiles recensentur. 161.
Revelatum ob Solomonis matrimonium subactum omnino est. 112.
Religio non omnibus eadem est. 113.
 Ad eam rursus actiones, quatenus Dei habemus ideam, referuntur. 191.
 Ea, ignota licet Mentis aternitate, esset colenda. 161.
 Non est onus. 163.
 Docet proximi amorem. 169.
 In Affectibus parum potest. *ibid.*
 An Status Civilis Religionem non tollat? 182.
 Ad eam propagandam miracula necessaria sunt. 183.
 Ea summis Potestatibus committenda est. *ibid.*
 Ejus jus nemo in alium transferre potest. 111.
 Patrioticum in Aristocratici una esse debet. 119.
 Tempora Religioni dicata qualia esse debeant. *ibid.*
 Auctor veram Religionem stabilire alborat. 441.
 Tantum abest, ut eam penitus exuerit. 514.
 Differt à Superfitione, quia haec Ignorantia, illa verò Sapiëntia fundatur. 449. 669.
Res, quae alià ejusdem naturae determinatur, finita est. 1. 21.
 Necessaria, & libera quae sit. 2.
 Quomodo ab alià distinguitur. 3.
 Rei existentia ex perfectione causae exteri oritur. 10.
 Particularis est Dei attributorum modus. 149.
 Eam Deus determinat. *ibid.* 249.
 Finita ab alià re finita ad existendum, & operandum determinatur. 25.
 Rem Deus immediate producit, non remotè. 26.
 Contingens non datur. 26. 30.
 Res Deus alio ordine, & modo producere nequit. 29. 31.
 Necessaria duabus de causis est. 32.
 A Deo summa cum perfectione producta est. 30. 31.
 Quaevis aliquid producit. 31.
 Ordinata, & confusa, quae dicitur. 38.
 Ejus perfectio ex solâ ejus Naturâ estimanda. 39.
 Singularis quae dicitur. 41.
 Ideata unde sequatur. 41.
 Infinita necessariò existit: singularis sine Deo nec esse, nec concipi potest. 45.
 Singularis est contingens, & corruptibilis. 51.
 Singularis durationem inadæquatè novimus. *ibid.*
 Quòd res, ut contingens, spectetur, pendet ab imaginatione. 81.
 Tantum à causâ externâ destruitur. 101.
 Quatenus una aliam destruit, est contraria. 101. 102.
 Quaevis in suo esse perseverare constitur. 102. 172.
 Cur rem amemus, vel odio habeamus. 108.
 Quatenus res praeterita aut futura dicitur. 110.
 Singularis contingens, & possibilis cur dicitur. 169.
 Quatenus ea sit bona, aut mala. 171. 184. 185. 223. 231. 317.
 Mala est nobis contraria. 185.
 Necessaria existentiam ponit. 171.
 Res nobis utilis quae sit. 186. 230.
 Rei duratio adæquatè cognoscitur. 173.
 Rem liberam imaginari quid sit. 249.
 Rem absentem qui contempletur. 241.
 Actualis res duobus modis concipitur. 244.
 Major.

I N D E X R E R U M.

- Majoris perfectionis magis agit. 262.
 Naturalis tantum juris habet, quantum potest. 279.
 Rei, & Dei potentia est eadem. *ibid.*
 Impossibilis, necessaria, & possibilis quae dicitur. 171. 172.
 Verè facta absurditatem suam facile offendit. 176.
 De re clarè percepta fingere nil possimus. 177.
 Simplicissima fingi nequit. *ibid.*
 Singularis facilis retinetur. 183.
 Abstracta pro habitu definitur. 186.
 169.
 Rem sub specie aternitatis concipimus. 191.
 Rei id tantum, quod ex datâ causâ sequitur, competit. 457.
 Res duobus modis quomodo potest considerari. 460.
 Res, ejuisque affectio est veritas aternitatis. 464.
 Res quatenus à Deo pendet est perfecta. 502.
 Res tantum essentiae respectu una dicitur. 557.
 In se spectata nec pulchra, nec deformis est. 571.
 Res libera, & colligata quae sit: creatur ab extra ad operandum determinatur. 584.
Republica quid. 278.
 Ab eo, qui summum imperium tenet, pendet. 286.
 Repugnat quae sint aeternae. 319. 351. 369.
 Honorum, ac Divitiarum nimia cupiditate intereunt. 540.
Resurrectio Christi allegorice est intelligenda. 478.
Revelationis certitudo Sapiëntiâ nititur. 479.
 Res Consultariis eget. 292. 302. 314.
 Ab eo secundis, plerumque reguntur. 251.
 Sape pro libidine omnia moderatur. *ibid.*
 Quis minis. 291.
 Quis magis sui sit juris. 306.
 Et quando maximè securus sit. 307.
 Filios saepe timet; filios quomodo jubent educare. 293.
 Conflagrationes ejus in tertio, aut quarto gradu matrimonio accendit. 294.
 Regi Concillia primum munus. 295.
 Rex Consultarios ex crebris legat. 295.
 Ejus Aulici omni officio sunt seculatendi. 309.
 Uxor regis extranea esse non debet. 309. 311.
 Regis mandatis an semper parendum. 311.
 Quare eligatur. 314.
 Dominandi cupidus quid saepe agat. 310. 317.
 Ejus emolumenta non sunt bonorum publicatio. 310.
 Propinqui Regis ab eo procul abstant. 311.
 Eius volantes est jus Civile. 316.
 Sit unus, nec alteri Regnum tradatur. *ibid.*
Risus per se est bonus; differt ab irrisione. 209.
Romana Ecclesia an Sanctitas Vitae sit propria? 611.
 Succellio, Consensus, Secreta, Oedocce. vasa sunt. 612. 614.
 S.
Sacerdotum clavellorum cum Spiritu Niri Nitrum constituit. 419. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.
 In sanguine humano lac deprehenditur. 440.
 Tenax est causa imaginationis de rivis, molibus, &c. 472.
 Sapiens omnibus se delectat. 200.
 Quatuor melius sit ignorare. 264.
 Numquam esse delectat: verà acquiescentiâ potitur: vix animo moretur. 264.
 M m m m 869.

INDEX RERUM

Saporis Nivis, ejusque Spiritus differentia. 419. 425.
Scientia intuitiva quid, & unde fiat. 78. 84.
 Ea ad unum scopum redigenda. 361.
 Vera proprie à causa ad effectum. 384.
Schismatum origo. 372.
Scipio ut tractandi. 372.
Scipio origo. 382.
Scipio s. scopus. 458. 504.
 Ea humano more loquitur. 480. 504.
 Lumina intellectus non est contraria. 498.
Securarii in Aristocratia ex plabe eligendi. 338.
Securitas sit ex Spe. 111. 150.
Senatus in Aristocratia, numerus, & emolumenta. 330.
 In a vectigalibus solvendis liberi sint, nec militie numerum fungantur. 311.
 In annuum eligendi, & in ordinis lex dividendi. 332.
 In Aristocratia plurimum urbium quomodo, & unde legendi. 341.
Senatus in Aristocratia obsequium. 329.
 Statuto tempore debet convenire. 332.
 In eo quodam Syndici debent federe. *ibid.*
Senatus fallacia. 382.
Senatus in Monarchia qui pronantanda. 299.
 Minor centum suffragis repudianda. 304.
Serius versus aeternum non mutabilium esse querenda, & quomodo usurpanda. 188.
Seruus humana quid. 161.
 Quis servus dicitur. 216.
Simplex quid innot. 344.
Sobrietas non est Passio. 241.
 Opponitur Ebrietati. *ibid.*
 Est species Animositatis. 144.
 Mentis potentiam indicat. 159.
Societas quomodo firmetur. 194.
 Et, quae Concordiam gignant, profunt. 197.

Sol quantum à nobis distat. 71.
 Cur propinquum imaginemur. *ibid.*
 Est major, quam apparet. 363.
 Et major terra. 382.
 In *Somno* quandoque iudicium suspendimus. 90.
Spes an dentur. 165. 167.
 Et cur. 167.
 Quales historici de eis tractant. 166.
 Cui non dentur. 169.
 An sint masculini generis. *ibid.* & 173.
 De eorum historis dicitur. 172.
 Unde componuntur. 182.
 Quinam ea excogitant. 182.
Spes. 111.
 Non est abique metu. 154. 150.
 Per accidens. 151.
 Quatenus bona, aut mala. 202.
 Defectum cognitionis arguit: ex ea minus quando pendemus. 202.
Spes facile credimus. 114.
Spiritalia amicis sunt communia. 397.
 In *Statu Naturali* nemo est Dominus: nec, quid bonum, aut malum sit, iudicatur: in *Statu Civili* est bonum, & malum. 194.
 Status Civilis rationi non repugnat. 280.
 In quem finem instituitur. *ibid.* & 282.
 In Naturali qui ratione utitur est maxime potens. 281.
 Civilis non tollit Religionem. 282.
Sitipendium quibus, & quando in Monarchia folvendum. 309. 310.
Stoia non Imperium absolutum in Affectione habere potuerunt. 233.
 Putarent Meatem esse corpora subtilissima. 380.
Stupor, subtilata ignorantia, tollitur. 17.
Substantia est in se, & per se concipitur. 1. 493. 495.
 Una aliam non producit. 4. 10.
 Ad eam Naturam pertinet existere. 5. 6. 8. 9. 48. 466.
 Est infinita. 5. 11. 49. 466. 398. 441.
 Eius veritas, nisi in se, extra intellectum non est. 6.
 Et

INDEX RERUM

Est una. 4. 5. 12. 6. 7. 11. 12. 13. 49. 398. 466.
 Distingueda à Modificatione. 1. 6.
 Eius existentia, & essentia est aeterna. 6.
 Ea non creatur. 11. 6.
 Plura habet attributa. 8. 462.
 Quia existentiam involvit, existit. 9.
 Eius perfectio unde. 10.
 Est indivisibilis. 12. 15. 196.
 Et corporea indivisibilis. 11.
 Pars eius. 12.
 Praeter Deum nulla est. 12. 20.
 Extensa est unam ex infinitis Dei attributis. 13.
 Substantia corporea an Deo competat? 13.
 An corporea Deo sit indigna. 12. 16.
 An ex partibus componitur Substantia corporea. 11. 14. 467.
 Substantiae partes non realiter, sed modaliter distinguuntur. 15.
 Praeter Substantiam, & modos nihil datur. 15. 404.
 Substantia Cogitans, & Extensa est una Substantia. 46.
 Ea formam hominis non constituit. 48. 49.
 Ea prior est Accidentibus. 404.
 Substantia ab existentia modorum est diversa. 466.
 Quatenus divisibilis, finita, &c. quatenus non. 11. 467.
Superbia est species Delirii: dicitur. 111. 113. 207. 208.
 Differt ab Existimatione, & est Philantia effectus. *ibid.*
 Et opponitur Abjectioni, & Humilitati. 154. 208.
 Est sui ignorantia, & animi Impotentiam indicat. 206.
 Difficiliter corrigitur. 207.
 Est duplex. 208.
 Ea Dominantibus est propria. 113.
Superbus quid faciat. 114.
 Amat Parasitos. 207.
 Quin omnibus Affectibus est obnoxius: Invidus est, & Abjecto pro-

ximus: Amore, & Misericordia non afficitur: duplici sensu dicitur. 208.
Superstitionis Origo. 35. 134.
 Ea captivos aequo, ac se ipsos, reddunt miseros. 134.
 Illa, quod malum est, bonum esse iudicat. 211.
 Merè ignorantia utitur. 449.
 Rationi est infelixa. 572.
 Unica ejus causa est metas Inferni. 614.
Symplicii aliquem odimus, aut amamus. 108.
Syndici in Aristocratia ad vitam eligendi: Eorum numerus: iis danda pars Militiae, & Stipendia decernenda. 335.
 Habent ius supremum Concilium convocandi. 328.
 Aristocraticae emendandae praesunt. 348.
 Utque ea integra conservetur. 349.

T.

Temperantia non est Passio. 141.
 Est animositatis species. 144.
 Mentis potentiam indicat. 159.
Tempus quanta, & qualia in Aristocratia concedenda. 319.
Tempus unde, & quomodo imaginemur. 81.
 Et determinemus. 81.
 Est cogitandi modus. 467.
 Nequit esse Infinitum. 468.
Tertius Aristoteli quo argumento Divitias spreverit. 549.
Theologi quam optent Politiam. 268.
 An difficultatem de Libro Arbitrio tollant. 272.
Timo quis dicitur. 135.
 Opponitur audentiae. *ibid.*
 Quod non vult, facit. 159.
Timor definitur. 126. 147. 157.
 Quando dicitur Verecundia, quando Conscientia. 126. seq.
 Duplici de causa eradicatur. 196.
Tullius quid, quomodo innot. 261.
 M m m a Exci-

I N D E X R E R U M.

Excessum habere potest. 198.
 Et mala esse potest: ea est amor excessum habens. *ibid.*
 Tenuis abque partibus non est. 181.
Transcendens terminorum origo, & significatio. 76. 77.
Trianguli definitio Naturam ejus non numerum exprimit. 6.
Tribuni militie in Aristocratiâ est Patri- ciorum eligendi. 343.
 Romæ perpetui erant. 349.
Trifida desinitur. 105. 147.
 Est ipsa Cupiditas. 142.
 Non est ipsa perfectio. 147.
 Oritur ex rei amate destructione. 111.
 Major rem destruit. 112.
 Ex alterius rei amate tristitia, eadem in nobis oritur. 112.
 Tristitia ex odio alterius unde. 111.
 Orta ex alterius damno dicitur Com- miseratio. 113. 116. 130.
 Eam etiam tristes conamur amovere. 117. 124. 139.
 Conatum minuit. *ibid.* & 144.
 Ex ingratitude quando accidit. 129.
 Rei existentiam secludit. 129.
 Pro diversis objectis differt. 141.
 Est directè mala. 188. 197. 210.
 Oritur ex actionibus pravis. 113.
 Quod via leniatur. 241.
 Scquitur Libidinem. 118.
 Ex frustratione honorum, ac opum summa oritur tristitia. 158.
Triumphus, imagines &c. servitutis po- tui sunt signa. 350.
Troceram Imperium notatur. 291.
 Tyrannia. 311.
 Ex his qui salvi dici possint. 556.
Tarpe amicitia conciliandæ adversum est. 192. 200.
Tyrannus è medio non est tollendus. 291.
 V.
Vacuum non datur. 31.
 Id cur dari impossibile sit. 45.

Varietas rerum ex Extensione non de- monstratur. 198.
Variationis corporum secundum Leges Mechanicæ sunt. 426.
 Infinitas cur corpora patiantur. 441.
Veneratio est admiratio de alicujus pre- dentia, & industria eius homini singulari. 116. 140.
Veneri laudantur. 328.
Vetustus essentia in motibus corporeis consistit. 88.
 Ea sunt pars imaginationis. 181.
 Sunt errorum sepe causæ. *ibid.*
 Sunt signa rerum prout sunt in imagi- natione: verba positiva quibus com- petant. 181.
Verecundia est pudoris timor. 126. 155.
 Impudentiæ opponitur. *ibid.*
Vetris homines cur in æternum lateret. 31.
 Veritatis quæ causa est cognitio se- cundi, & tertii generis. 78. seq.
 Ea signo non indiget. 367.
 Se ipsam patefacit. 169. 172.
 Veritate ad veritatem indagandum tantum indigenus. 369.
 Æterna que dicitur. 172. 185.
 In speculationibus semper sequenda est. 579.
Virtutes æternæ sunt res, rerumque ab- stractiones. 464.
 Et quare. *ibid.*
 Ad esse Axiomata se extendunt. 462.
Virtus à falso distinguere docet cognitio secundi, & tertii generis. 79.
Virtualem in communi Vita sequimur. 579.
Virtus aqua plena digito cur non cedit. 414.
Vires in multis coloribus mutantur. 421.
 Viridiores. 128. 157.
Vires in multis coloribus mutantur. 421.
 Viri plus juris, quam femine cur ha- beant. 354.
 Cum feminis simul non regnant. *ibid.*
Virtus est summa libertas. 92. 578.
 Æquali tantum invidetur. 319.
 Propter se est petenda. 378.
 Vic-

I N D E X R E R U M.

Virtus est ex legibus sue Naturæ age- re. 178. 166. 180. 181. 207.
 Majore prædicitur suum utile querit. 180.
 Conatus se conservandi est prima Vir- tus. 281.
 Ejus fundamentum est sui conservatio- nis. 178. 181. 183. 207.
 Summa est Deum cognoscere. 184.
 Virtus veræ, & fallæ differentia. 192.
 Liberi hominis in periculis æquæ ma- gna est. 128.
 Que cum ratione conveniunt Virtuti maxime utilis sunt. 448.
 Ejus præmiam est ipsa Virtus. 154.
Vix existendi nostra est limitata. 168.
 Passiones externa causâ potentie desir- rantur. 170.
 Passiones hominis potentiam superare potest. 166.
 Nativa que dicitur. 166.
Vita socialis quomodo sit instituenda. 91.
 Ad vitam Consiliarius non est eligendus. 107.
Vitæ convexo-concava an sint meliora Convexo-planis. 166.
 Cur vitæ parcè accipienda. 166.
Volunt nisi idea est. 86. 87.
 Ea debet ab aliâ determinari. 18. 199.
Voluntas Naturæ Dei qualis competat. 19. 30. 31.
 Voluntas, cupiditas &c. ad Naturam naturatum pertinet. 27.
 Ea est causa necessaria. 28. 29.
 Et tantum modus cogitandi. *ibid.*
 Infinita quantum determinatur. *ibid.*
 Ex ea Deus non operatur, quomodo se habent ad Dei Naturam, ex ea infinita sequuntur. 29.
 Ex Dei voluntate omnia pendunt. 11.
 Dei voluntas, intellectus, & essentia idem sunt. 31.
 Voluntas Dei an sit causa perfectio- nis, &c. 32.
 Dei est asylum ignorantie. 17.
 Quid ea sit, & quomodo corpus mo- veat, homines ignorant. 73.

Libera in mente non datur. 89.
 Quomodo se ad ideas habeat. 81.
 Eadem est cum intellectu. 87. 88.
 Ea tantum singularis Voluntatis. 87.
 An se latius, quam intellectus exten- dat. 88. 89.
 An sit infinita? 89.
 Est En universale. *ibid.*
 Voluntas quis sit conatus. 101.
 Ejus ad motum nulla datur ratio. 216.
 Est Enrationalis. 199.
 Non est libera. 199.
 Contra Dei Voluntatem nil fit. 478. seq.
Volvus pro cerebri dispositione judicat; Res potius imaginatur, quam intelli- git. 19.
 An ei soli infirmitas. 313.
 Cur de multis malè judicet. 314.
 Quomodo tractandus. 361.
Ulnis est sui pena. 226.
 Ulni Mentis & Corporis secundum Car- telium. 215.
Unitas Desinde, quod ejus Naturæ neces- sariam involvit existentiam, demon- stratur. 519.
 Deo unitas non nisi improprie compe- tit. 517. seq.
Universalium notionem origo. 77.
Urbs in Monarchiâ mandanda. 291. 312.
 Capta ut tractanda. 300. 345.
 Civitatis jure graduens quomodo mu- tienda. 350.
 Tantum juris, quantum potentie inha- bent. 141.
 Inæquales quomodo copulentur. 142.
 Que sui juris non sunt, quomodo tractanda. 345.
Utilitates ex omnibus rebus capere licet. 229.
 Præcipua est corporis conservatio. 230.
 Z.
Zelus quid: Invidiæ jungitur. 221.
 Ex aliis affectibus componitur. 159.
 Zelotypiam columbarum admiramur. 479.
 F I N I S.

LECTORUM
ADMONITIO
COMPENDIUM
GRAMMATICES

LINGUÆ HEBRÆÆ.

COM

INDEX

<p>1. De nomine et numero 2. De casibus 3. De conjugatione 4. De particulis 5. De sententiis 6. De figuris 7. De orthographia 8. De pronominibus 9. De adverbis 10. De prepositionibus 11. De conjunctionibus 12. De interjectionibus 13. De vocibus propriis 14. De vocibus alienis 15. De vocibus compositis 16. De vocibus derivatis 17. De vocibus abbreviatis 18. De vocibus abbreviatis 19. De vocibus abbreviatis 20. De vocibus abbreviatis</p>	<p>1. De nomine et numero 2. De casibus 3. De conjugatione 4. De particulis 5. De sententiis 6. De figuris 7. De orthographia 8. De pronominibus 9. De adverbis 10. De prepositionibus 11. De conjunctionibus 12. De interjectionibus 13. De vocibus propriis 14. De vocibus alienis 15. De vocibus compositis 16. De vocibus derivatis 17. De vocibus abbreviatis 18. De vocibus abbreviatis 19. De vocibus abbreviatis 20. De vocibus abbreviatis</p>
---	---

ADMONITIO

Ad

LECTOREM.

Grammatices Linguae Hebraeae Compendium, quod hic tibi, Benevole Lector, offertur, Auctor rogatu Amicorum quorundam suorum, Linguae Sanctae perstudiosorum, conscribendum suscepit, utpote quem, ab ineunte etate eâ imbutum, postea per multos annos ei sedulo operam dedisse, e jusque genum penitus perfectum habere, in eâque versatissimum esse, probè noverant; & noscent omnes, qui, ejus gnari, hoc quaecumque scriptum, quod intempestivâ Auctoris morte, ut plura ejus alia, imperfectum remansit, pervolvere non dedignabuntur. Quale quale sit, ejus te, Benevole Lector, participem facimus, tibi que & Auctoris laborem, & nostrum de te benè merendi studium pergratum fore, nulli dubitamus.

COM-

COMPENDIUM

GRAMMATICES

LINGUÆ HEBRÆÆ

C A P. I.

De Literis, & Vocalibus in genere.

QUoniam linguæ cujusque fundamenta literæ, & vocales sunt, dicendum ante omnia nobis est, quid apud Hebræos litera, quidque vocalis sit. Litera est signum motus oris eo loco facti, unde sonus ore editus audiri incipit. Ex. gr. א significat principium soni in gutture audiri ex ipsius apertura; א autem principium soni in labiis ex eorum apertura audiri; ו verò in fine linguæ, & palati, &c. Vocalis est signum indicans certum, & determinatum sonum. Unde intelligimus, vocales apud Hebræos non esse literas, & idcirco apud Hebræos vocales *literarum animæ* appellantur, & literæ sine vocalibus *corpora sine animâ*. Verùm, ut differentia literarum, & vocalium clariùs intelligatur, explicari ea commodiùs potest exemplo fistule digitis ad canendum pulsata. Sonus namque fistule vocales illius manifestus sunt, foramina verò digitis pulsata ejus literæ. Sed de his fatisc.

A

C A P.

De literarum figura, potestate, nominibus, classibus,
& proprietatibus.

Hebraei literas viginti duas habent, quarum figura, & ordo apud antiquissimos scriptores receptus hic est, **הוהכחךטטקלמנפצקכגד** &c.

א Nulli alterius linguæ Europææ literæ potest explicari. Significat, uti diximus, apertione gutturis. Ejus nomen est Alet.

ב nomine Bet.

ג Gimel, si sine puncto sit, lenis est.

ד Dalet, sine puncto lenis.

ה Appellatur He. Significat principium soni esse in profundiore parte gutturis.

ו Vau & etiam U. Et credo ab antiquis nunquam aliter pronunciatum fuisse; nec tamen vocalis est, sed litera indicans soni principium in labiis audiri.

ז Zain.

ח Ghbet.

ט Tet.

י Jot. Significat principium soni audiri in medio linguæ, & palati, & sicut **יו**, ita **י** absque sono valet.

כ k Kaf, si punctum in medio habet, aliàs vim habet **כ**, sive Græcorum **κ**.

ל l Lamed.

מ m Mem.

נ n Nun.

ס s Samech.

ע hg Hgain.

פ p Pe, si punctum in medio habeat, aliàs vim habet, ut **פב**.

צ ts Tfad.

ק kb Khof.

ר r Refch, lene in medio, asperum in initio dictionis.

ש sch Schin, si punctum sit supra cruris dextrum; si supra sinistrum sit, idem est, ac Samech.

ת tb Lene, cum puncto autem vim habet, ut **ת**.

EX

Ex his quinque notanda sunt literæ, quæ aliter in principio, vel medio, aliter in fine dictionis exarantur, nempe **כנספ** Kaf enim, si in fine dictionis occurrat, ut **כ**; reliquæ tres, ut **ק** sic producuntur **ק** **ק** **ק**. Denique solent etiam Hebræi brevitatis causâ **א** & **ל** sic componere **א**: atque hic ille character est Syriacus, quem Hgezas præ antiquis Hebræis literis elegit, & quem Pharisæi superstitiosè in suis sacris imitantur. Verum auctores alio characterè frequentius utuntur, vide Buxtorf. Thesaur.

Porro literæ à Grammaticis non sine magno usu in quinque classes dividuntur, nempe in Gutturales, Labiales, Dentales, & in literas Linguæ, & Palati **אחחחח** *ahachahg* Gutturales vocantur, **בבבב** *bumaph* Labiales, **גגגג** *gicagh* palati sunt literæ, **דדדד** *dalenath* linguæ, **זזזז** *zafferafeh* dentium.

Unaquæque litera in medio dictionis vocalem vel longam, vel brevem, vel brevissimam habere debet, exceptis his quatuor **אדדד** *ebevi*, quæ propterea *mutæ*, vel *quiescentes* appellantur.

Hinc fit, ut, quando consonans inter duas vocales debet duplicari, non expressè duplicetur; sed duplicanda puncto tantum, quod **דדדד** *dagesch* appellatur, notetur, ut **פפפפ** loco **פפפפ** *picked*.

Gutturales inter duas vocales duplicari nequeunt, quia certam aperturam gutturis, & modum spirandi indicant, adeoque, ut apud Latinos litera H, ita apud Hebræos gutturales duplicari inter duas vocales non possunt. Litera autem **ר**, quia in medio dictionis semper lenis est, non solet etiam inter duas vocales duplicari, & propterea hæc quinque literæ **אדדדד** punctum *dagesch* in medio nunquam habent. Deinde notandum, quod tametsi omnis litera inter duas vocales duplicanda puncto *dagesch* notari debeat, non tamen vice versâ omne *dagesch* indicat literam duplicandam esse. Puncta enim etiam inserviunt ad literas **פפפפ** *begadkephat* ex lenibus in asperas mutandum, ut suis locis notavimus. Inscribitur denique punctum aliquando literæ **ת** in fine

dictionis occurrenti ob rationem suo loco dicendam , at tum non dageſch, ſed ꝑ *mappik* appellatur.

Literæ *בְּרַכְּתִּי* in initio dictionis aſperæ ſunt, hoc eſt, dageſchantur, niſi ultima præcedentis dictionis ſit una ex quietentibus. Nam tum plerumque lenes ſunt, niſi quietens ſit *ה* cum *mappik*, vel præcedens dictio, in quietentem deſines, magnum habeat accentum. Denique litera ejuſdem organi ſæpe in ſcripturâ una pro aliâ uſurpatur, & *מ* pro *ס*, *ס* pro *ז*, *ז* pro *ד*, *ט* pro *ח* &c. Quod puto inde eveniſſe, quòd ſcriptura ab hominibus diverſæ dialecti fuit ſcripta, & quòd jam dialecti non dignoſcantur, cujus ſcilicet tribus hæc, vel illa dialectus fuerit. Quòd autem hæc lingua hoc commune cum reliquis habuerit, conſtat ex ipſâ ſcripturâ. Nam Ephraïtæ *Samech* pro *ש* ubique uſurpabant, quæ ſanè literæ ejuſdem organi ſunt. Quare quamvis in Sacris Literis literam alicujus pro aliâ ejuſdem organi ſæpe ſumi conſlet, non tamen id imitari jam licet. Nam quid hoc aliud eſſet, quàm dialectos confundere.

CAP. III.

De Vocalibus, de earum ſcilicet figurâ, nomine, poſſeſſatibus, & proprietatibus.

Vocales, uti diximus, apud Hebræos literæ non ſunt, ſed veluti literarum animæ. Exigunt vel ſubintelliguntur, vel punctis literis adjectis exprimiuntur hoc modo.

- ⌘ Si linea ſub literâ ducatur, id ſignificat poſt literam ſonum *a* audiri, qui vocatur *פתח pathagh*. Si autem linea cum puncto, ſignificat ſonum compoſitum ex *a* & *o*, & vocatur *קמץ kamets*. Si tria ſint puncta, ſonus *e*, vel qui magis accedit ad Græcorum *i*, ſignificatur, qui vocatur *סגול segol*.
- ⌘ Si tantum duo juxta invicem poſita, ſignificatur ſonus ex *a* & *i* compoſitus, qui vocatur *ציר tſere*. Si autem ſupra invicem, ſonus ſignificatur brevior *e*, & vocatur *שׁוּא sheva*. Deinde, ſi unicum tantum punctum literæ

ſub-

ſubſcribatur, ſignificatur ſonum exaudiri ut *i* poſt literam, ⌘ qui vocatur *גִּירֵק ghirek*. At, ſi ſupra ſuperiorem literæ apicem ſubſcribatur, ſonus ſignificatur ut *o*. Si tria fuerint ſub literâ puncta, tanquam in linea ad angulos obliquos cum literâ ductâ, & verſus dextram inclinante, ſonum ſignificant ut *uſilon u*, & vocatur *קִבּוּץ kibbutz*. Denique, ſi literæ addatur vau punctum habens in medio, ſignificatur ſonus ex *o* & *u* compoſitus, ſive *u* Græcorum, & vocatur *שׁוּרֵק ſchurek*.

Diphthongus *ai* notatur per patagh, & poſt ipſum *יֹת*, ut *דְּבָרַי* *debarai*, niſi accentus magnus fuerit, de quo in ſequenti Capite. Diphthongus *au* notatur *כַּמֶּטֶץ*, quem *jot* & vau ſequitur, ut *דְּבָרַי* *debarai*, & etiam cum patagh, ut *קָבָל* *kaul* linea. Judæi tamen Luſitani pronunciare ſolent *debarav*, *eu* denique exprimitur cum vau poſt tſere, ut *שְׁבָלֵן* *ſchalen*. Num præter has alias habuerint, non poſſim certò dicere, quia modum pronunciandi antiquorum magnâ ex parte ignoramus.

Omnis vocalis, ſive ſonus ſemper poſt literam auditur, niſi in fine dictionis una ex tribus gutturalibus *הֶתֶק* occurrat poſt tſere, *ghirek*, vel *gholem*, vel *ſchurek*. Nam tunc punctantur - patagh, quod ante literam auditur, quodque propterea à Grammaticis *ſurtivum* appellari ſolet, ut *שְׁבֹמֵאֵב* *ſchomeabg*, *גַּבְוֵה* *gabeah*, *פַּתַּח* *pathagh*, &c.

Exigit ſæpe uſus, ut litera aliqua inter duas vocales ob certâ cauſâ duplicari debeat, atque hoc diximus notari inſcribendo literæ duplicandæ punctum dageſch, & ſæpe ſit, ut litera, quam uſus linguæ exigit, ut duplicetur, ſit una ex gutturalibus, quæ duplicari nequeunt, ut Capite II. monuimus. Quando ergo hoc contingit, tum vocalis antecedens mutatur hoc modo. Nempe ſi vocalis literæ gutturali duplicandæ antecedens ſit - patagh, tum punctum dageſch, quod literæ gutturali inſcribi debet, ſub - patagh ponitur, & ſit *בַּבְּגֹבֶר* *babgover* lo-

co בַּגְּבֹהֶר *baggeber*: in nominibus autem ante ג & י mutantur etiam - pathagh in בְּגִינָן ut בְּגִינָן loco בַּגְּבֹהֶר *bagghanan*. Si ghirek fuerit, additur ei punctum, & fit - tšere, ut מֵבֵם *mebem* loco מִבְּהֵם *mibhem*. Si denique kibbutz, vocalis literæ gutturali duplicandæ antecesserit, vel in י gholem, vel in י schurek mutatur. Sed hoc non tam universaliter, quin etiam aliquando immutata repariatur, imò literam י post kibbutz duplicari patitur. Atque ex his patet, cur vocales - kamets, - tšere, - segol, י gholem & י schurek nunquam occurrant ante literam inter duas vocales duplicandæ, hoc est, ante punctum dagešch, quod literæ duplicandæ inservit.

Syllabæ commodè dividuntur in longas, & breves; nempe - pathagh est *a* breve, - kamets autem syllaba est longa, & brevis. Potestatem enim habet, vel ut *a* longum, vel ut *o* micron, ut פָּקֵדָב *pakedab*, ubi utrumque *a* longum est, ut גֹּרְנִי *gorni*, ubi - kamets sub gimel, ut *o* micron, pronuntiatur. Est - segol brevis, - tšere autem longa, & sčheva brevissima syllaba; at ghirek, si jot quiescens post se habet, *i* longum est, aliàs breve; י gholem *o* longum est, & plerumque post se habet *vau* quiescens, & aliquando י , vel א . Est י kibbutz brevis, & י schurek denique longa. Scio hanc divisionem cuidam R. Abrahamo de Balnes displicere; verùm absque ullâ ratione; eandem autem usum magnum habere ex sequentibus constabit, & primum, quod hic notandum venit, est, quòd litera, quæ puncto שׁוּבַת compenſari solet, suppleri etiam possit, mutando syllabam præcedentem ex brevi in longam; tamen si litera duplicanda alia sit, quàm gutturalis, ut בִּתְּחֵל *betbel* pro בִּתְּחֵל *bitthel* vel בִּתְּחֵל *bitthel*.

Syllaba sčheva, quia brevissima est, aliquando corripitur, præcedenti quæ syllabæ adhæret, & aliquando pronuntiat, & ideo à Grammaticis Hebræis illud נָחַל *nagh quiescens*, & hoc נָחַל *nagh mobile* appellatur.

Pronuntiat sčheva, quando in initio dictionis, vel in medio

dio post syllabam longam occurrit, ut בִּרְאשִׁית *bereschit*, ubi sub ב pronuntiatur, quia in initio dictionis occurrit, ut etiam hæc sequentia, quia post syllabas longas in medio dictionis occurrunt, nempe פָּקֵדָב *pakedab*, בִּרְעֵב *berereb*, יִרְעוּ *jireu*, פָּקֵדִים *pokedim*, לִבְנֵי *lubeni*. Si deinde duo sčhevata in medio dictionis se invicem sequantur, secundum pronuntiatur, ut תִּפְּקֵדוּ *tippkedu*, ubi primum sčheva corripitur, & secundum pronuntiat. Atque hinc fit, ut sčheva sub literâ puncto dagešch notatâ etiam pronuntietur, ut פִּקְּדֵדוּ *pikkedu*. Nam punctum in פ denotat פ duplicandum, & primum corripendum esse. Et hæc etiam de causâ pronuntiat sčheva, quando una litera in medio dictionis, sed non inter duas vocales duplicatur, ut בִּינֵי *bineni*, ubi sčheva sub primo י pronuntiandum est. Nam si corripendum esset, deberet etiam י corripri, & antecedenti syllabæ ghirek adhærere, & loco בִּינֵי scribendum esset בִּינִי .

Cæterùm reliqua sčhevata semper corripuntur, & apprimè notandum, nos expressè monuisse omne sčheva pronuntiandum, vel initio, vel in medio dictionis occurrere. Nam in fine nunquam pronuntiat. Quod ut melius intelligatur, notandum hic est, quòd sčheva omne est absoluta syllaba, quæ sola audiri possit, sed semper vel antecedenti, vel sequenti adhærere debet; atque hinc fit, ut nullum monosyllabum sčhevate punctetur. Unde apparet sčheva correptum nihil esse, quàm *e* brevissimum præcedenti syllabæ adhærens; pronuntiandum autem nihil aliud est, quàm *e* brevissimum sequenti syllabæ adhærens; quod quia ante syllabam sentitur, ideo ipsius pronuntiatio expressior est. Unde sequitur, in initio dictionis impossibile esse, ut præcedenti syllabæ adhærereat; in fine autem contrâ impossibile esse, ut sequenti adhærereat, adeoque in fine dictionis, sive post syllabam longam, sive post brevem, sive sub literâ dagešchata, sive leni, sive denique unum, sive duo occurrant, semper tamen corripitur. Cùm autem in medio dictionis post longam

occur-

occurrit, modus pronunciandi postulat, ut sequenti adhaereat, & si duo occurrant, ut primum antecedenti, secundum sequenti adhaereat. Porrò hinc etiam patet, cur in initio dictionis nunquam duo s̄chevata, ut nec etiam in medio dictionis post syllabam longam occurrant. Nam duo s̄chevata sequenti syllabæ adhaerere nequeunt.

Gutturales: s̄cheva pronunciandum habere nequeunt, & rarò s̄cheva corripendum habent, sed ejus loco tres syllabas habent medias inter brevem, & brevissimam, quæ sic notantur: *· · ·* & vocantur *גְּבֵתִים* *ḡb̄et̄im*. Prima denotat syllabam breviorē, quàm - *patagb*; secunda syllabam breviorē, quàm - *kamets* brevis, sive *o* micron; tertia denique mediam inter: s̄cheva *e* brevis, &: s̄cheva *e* brevissimum; atque hoc à s̄chevate distinctum habent, quòd ante s̄cheva simplex nunquam occurrant, & quòd non tantum in initio, sed nec etiam in medio, nec in fine dictionis duo unquam invicem sequantur; in reliquis autem cum s̄chevate omnino conveniunt, ut etiam in hoc, quòd solæ non occurrant, nec accentum sub se habeant.

Atque hæc sunt regulæ circa vocales apprimè observandæ, & præsertim, quæ modò de s̄chevate diximus, quòd scilicet nunquam duo s̄chevata in initio dictionis occurrant, & quòd gutturales nunquam: s̄cheva pronunciandum, & rarò corripendum sub se habeant. Nam harum usus insignis est.

C A P. IV.

De Accentibus.

Quæ de accentibus solent tradi Regulæ, linguæ Hebrææ studiosos plus lassant, quàm docent; atque ipsæ tolerabiles essent, si ad linguæ cognitionem, vel eloquentiam viam facerent; sed si ejus peritissimos consulas, omnes uno ore fatebuntur, se tam magni accentuum numeri causam ignorare. Equidem credo hoc non sine aliquâ causâ factum fuisse, imò aliquan-

do

do animo volvebam, num eorum inventor eosdem introduxerit, non tantum ad tollendam, vel deprimendam syllabam, & ad orationes distinguendas, sed etiam ad animi affectus exprimendum, quos inter loquendum vel voce, vel vultu indicare solemus. Nam alium sonum edimus cum ironicè, alium cum simpliciter loquimur, alium deinde sonum, quando aliquem laudamus, alium quando admiramur, alium quando vituperamus, alium denique quando contemnimus, & sic pro ratione cujusque affectus vocem, & vultum mutamus, quod quia literarum inventores signis indicare neglexerunt, inde factum est, ut mentem nostram multò melius vivâ voce, quàm scripto exprimere possimus. Suspiciatus igitur sum, num Hebræorum accentuum inventor huic communi defectui subvenire voluerit: sed postea eosdem examinando nihil minùs invenire potui; sed contrà eosdem non tantum hos animi affectus, sed ipsas orationes confundere. Iisdem enim tonis utitur, quando Scriptura ironicè, quàm quando simpliciter loquitur; deinde idem accentus proprietatem puncti, & etiam epicoli, & duorum punctulorum habet, ità ut accentuum penuria inter tantam abundantiam laborare videatur. Quare credo introductos eos fuisse, postquam Biblia in publicâ concione singulis Sabbathis legere consueverunt Pharisei, ne nimium festinanter (ut fieri solet in sæpe repetitis devotionibus) legerentur. Et hæc de causâ eorum minutias Phariseis, & otiosis Masorethiis relinquo, & id tantum, quod usum aliquem habere videtur, notabo.

Accentus ad distinguendam, vel jungendam orationem, & simul ad syllabam attollendam, vel deprimendam inservit. Verum, sive periodum clausam esse nullo accentu significatur, solent tamen hoc duobus punctis indicare, ut *וְיָמֵן*, quod quidem signum *פְּתִיחַ* *Siluk* appellatur, & plerumque non semper, ut jam monuimus, orationem absolutam esse ostendit. At unius versus, seu periodi partes accentibus distinguuntur, atque hîc per partes versùs, non tantum verba intelligo; sed etiam

B

nomi-

nominum casus, nempe accentus, qui passim proprietatem habet commatis, usurpatur etiam ad distinguendum nominativum. & verbum à suo accusativo, & à reliquis casibus: intellige quando accusativus nominativum sequitur, quod si verbo, & nominativo interponatur, tum verbum, accusativus, & nominativus unam versus tantum partem constituunt, ut & duo verba, quæ conjunctione & copulantur, & nullum habent nomen alio præter nominativum casu interpositum. Si itaque versus nisi unam habeat partem distinguendam, eadem distinguitur accentu, qui vocatur **טַרְחָה**, *targha*, quique infra dictionem sic notatur **יְ**. Quod si duas partes distinguendas habeat, tum prima notatur **טַרְחָה** *targha*, secunda verò accentu, qui vocatur **אַתְנַח** *athnagh*, quique infra dictionem sic notatur **יְ**, ut **אֱלֹהִים** *elohim* atque hic accentus omnium, qui ad partes versus distinguendum inserviunt, præcipuus est, ut ex modo dicendis patet. Unus versus non nisi unum habet athnagh, exceptis tantum paucissimis, qui duos habent. Quod si tamen versus tres partes distinguendas habeat, tum prima notatur **טַרְחָה** *targha*, secunda **אַתְנַח** *athnagh*, & tertia iterum **טַרְחָה** *targha*. Si autem quatuor habeat, prima plerumque notatur supra dictionem duobus punctis, ut **דֵּשֶׁבֶה** *deshebe* qui accentus **קֶטֶן** *zakeph khaton* appellari solet, secunda **טַרְחָה**, tertia **אַתְנַח** & quarta iterum **טַרְחָה**. Si porò in medio versu quinque partes distinguende sunt, tum prima plerumque puncto supra dictionem, quod **רַבִּיבֵה** *rabiabg* appellatur, notari solet, ut **מִלְלֵהַב**, secunda autem **קֶטֶן**, tertia deinde **טַרְחָה**, quarta **אַתְנַח**, & quinta denique **טַרְחָה**; vel etiam prima **קֶטֶן**, secunda **טַרְחָה**, tertia **אַתְנַח**, quarta iterum **קֶטֶן**, & quinta denique **טַרְחָה**. Si denique sex fuerint, tum prima **רַבִּיבֵה**, secunda **קֶטֶן**, tertia **טַרְחָה**, quarta **אַתְנַח**, quinta iterum **קֶטֶן**, sexta denique **טַרְחָה**; & ad hunc modum, quando plures adhuc partes distinguende occurrunt, plures alii adferri solent

solent figurâ quidem distincti; sed proprietate **וּקְסָשׁוֹן** & **רַבִּיבֵה** planè similes, & qui propterea sæpe etiam pro his usurpantur, sed eisdem superfedo, ut & iis, qui tantum inserviunt ad indicandum accentum, qui partem tertiam, in quâ sunt, à sequenti distinguunt, quique hæc de causâ à Grammaticis *serviles* nuncupantur; sed notandum, quod **טַרְחָה** non jam ad distinguendas partes orationis, quam ad indicandum **סִילֵק**, & **אַתְנַח** inservit. Nam post **טַרְחָה** nullus accentus distinguere sequi potest, quam **אַתְנַח**, vel **סִילֵק**, & contrâ nullus **אַתְנַח**, nec **סִילֵק** cui non precedat **טַרְחָה**, cujus rei causam mox dicemus. Dictiono, quæ neque infra, neque supra ullum habet accentum, jungi solet cum sequenti ducendo lineolam, quam Grammatici appellant **מַכְחַף** *makhaf*, ut **כִּי־טֹב** *Ki-tob*.

Inserviunt deinde accentus, ut diximus, ad attollendam, vel deprimendam syllabam. Nam ipsi, ut ipsis exemplis jam ostendimus, vel supra, vel infra dictionis literam, cujus syllaba vel attollenda, vel deprimenda est, poni debent. Nam in **אֶתְנַח** *deshe* supra **ד** est, quia pronunciari debet *deshe*, non verò *deshe*. Contrâ **רַבִּיבֵה** *elohim* supra **ח** habet, quia pronuntiatur *elohim*, non autem *elohim*; atque omnis dictiono, cujus accentus infra, vel supra ultimam ejus syllabam est, vocatur **מִלְלֵהַב** *millerabg*, quod significat *de infra*, si autem supra, vel infra penultimam sit, vocatur *millebel* **מִלְלֵהַב**, quod significat *desuper*. At quoniam silukh nec infra, nec supra, sed post dictionem notatur, ut etiam makhaf, ideo dictiones ante silukh & makhaph lineolâ infra notantur, non infra syllabam, in quâ debet fieri accentus, ut **הָאֶרֶץ** *haaretz* ubi ante silukh infra **ז** lineola est, indicans accentum debere esse sub ejus vocali kamets. Sic etiam **עֵשׂוֹרֵי** *hgofeh peri* lineolam ante **פ** habet, indicantem gholem debere attolli, atque hæc linea vocari solet, **גַּבְגְּיָה** *gabgiya*, negli-

gligitur tamen, si dictio ante makhaf unam tantum vocalem habeat, ut כִּירָשׁוֹב.

Solent dein polysyllaba duos habere accentus, unum scilicet in ultimâ, vel penultimâ, quo, ut modo ostendimus, indicatur, num dictio sit *millehgel*, an *millerahg*; alterum in antepenultimâ, vel ejus antecedenti, qui indicat, syllabam attollendam esse, ut הַיְעָרִים בְּתַרְכֻּם. Atque hic accentus plerumque est gahgja, imò ferè semper ante sêcheva compositum. Observabis præterea, non raro polysyllaba tres habere accentus, ut הַיְעָרִים.

Ut autem noscatur, quænam syllabæ attolli, vel produci debeant, sive quænam dictiones duplici, vel triplici accentu notandæ sint, hæc Regulæ sunt apprimè observandæ, nempe, Omnis vocalis ante sêcheva pronunciandum, de quo cap. præc. egimus, notatur גַּבְגְּיָא *gahgja*, hoc est, aliquantulum produci- tur, ut melius noscatur sequens sêcheva sequenti syllabæ adherere. Unde sequitur, omnem vocalem ante sêcheva compositum, sive ea brevis sit, sive longa, hoc accentu debere notari, ut הַיְעָרִים. Nam sêcheva compositum nunquam corripitur, hoc est, nunquam præcedenti, sed sequenti syllabæ adheret. Sequitur deinde vocalem longam ante sêcheva simplex debere attolli, sive eodem hoc accentu notari, ut clarius percipiatur sêcheva ab eadem non corripri, sed sequenti syllabæ etiam adherere; hinc הַיְעָרִים הַיְעָרִים שְׁבָרִים בְּרִשׁוֹ פְּקָרָה accentu גַּבְגְּיָא notantur, ut הַיְעָרִים, tamen si brevis est, tamen propter sequens sêcheva pronunciandum etiam produci- tur. At quamvis sêcheva sub literâ dagefchatâ pronunciari etiam debeat, ejus tamen vocalis antecedens non notatur gahgja, nisi litera duplicanda fuerit una ex iis, quæ punctum dagefch non admittunt, sive quæ duplicari non patiuntur, de quibus vide cap. 2. & hoc puto idèo fieri, quia dagefch indicat literam subintelligendam præcedenti vocali adherere, ejus- que

quæ sêcheva ab eadem corripitur; atque adèo vocalis ante sêcheva propter dagefch pronunciandum considerari debet, ut vocalis, quam duo sêchevata sequuntur, quorum primum, ut supra diximus, corripitur, & secundum pronuntiatur, sive quorum primum præcedenti, & secundum sequenti syllabæ adheret.

Deinde si vocalis post quodcumque sêcheva produci debeat, tum vocalis ante idem sêcheva producenda etiam erit; atque hæc Regulæ universalis est, sive sêcheva expressum, sive subintelligendum sit; ex. gr. הַיְעָרִים quoniam pathagh post sêcheva simplex produci, propter sequens compositum, debet, idèo pathagh etiam ante idem sêcheva simplex producendum est, sicut etiam הַיְעָרִים &c. propter hanc eandem causam duplex habent gahgja. Atque idem dico fore, quando sêcheva subintelligendum est, ut כְּפָרָה ubi sub utroque ם est gahgja, quia legi debet כְּכָפָרָה, kamets igitur sêcheva reverà ante se habet, quod per punctum דָּנָשׁ compensatur, & quia propter sequens compositum produci debet, produci- tur etiam vocalis ante hoc sêcheva per punctum דָּנָשׁ compensatum. Sic בְּתַרְכֻּם הַיְעָרִים וְהַיְעָרִים & alia per plurima hujusmodi duplici gahgja notantur.

Due vocales longæ sine accentu, vel gahgja in eadem dictio- ne non dantur. Si igitur syllabæ penultima, & antepenultima longæ fuerint, vel accentus debet esse in antepenultimâ, vel si in ultimâ fuerit, antepenultima habebit gahgja, ut הַיְעָרִים, cujus kamets produci- tur, quando accentus est in ultimâ, aliàs quando scilicet in penultimâ est, omittitur, ut הַיְעָרִים, sic הַיְעָרִים וְהַיְעָרִים הַיְעָרִים &c. gahgja in antepenultimâ habent, quod si dictio plures longas habuerit, id semper erit observandum, quod nunquam due longæ sine accentu, vel gahgja occurrant, ut בְּשִׁבְעֵיתָם.

Atque hic notandum khibuts aliquando locofchurekh usurpari, tumque ut longam considerari, ut שְׁבִיעִי ubi, quia schurekh nominis שְׁבִיעִי in khibuts mutatur, producitur khibuts, ut longa, aliàs semper brevis est.

Deinde notandum, brevem, cui scheva adhaeret, pro longi haberi, ut כֹּהֵן כֹּהֵן &c. ubi longa ante brevem, cui scheva adhaeret, producitur, ut longa ante longam, quæ non habet accentum; sic etiam duæ priores in $\text{וְהָיָה לְךָ$ longæ sunt, quia utrique scheva adhaeret, priori scilicet expressum, posteriori autem per dagesch in כ compensatum. Excipiuntur breves, quæ loco scheva simplicis sæpe usurpantur, ne duo schevata initio dictionis occurrant, ut jam cap. 3. monuimus, ex. gr. prima in וְהָיָה לְךָ brevis est, quia loco scheva usurpatur. Contingit dein, ut brevis ante brevem producatur, quod secunda brevis loco scheva compositi, cui semper, ut jam diximus, antecedit gahgja, usurpatur, ut וְהָיָה לְךָ , quod scribitur loco וְהָיָה לְךָ .

Denique ו van ante ו *jod* cum ו pathagh promiscuè cum, & sine gahgja notatur, ut וְהָיָה לְךָ & וְהָיָה לְךָ .

Atque hæ præcipuæ Regulae hujus accentus sunt, quantum ex foliis vocalibus cognosci potest; superest adhuc alia ex Præpositionibus dignoscenda, quam suo loco explicabimus.

Cæterum quod Judæi propter accentum musicum זרקא , quem *zarkha* vocant, nunc gahgja in antecedentem ejus syllabam traducunt, nihil moror, quia non est imitandum iis, qui Hebraicè loqui, non verò cantillare desiderant.

Hoc tamen notandum, pro gahgja alium sæpe usurpari accentum; imò dictiones aliquot duos habere accentus, unamque earum syllabam produci, quæ aliàs ex præcedentibus regulis non esset producenda.

Atque hoc, inquam, propterea fit, quia duo accentus distinguunt, quibus accentus serviles solent præcedere, invicem non nisi rarò immediatè sequuntur, ex. gr. post athnagh non sequi-

sequitur immediatè silukh; nequè וְהָיָה לְךָ & vice versà post silukh non nisi rarissimè sequitur immediatè fakheph khaton, nequè athnagh; quòd si tamen dictio, quæ unum ex hisce accentibus sequitur, unum etiam ex hisce habere debeat, tum illa duplici accentu notari, unaque ejus syllaba produci solet, tamen si aliàs non fuisset producenda, ut *El. c. 7. v. 18.* וְהָיָה לְךָ ubi וְהָיָה לְךָ propter fakheph khaton alium supra ו habet accentum, ejus etiam syllaba contra communem regulam producitur, propter præcedentem athnagh. Sic etiam Num. 28. v. 20. & 28. וְהָיָה לְךָ , quia sequitur immediatè post silukh, duos habet accentus, & syllaba infra ו contra communem Regulam producitur, ut etiam Deut. cap. 12. v. 1. וְהָיָה לְךָ & hæc de causâ etiam Deut. 13. v. 11. וְהָיָה לְךָ contra communem Regulam lineolæ makhaf supra ו reperitur accentus, & ad hunc modum plura reperuntur exempla, & multò plura eorum, quorum gahgja in accentum ob hanc, eandemque causam mutatur.

Denique notandum inter accentus distinguentes unum esse, qui vocatur קבדמא *Kbadma*, quia semper post dictionem desuper hoc modo notatur וְהָיָה לְךָ , & per hoc tantum distinguitur ab alio servili, qui vocatur אזלא *azla*, qui quæ semper supra syllabam, in qua accentus debet fieri, notatur. Si igitur dictio accentu hoc וְהָיָה לְךָ notanda fuerit *milleghel*, eadem alio indiget accentu, quo indicatur accentum debere fieri in penultimâ, ut וְהָיָה לְךָ si hoc accentu notari debeat, etiam debet supra dalet accentus וְהָיָה לְךָ notari, ut noscatur dictionem esse וְהָיָה לְךָ .

Præter has aliam adhuc causam reperio, cur dictio duplici notetur accentu; nempe quando dictio millerah ob causas

max dicendas redditur millehgel, manentibus ut ante syllabis, accentus ultimæ manet, & penultima, ubi tunc accentus fieri debet, alio notatur. Sed hæc regula planè inutilis, quandoquidem secundus accentus nullius tum usus est.

Atque jam tempus efflet, ut ostenderem, quanam dictiones accentum in ultimâ, & quanam in antepenultimâ habere, hoc est, quanam מלילי, & quanam מלילי esse deberent, sed quoniam hoc ex solis vocalibus, & literis dignosci non potest, rem differo, donec de verbis egero. Hoc hic tantum addam, nempe quod athnagh, & silukh sæpe dictiones, quæ sunt millerahg, reddant millehgel. Videlicet quando ejus syllabæ, ultima & antepenultima, longæ sunt, ut si מלילי, accentu athnagh, vel silukh sit notandum, reddi debet מלילי ut מלילי, quod si penultima fuerit scheva, quæ, ut jam diximus, accentum nunquam habet, tum verba mutant: in khamets, & nomina in ׀, ut si מלילי notandum sit accentu athnagh, scheva sub ׀ mutatur in kamets & fit מלילי sic loco מלילי, si accentum habeat athnagh, sit מלילי. In Participiis autem feminini generis tam in ׀ segol, quam in ׀ khamets mutatur: atque hæc locum etiam habent, quando accentus debet esse מלילי. Deinde notandum, accentus athnagh, & silukh præcedentis accentus distinguens proprietates tollere, & eundem quasi rapere. Unde fit, ut accentus distinguens, qui horum utrumvis præcedit, semper sit targha, qui propterea semper indicat athnagh, vel silukh secuturum, & qui etiam propterea distinguens proprietates non habet: nam dictiones non reddi מלילי, & potest sæpe immediatè sequi zakheph khaton, vel alium accentum distinguentem, & post ipsum potest immediatè sequi athnagh, vel silukh. Quare, cum suprâ diximus duos accentus distinguentes se immediatè non sequi, de omnibus præter מלילי est intelligendum, qui uti diximus propterea athnagh, & silukh distinguens proprietates amittit.

C A P.

C A P. V.

De Nomine.

Dividitur apud Latinos oratio in octo partes, sed an apud Hebræos in tot partes sit dividenda, ambigi potest. Nam omnes Hebrææ voces, exceptis tantum Interjectionibus, & Conjunctionibus, & unâ, aut alterâ particulâ, vim & proprietates Nominis habent; quod quia Grammatici non animadvertunt, multa crediderunt esse irregularia, quæ ex usu linguæ maximè regularia sunt, & plura ad linguæ cognitionem, ejusque eloquentiam necessariâ ignoraverunt. Sive igitur Hebræi tot, quot Latini, sive pauciores orationis partes esse statuerint, nos tamen omnes, exceptis tantum Interjectionibus, uti diximus, & Conjunctionibus & unâ, aut alterâ particulâ, ad Nomen referemus, cujus rei causa, & quanta hinc in hæc linguâ facilitas oritur, ex sequentibus constabit. Quid autem per Nomen intelligam, jam explicabo. Per nomen intelligo vocem, quâ aliquid, quod sub intellectum cadit, significamus, vel indicamus. Cum autem quæ sub intellectum cadunt, sint vel res, rerumque attributa, modi, & relationes, vel actiones, actionumque modi, & relationes, hinc Nominum genera facillè colligimus. Nam מלילי ex gr. Nomen viri est, מלילי doctus, מלילי magnus &c. attributa sunt viri, מלילי ambulans, מלילי sciens modi sunt, מלילי inter, מלילי sub, מלילי super, &c. Nomina sunt, quæ ostendunt, quam relationem vir ad alias res habeat. Sic מלילי ambulare Nomen est actionis, quæ nullam ad tempus relationem habet. Nam hoc apprimè notandum, quod Modus, quem Infinitivum Latini vocant, apud Hebræos purum putum Nomen fit, qui propterea Infinitivus nec præsens, nec præteritum, nec absolute ullum tempus agnoscit. Deinde מלילי civis, modus ambulandi est, מלילי, מלילי

C

מלילי

עָרָא, &c. relationes sunt temporis, quæ etiam aliis modis exprimentur, de quibus alio capite.

Nominis igitur genera sunt sex. I. Nomen substantivum, quod in proprium, & appellativum dividitur, ut notum. II. Adjectivum. III. Relativum sive Præpositivum. IV. Participium. V. Infinitivum. VI. Adverbium: quibus accedit Pronomen, quod vicem Nominis substantivi gerit, ut אֲנִי ego, אַתָּה tu, הוּא ille, &c. sed de hoc alio Cap. agam: de reliquis autem hic notandum venit, quòd Nomine proprio substantivo nunquam nisi unum singulare individuum significare possumus. Nam unumquodque individuum suum sibi tantum habet Nomen proprium, ut & unaquæque actio, atque hinc fit, ut Nomen substantivum proprium, ut & Infinitivus, & Adverbium, quia quasi adjectiva actionum sunt, quibuscum debeant Numero convenire, non nisi singulari Numero exprimantur, reliqua autem & singulari & plurali. Dico reliqua: nam Præpositiones etiam pluralem numerum habent, de quibus vid. Cap. 10. Solent deinde homines, & præcipuè Hebræi rebus omnibus humana attributa dare, ut terra *audivit, auscultata est*, &c. Et fortè hæc, aut alià de causâ omnia nomina rerum in masculina, & feminina dividerunt, unde autem noscantur, & quâ ratione Nomina ex numero singulari in pluralem flectantur, in seqq. dicemus.

CAP. VI.

De Flexione Nominis ex singulari in pluralem.

Nomina ex singulari in pluralem numerum flectantur addendo masculinis ghirek longum, & ם, & femininis o longum, & ה. Ex. gr. הַבּוֹרִים habet in plurali, quia masculini generis est, אֲרָבִים. Sic ex אֲרָבִים arbor, אָחִי frater fit אֲחֵי, at אֲחֵי signum, quia feminini generis est, habet in plurali אֲחֵי, ut

& נֵר candela נְרוֹת, & עֵץ cutis עֲצֵי, &c. Excipiuntur quædam, quæ, quamvis masculina, tamen in plurali ut foemina, & contrâ foemina, quæ ut masculina, & quedam, quæ utroque modo flectuntur, ut אֲבוֹת patres ex singulari אָב, pater, quod masculini est generis. Contrâ נְשִׁים foeminae, Nomen est foemininum, quod singulari caret, & terminatur ut masculinum; at הַמִּטְּמֵל templum utroque modo terminatur, nempe הַמִּטְּמֵל, & הַמִּטְּמֵל. Notandum præterea de Nominibus neutris, quæ ut foemina declinantur, ut נְרוֹת.

Secundò ratio, cur vocales mutantur, est scilicet, quia tres longa; si dictio non sit כּלעיל, duplici accentu indigent, & quia ante ghirek, & gholem penultima non potest patach habere, nisi etiam dictio sit milchgel, &c. Horum autem omnium catalogus in fine libri habetur, nec operæ pretium iudicavi ea hic ponere, quia faciliùs usu, quàm præceptis ediscuntur.

Nomina deinde, quæ in ה desinunt, sive masculina, sive foemina sint, ה vel ת cum ultimâ syllabâ omittunt, ut פֶּלֶם solium habet in plurali פֶּלֶם, & נְקִמָה נְקִמָה, & נְקִמָה נְקִמָה mulier אֲשֵׁר. Atque hic notandum, quòd foemina, in ה desinentia, sæpe ה in ת mutant, & syllabas antecedentes duas in geminum segol, vel, si fuerit accentus athnagh, vel silukh, in kamets & segol. Nam ex אֲשֵׁר corona fit אֲשֵׁר, & cum athnagh, vel silukh אֲשֵׁר: Sic ex פִּקְרָה fit פִּקְרָה, & פִּקְרָה. Sed si penultima litera sit ה, vel ע, tum syllabæ in patagh mutantur, ut שׁוֹמֵר, audiens, & בְּרוּחַ fugiens loco שׁוֹמֵר, quod in substantivis locum etiam habet, ut אֲפִרָה. Unde fit, ut omnia harum formularum Nomina foemina in ה desinentia in plurali eodem modo flectantur, ut ea quæ in ה desinunt.

Præter hæc mutant plerumque Nomina in plurali etiam syllabas, nempe, si penultima fuerit kamets, mutatur plerumque